

Euran kunnan esiopetussuunnitelma

EURALAINEN ESIOPETUS

Nimi	Euran kunnan esiopetussuunnitelma
Tiivistelmä	Euran kunnan esiopetuksen opetussuunnitelma. Perustetekstien jälkeen tulee Euran kunnan tarkennukset ja tavat toimia.
Kunta	Eura
Hyväksymispäivämäärä	26.6.2025
Julkaistu	29.4.2026

SISÄLTÖ

1. Opetussuunnitelman perusteet ja paikallinen opetussuunnitelma.	1
1.1. Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet.	1
1.2. Paikallinen opetussuunnitelma ja sen kehittäminen.	1
1.3. Paikallisen opetussuunnitelman laatiminen ja keskeiset ratkaisut. . . .	5
2. Esiopetuksen tehtävä ja yleiset tavoitteet.	7
2.1. Esiopetuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet.	7
2.2. Esiopetuksen tehtävä osana oppimisen polkua.	10
2.3. Arvoperusta.	11
2.4. Oppimiskäsitys.	14
2.5. Laaja-alainen osaaminen esiopetuksessa.	15
2.5.1. Ajattelu ja oppiminen (001).	16
2.5.2. Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (002).	16
2.5.3. Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (003).	17
2.5.4. Monilukutaito (004).	19
2.5.5. Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (005).	19
2.5.6. Osallistuminen ja vaikuttaminen (006).	20
2.6. Paikallisesti päätettävät asiat.	21
3. Esiopetuksen toimintakulttuuri.	22
3.1. Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat periaatteet.	24
3.2. Oppimisympäristöt esiopetuksessa.	33
3.3. Yhteistyö esiopetuksen aikana ja siirtymävaiheissa.	35
3.4. Paikallisesti päätettävät asiat.	40
4. Esiopetuksen toteuttamisen periaatteet.	42
4.1. Monipuoliset työtavat.	43
4.2. Arviointi opetuksen ja oppimisen tukena.	45
4.3. Opetuksen yhteiset tavoitteet ja oppimiskokonaisuudet.	47
4.3.1. Ilmaisun monet muodot (001).	48
4.3.2. Kielten rikas maailma (002).	49
4.3.3. Minä ja meidän yhteisömme (003).	50
4.3.4. Tutkin ja toimin ympäristössäni (004).	52
4.3.5. Kasvan, liikun ja kehityn (005).	53
4.4. Kieleen ja kulttuuriin liittyviä tarkentavia kysymyksiä.	55
4.5. Paikallisesti päätettävät asiat.	58
5. Oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuki.	59
5.1. Lapsen oikeus oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukeen. . .	59

5.1.1. Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet.	59
5.1.2. Tuen jatkumo varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja esiopetuksesta perusopetukseen.	63
5.2. Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt ja ryhmäkohtaiset tukimuodot.	64
5.3. Lapsikohtaiset tukitoimet ja niiden järjestäminen.	71
5.3.1. Lapsikohtaisen tuen tarpeen arviointi.	73
5.3.2. Lapsikohtaisen tuen toteuttamista koskeva suunnitelma.	74
5.3.3. Tukea koskeva päätös.	75
5.4. Oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukeen liittyvä yhteistyö. .	77
5.4.1. Huoltajan ja lapsen kanssa tehtävä yhteistyö.	77
5.4.2. Moniammatillinen ja monialainen yhteistyö.	78
5.5. Esiopetuksen poikkeava järjestäminen lapsen tuen tarpeesta tai terveydentilasta johtuvasta syystä.	80
5.5.1. Varhennettu oppivelvollisuus.	80
5.5.2. Sairaalaopetus ja konsultatiivinen sairaalaopetuspalvelu.	82
5.5.3. Muut opetuspalvelut.	84
5.5.4. Lapsen esiopetuksen järjestäminen poikkeavasti terveydentilasta johtuvasta syystä.	84
5.5.5. Perusopetuksen aloituksen myöhentäminen.	84
5.6. Paikallisesti päätettävät asiat.	85
6. Opiskeluhoolto.	87
6.1. Paikallisesti päätettävät asiat ja opetuksen järjestäjän opiskeluhooltosuunnitelma.	87
7. Erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatusopilliseen järjestelmään perustuva esiopetus.	91
7.1. Paikallisesti päätettävät asiat.	91

1. Opetussuunnitelman perusteet ja paikallinen opetussuunnitelma

1.1. Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet on perusopetuslain mukainen Opetushallituksen antama valtakunnallinen määräys,¹ jonka mukaan paikallinen esiopetuksen opetussuunnitelma laaditaan ja esiopetus toteutetaan. Opetussuunnitelman perusteiden laatimista ohjaavat erityisesti perusopetuslaki ja -asetus sekä esiopetuksen tavoitteita määrittävä valtioneuvoston asetus².

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden tehtävänä on edistää laadukkaan ja yhtenäisen esiopetuksen yhdenvertaista toteutumista koko maassa. Uudistuksen valmistelun lähtökohtana ovat lasten kasvuympäristön ja esiopetuksen toimintaympäristön muutosten tuomat haasteet tällä hetkellä ja tulevaisuudessa. Perusteita on valmisteltu laajassa yhteistyössä hyödyntäen uusimpien tutkimus- ja kehittämistyön tuloksia.

Opetussuunnitelman perusteet on määräys esiopetuksen tavoitteista ja keskeisistä sisällöistä, huoltajien ja esiopetuksen henkilöstön yhteistyöstä sekä opiskeluhuollon keskeisistä periaatteista ja opetustoimeen kuuluvan opiskeluhuollon tavoitteista.³ Esiopetus on opetuksen ja kasvatuksen kokonaisuus, jossa eri osa-alueiden tavoitteet liittyvät yhteen ja muodostavat toimintakulttuurin perustan. Tämän vuoksi esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet sisältää esiopetuksen tavoitteita koskevien määräysten lisäksi niiden ymmärtämistä avaavaa tekstiä.

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet sisältävät viittauksia lainsäädäntöön. Viittausten tarkoituksena on selvittää perustetekstin yhteyttä lainsäädännölliseen perustaan. Esiopetusta ohjaavista säädöksistä poiketen tässä perusteasiakirjassa käytetään oppilaasta esiopetukseen paremmin soveltuvana sanaa lapsi ja oppimisen ja koulunkäynnin tuesta nimitystä oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuki. Perusopetuslain mukaisesta käsitteestä oppilashuolto käytetään perusteissa opiskelija- ja oppilashuoltolain mukaista ilmaisua opiskeluhoito.

1.2. Paikallinen opetussuunnitelma ja sen kehittäminen

Opetuksen järjestäjällä on vastuu paikallisen esiopetuksen opetussuunnitelman laadinnasta ja kehittämisestä⁴. Paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetään esiopetuksen kasvatus- ja opetustyön, opiskeluhuollon, huoltajien ja esiopetuksen yhteistyön sekä esiopetuksen muun toiminnan järjestämisestä ja toteuttamisesta esiopetuksen kansallisten perusteiden pohjalta. Opetussuunnitelma laaditaan siten, että se määrittelee, ohjaa ja tukee esiopetuksen järjestämistä kaikissa esiopetuksen yksiköissä tai toimipaikoissa. Opetuksen järjestäjä ottaa huomioon paikalliset erityispiirteet, lasten tarpeet sekä esiopetusta koskevan arviointitiedon ja kehittämistyön tulokset opetussuunnitelmaa laatiessaan.

Opetussuunnitelman laadinnassa otetaan huomioon myös muut paikalliset suunnitelmat, kuten:

- mahdollinen varhaiskasvatussuunnitelma
- perusopetukseen valmistavan opetuksen suunnitelma
- perusopetuksen opetussuunnitelma
- mahdollinen perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan suunnitelma
- lastensuojelulain⁵ mukainen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma

1 Perusopetuslaki (628/1998) 14 §

2 Valtioneuvoston asetus (422/2012)

3 Perusopetuslaki 14 §

4 Perusopetuslaki 15 §

5 Lastensuojelulaki (417/2007) 12 § (610/2022) ja Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 13 § (377/2022)

- yhdenvertaisuuslain⁶ mukainen yhdenvertaisuussuunnitelma
- tasa-arvolain⁷ mukainen tasa-arvosuunnitelma
- mahdollinen kestävän kehityksen suunnitelma ja kulttuurikasvatussuunnitelma sekä muut opetuksen järjestäjän tekemät koulutusta, lapsia ja perheitä koskevat suunnitelmat ja päätökset.

Opetuksen järjestäjä hyväksyy⁸ opetussuunnitelman erikseen suomenkielistä, ruotsinkielistä, saamenkielistä sekä tarvittaessa muulla kielellä annettavaa esiopetusta varten. Paikallinen esiopetuksen opetussuunnitelma voidaan laatia kaikille opetuksen järjestäjän esiopetuksen yksiköille tai toimipaikoille yhteisenä tai siten, että suunnitelma sisältää opetuksen järjestäjän yhteisiä sekä yksikkö- tai toimipaikkakohtaisia osia sen mukaan kuin opetuksen järjestäjä päättää. Opetuksen järjestäjät voivat myös sopia järjestäjärajat ylittävästä yhteistyöstä opetussuunnitelmaa laadittaessa, sitä arvioitaessa ja kehitettäessä. Lisäksi opetuksen järjestäjän tulee laatia⁹ lukuvuosittain esiopetuksen opetussuunnitelmaan perustuva suunnitelma (myöhemmin lukuvuosisuunnitelma) ja tiedottaa huoltajille ennalta siinä päätetyistä keskeisistä asioista. Lukuvuosisuunnitelmassa tarkennetaan, miten paikallista opetussuunnitelmaa kussakin esiopetuksen yksikössä tai toimipaikassa kyseisen lukuvuoden aikana toteutetaan.

Opetuksen järjestäjä huolehtii siitä, että esiopetuksen henkilöstö sekä huoltajat voivat osallistua opetussuunnitelman laatimiseen ja kehittämiseen. Myös lasten näkemyksiä kuullaan ja hyödynnetään kehittämisessä¹⁰. Huoltajien ja lasten kannalta mielekkäisiin sekä saavutettaviin ja esteettämiin osallistumis- ja vaikuttamistapoihin kiinnitetään erityistä huomiota. Perusopetuslaki velvoittaa laatimaan esiopetuksen opetussuunnitelman¹¹ yhteistyössä hyvinvointialueen sosiaali- ja terveystieteiden tehtäviä hoitavien viranomaisten kanssa. Lasten eheän oppimisen polun turvaamiseksi on tärkeää, että muun varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen henkilöstö saa mahdollisuuden tutustua ja osallistua esiopetuksen opetussuunnitelman laatimiseen ja kehittämiseen.

Esiopetuksessa lapsilla on perusopetuslain¹² turvaama oikeus saada opetussuunnitelman mukaista opetusta jokaisena esiopetuksen työpäivänä sekä heidän tarpeidensa mukaista oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukea¹³. Tämän oikeuden turvaamiseksi jokainen esiopetuksessa olevan lapsen kanssa työskentelevä noudattaa opetuksen järjestäjän vahvistamaa opetussuunnitelmaa ja muita toimintaa ohjaavia normeja. Myös lapsen oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukeen¹⁴ kuuluvaa lapsikohtainen tuen toteuttamista koskeva suunnitelma laaditaan luvun 5 mukaisesti.

Opetuksen järjestäjän tehtävänä on arvioida antamaansa esiopetusta ja sen vaikuttavuutta sekä osallistua ulkopuoliseen toimintansa arviointiin. Arvioinnin tarkoitus¹⁵ on esiopetuksen laadun kehittäminen ja lasten oppimisen edellytysten parantaminen. Paikallisen opetussuunnitelman ja sitä tarkentavan lukuvuosisuunnitelman toteutumisen seuranta ja arviointi on osa arviointitehtävää ja siihen perustuvaa kehittämistä. Arvioinnissa voidaan hyödyntää opetuksen ja koulutuksen valtakunnalliseen KOSKI-palveluun tallennettuja tietoja¹⁶. Opetuksen järjestäjän ja esiopetuksen yksiköiden tai toimipaikkojen tuottaman tiedon lisäksi esiopetuksen arvioinnissa voidaan hyödyntää kansallisten arviointien ja kehittämishankkeiden tuloksia. Yhteistyö muiden toimijoiden kanssa edistää avointa ja rakentavaa itsearviointia.

6 Yhdenvertaisuuslaki (1325/2014) 6 §

7 Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta (609/1986) 5 a § (1329/2014)

8 Perusopetuslaki 15 §

9 Perusopetusasetus (852/1998) 9 §

10 Perusopetuslaki 47 a § (1267/2013) ja YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista 1989 (59/1991)

11 Perusopetuslaki 15 §

12 Perusopetuslaki 30 §

13 Perusopetuslaki 20 a § (1090/2024)

14 Perusopetuslaki 4 a luku (1090/2024)

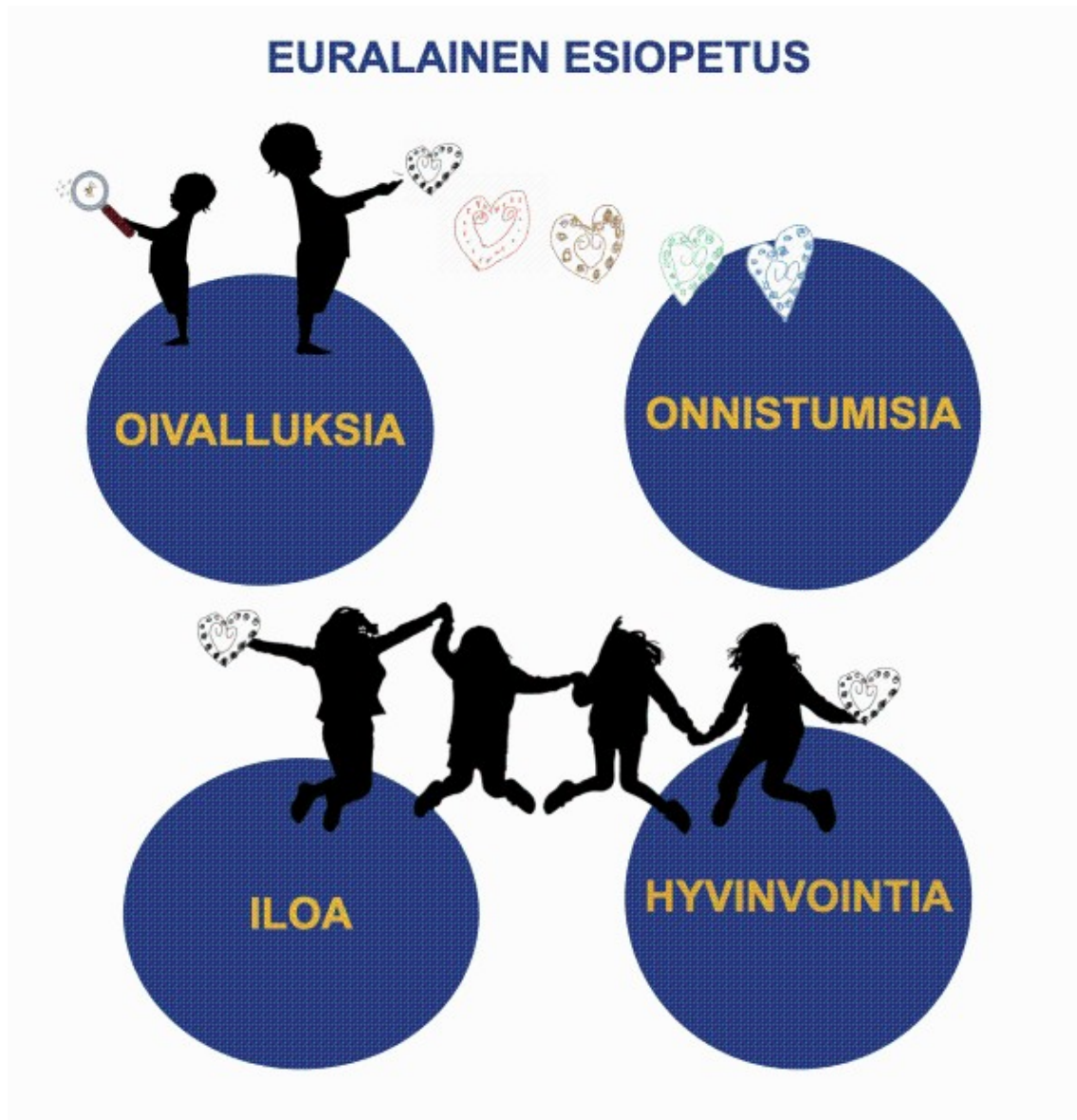
15 Perusopetuslaki 21 § (1296/2013)

16 Laki valtakunnallisista opinto-, koulutus- ja tutkintorekistereistä (884/2017) 4 §

Muutokset opetussuunnitelman perusteissa edellyttävät vastaavien muutosten tekemistä paikalliseen opetussuunnitelmaan ja viemistä käytäntöön. Opetuksen järjestäjä voi tarkistaa opetussuunnitelmaansa ja parantaa sen laatua ja toimivuutta myös paikallisista tarpeista lähtien ja kehittämistyön tuloksia hyödyntäen.

ILOA, OIVALLUKSIA, ONNISTUMISIA JA HYVINVOINTIA

Nämä neljä sanaa kuvaavat keskeisesti tavoitteita, toimintoja ja tapoja toteuttaa euralaista esiopetusta. Onnistumisen kokemukset, asioiden oivaltaminen tutkien ja kokeillen ja liikkuen, oppiminen sekä leikki tuovat iloa lapsen elämään. Ne kaikki vahvistavat lapsen luottamusta itseensä ja luovat pohjan positiiviselle kasvulle ja kehitykselle, joka tuottaa hyvinvointia. Leikki on työtapana kaiken keskiössä.

Iloa, oivalluksia, onnistumisia ja hyvinvointia

Euran kunnan kaikissa esiopetuksen toimipaikoissa noudatetaan tätä esiopetussuunnitelmaa. Asiakirja on koko esiopetuksen henkilöstölle oikeudellisesti velvoittava määräys, joka ohjaa, konkretisoi ja tukee euralaisen esiopetuksen toteuttamista arjessa hyvinvoivan lapsen, perheen ja työyhteisön hyväksi.

Esiopetussuunnitelma löytyy valtakunnallisesta ePerusteet-palvelusta sekä Euran kunnan varhaiskasvatuksen nettisivuilta kohdasta Esiopetus. Henkilöstön käyttöön tulostettava asiakirja

löytyy Teams-alustalta liitteineen (koulut-esiopetus-esiopetussuunnitelma 2025). Asiakirja koostuu Esiopetussuunnitelman perusteiden (Opetushallitus 2014) tekstistä ja jokaisen kappaleen lopussa on teksti, jossa on kuvattu euralaisessa esiopetuksessa toteutettavat käytännöt, mallit ja ratkaisut.

Valtakunnallista Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet-tekstiä on joissakin kappaleissa vahvistettu. Tämä tarkoittaa sitä, että vahvistettu osuus on kirjattu kattavasti perusteasiakirjaan ja toteutuu sellaisenaan euralaisessa esiopetuksessa eikä tekstiä toisteta kunnan osuudessa uudelleen. Kappalejärjestys on Esiopetussuunnitelman perusteiden mukainen kappalejärjestys.

Esiopetussuunnitelman laatiminen ja päivittäminen

Euran kunnan esiopetussuunnitelman pohjana on valtakunnallinen Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. Keväällä 2025 esiopetussuunnitelmaa ja sen liitteitä on päivitetty liittyen oppimisen tuen uudistukseen, mutta myös mm. toimintakulttuuria käsittelevään kappaleeseen on tehty muutoksia. Uutena asiakirjana kevään 2025 päivityksen aikana on syntynyt Esiopetuksen digiopas. Myös monilukutaitoon liittyen on laadittu uusi kuvallinen materiaali.

Keväällä 2026 esiopetussuunnitelmaa on päivitetty lukujen 2., 3. ja 4. osalta liittyen liikunnallisen elämäntavan edistämiseen esiopetuksessa. Myös lukua 5. Oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuki on päivitetty muuttuneen Perusopetuslain mukaisesti.

Esiopetussuunnitelman laadinnassa on hyödynnetty:

- kunnan varhaiskasvatussuunnitelmaa 2022
- kaksivuotisen esiopetuksen suunnitelmaa 2022
- varhaiskasvatuksen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmaa, joka on laadittu opinnäytetyönä vuonna 2025
- opiskeluhuoltosuunnitelmaa, joka on laadittu yhteistyössä perusopetuksen ja lukiokoulutuksen kanssa erillisenä asiakirjana
- kunnan hyvinvointisuunnitelmaa vuosille 2025-2029
- kulttuurikasvatussuunnitelma Helminauhaa

Opetussuunnitelman laatimisesta, päivittämisestä ja arvioinnista vastaa varhaiskasvatuksen VOPS-tiimi. Tiimin yhtenä tehtävänä on myös esiopetussuunnitelman saattaminen käytäntöön niin, että suunnitelman sisältö muuttuu laadukkaaksi esiopetuksesi koko kunnan alueella. Tiimiin kuuluu varhaiskasvatuksen opettajia, varhaiskasvatuksen erityisopettajia, päiväkodin johtajia sekä varhaiskasvatuksen hallinto. VOPS-tiimi on kevään 2025 aikana osallistunut myös koulutuksiin liittyen valtakunnallisten perusteiden muutoksiin.

Kevään 2026 päivityksestä on vastannut varhaiskasvatuksen hallinto yhdessä päiväkodin johtajien ja erityisopettajien kanssa. Työhön on osallistettu myös esiopetuksesta vastaavat varhaiskasvatuksen opettajat.

Lasten, huoltajien, henkilöstön ja sidosryhmien osallisuus laadinnassa

Esiopetuksen ja varhaiskasvatuksen henkilöstölle on annettu mahdollisuus osallistua asiakirjan päivitykseen kommentoimalla luonnostekstejä.

Kevään 2025 päivityksen aikana lasten huoltajille on lähetetty sähköisesti Huoltajien osallisuuskysely liittyen heidän yhteistyötoiveisiinsa sekä odotuksiin esiopetuksesta. Vastauksia saatiin 38 huoltajalta. Huoltajien ajatuksia on nostettu esille yhteistyötoiveissa henkilöstön kanssa kappaleessa 3. sekä esiopetuksen toteuttamiseen liittyen kappaleessa 4. Esiopetuksen aloittavien lasten huoltajien osallisuuskyselyä jatketaan vuosittain.

Lapsille on tehty osallisuuskysely toukokuussa 2025. Otantaan valikoituivat syksyllä 2025 esiopetuksen aloittavat lapset. Lapset vastasivat kyselyyn omissa ryhmissään. Vastauksia saatiin 43 lapselta. Lasten vastauksia on huomioitu esiopetussuunnitelman päivittämisessä. Vastauksista on tehty koonti, joka on tämän esiopetussuunnitelman liitteenä (liite 1). Esiopetuksen aloittavien lasten osallisuuskyselystä kerätään palautetta varhaiskasvatuksen opettajilta ja sen perusteella tehdään päätös kyselyn mahdollisesta toteuttamisesta vuosittain.

Esiopetussuunnitelma on lähetetty kommentoitavaksi hyvinvointialueelle lastenneuvolaan sekä lasten ja perheiden palveluihin. Kunnan tasolla suunnitelma on lähetetty koulujen alku- ja erityisopettajille sekä rehtoreille.

Yhteistyötä perusopetuksen kanssa on tehty yhteisissä OPS-työpajapäivissä liittyen erityisesti oppimisen tuen uudistukseen sekä siirtymävaiheen esiopetuksesta perusopetukseen käytäntöjen luomisessa.

Esiopetussuunnitelma on laadittu suomen kielellä. Esiopetussuunnitelman hyväksyy Euran kunnan sivistyslautakunta, joka hyväksyy myös toimipaikkakohtaiset lukuvuosisuunnitelmat (liite 1).

Lukuvuosisuunnitelma

Toimipaikkakohtainen lukuvuosisuunnitelma tehdään lukuvuosittain. Lukuvuosisuunnitelmatyön käynnistää päiväkodin johtaja, joka ohjeistaa toimipaikan esiopetusryhmässä työskenteleviä varhaiskasvatuksen opettajia lukuvuosisuunnitelman täyttämisestä.

Lukuvuosisuunnitelmassa tarkennetaan, miten paikallista opetussuunnitelmaa kussakin esiopetuksen toimipaikassa kyseisen lukuvuoden aikana toteutetaan. Lukuvuosisuunnitelman liitteenä toimii OPETOS-lomake (liite 2), jonka avulla ryhmän henkilökunta suunnittelee, arvioi ja kehittää sekä pedagogisia että rakenteellisia järjestelyjä. Lisäksi lukuvuosisuunnitelmaan kirjataan ryhmäkohtaisten tukimuotojen tarpeeseen ja järjestämiseen liittyviä järjestelyjä. Uutena asiana elokuusta 2026 alkaen lukuvuosisuunnitelmaan kirjataan toimipaikkakohtaisesti, miten esiopetuksessa toteutetaan liikunnallisen elämäntavan edistämistä sekä miten toteuttamista seurataan, arvioidaan ja kehitellään.

Opettaja(t) työstävät yhdessä ja ryhmänsä kanssa lukuvuosisuunnitelman valmiiksi, jonka jälkeen he käyvät suunnitelmasta lyhyen keskustelun päiväkodin johtajan kanssa. Varhaiskasvatuksen erityisopettajia osallistetaan lukuvuosisuunnitelman ryhmäkohtaisen tuen yhteissuunnitteluun.

Lukuvuosisuunnitelmaa seurataan, arvioidaan ja päivitetään esiopetuksen KOTU-palaverien jälkeen. Arviointi tehdään viimeistään lukuvuoden lopussa. Sivistyslautakunta hyväksyy lukuvuosisuunnitelmat kesäkuun kokouksessaan.

Huoltajille tiedotetaan lukuvuosisuunnitelmasta keskeiset asiat. Se voidaan esim. tulostaa ryhmätilojen ilmoitustaululle nähtäväksi, saattaa huoltajien tietoon Päikyn kautta tai laittaa kyseisen toimipaikan sivuille eura.fi-sivustolle. Sidosryhmien tiedottaminen toimii myös nettisivujen kautta.

1.3. Paikallisen opetussuunnitelman laatiminen ja keskeiset ratkaisut

Paikallinen opetussuunnitelma ja sitä tarkentava lukuvuosisuunnitelma¹⁷ laaditaan opetuksen järjestäjän päättämällä tavalla tässä luvussa kuvattuja tavoitteita ja periaatteita noudattaen. Opetuksen järjestäjä voi päättää opetussuunnitelmaan sisältyvien päätösten delegoinnista esiopetuksen yksiköille tai toimipaikoille ja antaa siihen liittyvät ohjeet. Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellään kunkin pääluvun lopussa, mitä paikallisessa opetussuunnitelmassa tulee kyseisen luvun osalta päättää ja kuvata.

Paikallista opetussuunnitelmaa valmisteltaessa opetuksen järjestäjä päättää ja kuvaa opetussuunnitelmassa,

- millä kielillä annettavaa opetusta varten opetussuunnitelma laaditaan ja hyväksytään*
- laaditaanko paikallinen opetussuunnitelma esiopetuksen yksiköiden tai toimipaikkojen yhteisenä, kokonaan tai osin yksikkö- tai toimipaikkakohtaisena, seudullisena tai käytetäänkö muuta ratkaisua*

- millaista opetussuunnitelman rakennetta, asioiden käsittelyjärjestystä ja julkaisutapaa käytetään
- miten esiopetuksen henkilöstö, lapset ja huoltajat osallistuvat opetussuunnitelman laatimiseen, arviointiin ja kehittämiseen
- miten opetussuunnitelman laatimiseen liittyvä yhteistyö varhaiskasvatuksen, perusopetuksen ja hyvinvointialueen sosiaali- ja terveystalvelujen sekä muiden tarvittavien yhteistyökumppaneiden kanssa toteutetaan
- miten paikalliset erityispiirteet, esiopetuksen erilaiset järjestämisen tavat, kehittämisen tavoitteet sekä lapsia koskevat suunnitelmat otetaan opetussuunnitelmaa valmisteltaessa huomioon
- miten opetussuunnitelmasta ja sitä tarkentavasta lukuvuosisuunnitelmasta tiedotetaan huoltajille ja sidosryhmille
- miten opetussuunnitelma laaditaan, miten sen toteutumista arvioidaan ja miten sitä kehitetään
- laaditaanko tasa-arvolain¹⁸ sekä yhdenvertaisuuslain¹⁹ mukaiset suunnitelmat osana opetussuunnitelmaa vai erillisinä.

¹⁸ Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta 5 a §

¹⁹ Yhdenvertaisuuslaki 6§

2. Esiopetuksen tehtävä ja yleiset tavoitteet

Esiopetus on tärkeä ajanjakso lapsen elämässä. Esiopetus suunnitellaan ja toteutetaan siten, että lapsilla on mahdollisuus innostua, kokeilla ja oppia uutta. Leikkiessään ja toimiessaan erilaisissa oppimisympäristöissä lapset laajentavat osaamistaan eri tiedon- ja taidonaloilla. Esiopetuksessa lapsilla on tilaisuuksia monipuoliseen vuorovaikutukseen ja sosiaalisten taitojensa vahvistamiseen. Tavoitteena on, että lapset oppivat arvostamaan ihmisten yhdenvertaisuutta ja omaa ainutlaatuisuuttaan.

Varhaiskasvatus ja siihen kuuluva esiopetus sekä perusopetus muodostavat lapsen kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin kannalta johdonmukaisesti etenevän kokonaisuuden ja perustan elinikäiselle oppimiselle. Toimintaa suunnitellaan lapsilähtöisesti ja sen tehtävä on vahvistaa lapsen myönteistä minäkuva ja käsitystä itsestään oppijana. Esiopetusta kehitetään ja järjestetään inklusion periaatteiden mukaisesti. Periaatteisiin kuuluu kaikkia lapsia koskevat yhtäläiset oikeudet, tasa-arvoisuus, yhdenvertaisuus, syrjimättömyys, moninaisuuden arvostaminen sekä sosiaalinen osallisuus ja yhteisöllisyys. Inklusiivisuus on käsitteenä laaja ja se tulee nähdä kaikkia lapsia koskevana ja esiopetuksen järjestämiseen liittyvänä periaatteena, arvona ja kokonaisvaltaisena tapana ajatella. Esiopetuksella on suuri merkitys lasten tuen tarpeiden varhaisessa havaitsemisessa, tuen antamisessa ja samalla vaikeuksien ehkäisemisessä. Lapsella on oikeus oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukeen (luku 5).

2.1. Esiopetuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet

Esiopetuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet perustuvat Suomen perustuslakiin, perusopetuslakiin ja -asetukseen ja sen nojalla annettuun valtioneuvoston asetukseen, oppilas- ja opiskelijahuoltolakiin²⁰ sekä esiopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin. Päiväkodissa tai perhepäiväkodissa järjestettävän esiopetuksen osalta sovelletaan lisäksi varhaiskasvatuslakia ja sen nojalla annettua valtioneuvoston asetusta²¹. Jos lapsi osallistuu esiopetuksen lisäksi esiopetusta täydentävään varhaiskasvatukseen, ohjaa varhaiskasvatuksen järjestämistä varhaiskasvatuslaki²².

Esiopetusta suunniteltaessa, järjestettäessä ja siitä päätettäessä on otettava huomioon lapsen etu. Opetuksen järjestämisessä on otettava huomioon myös velvoitteet, jotka tulevat muusta lainsäädännöstä sekä kansainvälisistä sopimuksista, joihin Suomi on sitoutunut. Tällaisia ovat muun muassa yhdenvertaisuuslaki²³, tasa-arvolaki²⁴, Euroopan ihmisoikeuksien sopimus²⁵ ja YK:n lapsen oikeuksien sopimus²⁶, YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista²⁷, YK:n julistus alkuperäiskansojen oikeuksista 2007²⁸ sekä YK:n kestävän kehityksen tavoitteet²⁹. Esiopetukseen sovelletaan myös hallintolakia³⁰ ja lakia viranomaisen toiminnan julkisuudesta³¹.

Suomen perustuslain³² mukaan ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella.

20 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013)

21 Perusopetuslaki 1 § (1136/2003)

22 Varhaiskasvatuslaki (540/2018) 12 § (1228/2020)

23 Yhdenvertaisuuslaki

24 Laki miesten ja naisten välisestä tasa-arvosta

25 Euroopan ihmisoikeuksien sopimus, Valtiosopimukset (63/1999)

26 YK:n yleissopimus lastenoikeuksista 1989

27 YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista 2007 (27/2016)

28 K:n julistus alkuperäiskansojen oikeuksista 2007

29 Kestävän kehityksen tavoitteet – Agenda 2030. YK:n yleiskokous 2015

30 Hallintolaki (434/2003)

31 Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999)

32 Suomen perustuslaki (731/1999) 6 §

Kunta on velvollinen järjestämään sen alueella asuville lapsille oppivelvollisuutta edeltävänä vuonna esiopetusta³³. Huoltajan on huolehdittava siitä, että lapsi osallistuu esiopetukseen tai muuhun esiopetuksen tavoitteet saavuttavaan toimintaan³⁴. Esiopetusta voidaan järjestää päiväkodeissa ja kouluissa. Esiopetukseen osallistuvalla lapsella on oikeus saada esiopetusta täydentävää varhaiskasvatusta³⁵. Opetuksen järjestäjän päätöksellä lapsi voi osallistua esiopetukseen perusopetuksen aloittamista edeltävänä vuonna³⁶, mikäli lapselle on psykologisten ja tarvittaessa lääketieteellisten selvitysten perusteella tehty päätös perusopetuksen aloituksesta vuotta säädettyä aiemmin. Perusopetuksen aloituksen myöhentämisestä sekä muusta esiopetuksen poikkeavasta järjestämisestä määrätään luvussa 5.5.

Esiopetuksen opetuskieli on joko suomi tai ruotsi. Opetuskielenä voi olla myös saame, romani tai viittomakieli. Lisäksi osa opetusta voidaan antaa muulla kuin edellä mainituilla perusopetuslain mukaisilla opetuskielillä, jos se ei vaaranna lasten mahdollisuuksia seurata opetusta³⁷. Tästä määrätään tarkemmin luvussa Esiopetuksen toteuttamisen periaatteet – Kieleen ja kulttuuriin liittyviä tarkentavia kysymyksiä.

Perusopetuslain³⁸ mukaan esiopetuksen tavoitteena on osaltaan tukea lasten kasvua ihmisyyteen ja eettisesti vastuukykyiseen yhteiskunnan jäsenyyteen sekä antaa heille elämässä tarpeellisia tietoja, taitoja ja edistää liikunnallista elämäntapaa. Laissa säädetään, että esiopetuksen tavoitteena on osana varhaiskasvatusta parantaa lasten oppimisedellytyksiä. Esiopetuksella on myös sivistystehtävä ja tasa-arvoisuuden edistämisen tehtävä ja opetuksen tulee turvata riittävä yhdenvertaisuus koko maassa. Opetuksen ja kasvatuksen tarkemmista tavoitteista säädetään valtioneuvoston asetuksessa³⁹.

Esiopetus kestää yleensä yhden lukuvuoden⁴⁰, ja sitä annetaan vähintään 700 tuntia⁴¹. Varhennetun oppivelvollisuuden⁴² päätöksen saaneiden lasten esiopetuksen toteuttamisen vaihtoehdot kuvataan luvussa 5.5.1. Esiopetusta järjestettäessä otetaan huomioon, että opetukseen osallistuvilla lapsilla on oikeus osallistua myös esiopetusta täydentävään varhaiskasvatukseen⁴³.

Esiopetusta ja sitä täydentävää varhaiskasvatusta järjestetään ja kehitetään inklusiivisten periaatteiden mukaisesti. Kun lapsi tarvitsee kehitykseensä, oppimiseensa ja hyvinvointiinsa tukea esiopetusta täydentävässä varhaiskasvatuksessa noudatetaan varhaiskasvatuksen osalta tällöin varhaiskasvatustalakeja⁴⁴ ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteita⁴⁵.

Esiopetus toteutetaan esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden pohjalta laaditun paikallisen opetussuunnitelman mukaisesti. Koko esiopetuksen henkilöstö on vastuussa siitä, että esiopetusta toteutetaan suunnitelmallisesti. Esiopetuksessa otetaan huomioon lasten kielelliset, kulttuuriset ja katsomukselliset taustat. Lasten mielipiteitä kuunnellaan ja heidän identiteettiensä kehittymistä tuetaan.

Esiopetusta koskeva lainsäädäntö korostaa huoltajien osallisuutta⁴⁶. Huoltajilla on oikeus saada tietoa esiopetuksen tavoitteista ja toiminnasta jo ennen esiopetukseen ilmoittautumista sekä

33 Perusopetuslaki 4 § (1288/1999)

34 Perusopetuslaki 26 a § (1040/2014)

35 Varhaiskasvatustalake 12 §

36 Perusopetuslaki 27 §

37 Perusopetuslaki 10 §

38 Perusopetuslaki 2 §

39 Valtioneuvoston asetus (422/2012) 2–4 §

40 Perusopetuslaki 9 §

41 Perusopetusasetus 3 § (309/2021)

42 Oppivelvollisuuslaki (1214/2020) 2 §

43 Perusopetuslaki 6 § ja Varhaiskasvatustalake 12 §

44 Varhaiskasvatustalake 15 a § (1183/2021)

45 Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2022) luvut 2.1 ja 5

46 Perusopetuslaki 3 §

lapsensa esiopetuspäivästä esiopetuksen aikana. Huoltajien mielipiteitä ja tietoja kuullaan sekä heidän antamaansa palautetta hyödynnetään esiopetuksen kehittämisessä.

Esiopetus, opetuksessa käytettävät oppimateriaalit ja välineet sekä tarvittava opiskeluhoolto ovat maksuttomia⁴⁷. Lapsille on tarjottava jokaisena esiopetuspäivänä tarkoituksenmukaisesti järjestetty, täysipainoinen, maksuton ateria⁴⁸, ja ruokailutilanteen on oltava ohjattu.

Esiopetukseen osallistuvalla lapsella on oikeus turvalliseen oppimisympäristöön⁴⁹. Turvallisuus otetaan huomioon oppimisympäristöissä ja kaikessa esiopetuksen toiminnassa. Lasten kokeman turvallisuuden perustana ovat keskinäiseen kunnioitukseen ja huolenpitoon perustuva toimintakulttuuri ja esiopetukseen soveltuvat oppimisympäristöt. Lapsia ohjataan yksilöinä ja ryhmänä⁵⁰ ottamaan vastuuta omasta käyttäytymisestään ja siitä, että ryhmässä ei kiusata, syrjitä tai aiheuteta vaaraa muille. Turvallisuuteen liittyviä tehtäviä käsitellään tarkemmin luvuissa 3 ja 6. Opetuksen järjestämisessä otetaan lisäksi huomioon työsuojeluun liittyvät säännökset, henkilötietoja koskevat säännökset sekä lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämistä ohjaavat määräykset. Esiopetuksessa käytetään tarvittaessa perusopetuslain⁵¹ mukaisia kasvatustieteellisiä ja kurinpidollisia keinoja esiopetukseen soveltuvalla tavalla. Opetuksen järjestäjä huolehtii lain edellyttämän suunnitelman laatimisesta joko erillisenä tai osana paikallista opetussuunnitelmaa.

Kunta tai esiopetuksen järjestämiseen luvan saanut muu opetuksen järjestäjä voi hankkia esiopetuspalvelut⁵² julkiselta tai yksityiseltä palveluiden tuottajalta. Opetuksen järjestäjä vastaa siitä, että sen hankkimat palvelut järjestetään esiopetusta koskevien säädösten, järjestämisluvan sekä näiden opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti.

Esiopetuksen järjestäminen Eurassa

Eurassa esiopetus on varhaiskasvatuspalvelujen alaista toimintaa. Esiopetussuunnitelman mukaista opetusta järjestetään päiväkodeissa. Esiopetuksessa olevalla lapsella on mahdollisuus täydentävään varhaiskasvatukseen ennen ja jälkeen esiopetusajan pääosin samassa yksikössä, jossa esiopetus toteutuu. Vuorohoitoa tarvitsevien lasten esiopetus ja täydentävä varhaiskasvatus järjestetään vuoropäiväkodissa. Täydentävän varhaiskasvatuksen osalta noudatetaan Euran kunnan varhaiskasvatussuunnitelmaa "Lapselle hyvä päivä tänään".

Sivistyslautakunta päättää esiopetuksen toimipaikoista lukuvuosittain. Esiopetusta järjestävät toimipaikat ovat nähtävillä Euran kunnan nettisivuilla (www.eura.fi).

Esiopetukseen ilmoittautuminen ja täydentävään varhaiskasvatukseen haku tapahtuu tammi-helmikuussa. Varhaiskasvatuksen palveluohjauksen kautta esiopetuksen aloittavien lasten huoltajat saavat tietoa esiopetuksen ja varhaiskasvatuksen hakuprosessista ja järjestämisestä sekä Tietoa esiopetuksesta-tiedotteen (liite 4). Haku tapahtuu sähköisen järjestelmän Päikky kautta, jonka kautta huoltajat saavat myös päätöksen lapsensa esiopetuksen ja varhaiskasvatuksen toimipaikasta. Lapsen esiopetuksen toimipaikka määräytyy pääsääntöisesti "Oppilaaksi ottamisen perusteet Euran kunnassa"-asiakirjan perusteella. Oikeus esiopetuskuljetukseen määritellään "Euran kunnan kuljetusoppaassa".

Esiopetus, opetuksessa käytettävät materiaalit, välineet ja retket sekä tarvittava opiskeluhoolto ovat maksuttomia.

47 Perusopetuslaki 31 § ja Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 9 § (1225/2020)

48 Perusopetuslaki 31 §

49 Perusopetuslaki 29 § (1267/2013)

50 Perusopetuslaki 35 §

51 Perusopetuslaki 35 a § (1267/2013) sekä 36 ja 36 a § (477/2003)

52 Perusopetuslaki 4 § (1288/1999) ja 7 §

2.2. Esiopetuksen tehtävä osana oppimisen polkua

On tärkeää, että varhaiskasvatus, siihen kuuluva esiopetus sekä perusopetus muodostavat lasten kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin kannalta johdonmukaisesti etenevän kokonaisuuden. Laadukkaan kokonaisuuden lähtökohtana on, että opettajat sekä muu henkilöstö tuntevat oppimisen polun eri vaiheet, niiden keskeiset tavoitteet, ominaispiirteet ja käytännöt. Lasten kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin tukemiseksi siirtymävaiheet suunnitellaan ja niitä arvioidaan yhteistyössä luvussa 3.3 kuvatulla tavalla. Opetus- ja muu henkilöstö tekevät huoltajien kanssa yhteistyötä lasten oppimisen polun kaikissa vaiheissa. Tavoitteena on, että kunkin lapsen oppimisen polku varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja edelleen perusopetukseen jatkuu joustavasti lapsen tarpeista lähtevänä. Tämän varmistamisessa henkilöstön yhteistyön ja osaamisen suunnitelmallisella johtamisella esiopetuksen toimipaikoissa ja opetuksen järjestäjän tasolla on tärkeä merkitys.

Valtioneuvoston asetuksen⁵³ mukaan esiopetuksen erityisenä tavoitteena on edistää yhteistyössä huoltajien kanssa lasten kehitys- ja oppimisedellytyksiä sekä vahvistaa lasten sosiaalisia taitoja ja tervettä itsetuntoa leikin ja myönteisten oppimiskokemusten avulla. Esiopetuksessa käytetään varhaiskasvatukseen soveltuvaa pedagogiikkaa ja kunnioitetaan lasten mielenkiinnon kohteita opetuksen järjestämisessä. Leikki eri muodoissaan on vahvasti läsnä esiopetuksen toiminnassa. Huoltajat ovat tärkeitä yhteistyökumppaneita toiminnan suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa. Oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuen sekä opiskeluhuollon järjestämisessä tehdään tarvittaessa yhteistyötä monialaisesti.

Esiopetus on tavoitteellista toimintaa. Opetuksen tavoitteet määrittyvät opetussuunnitelman perusteiden ja niiden pohjalta laaditun paikallisen opetussuunnitelman mukaan. Lasten osaamistasolle ei opetussuunnitelmassa aseteta yhteisiä tavoitteita. Yksilöllisesti pohditut tavoitteet hyödyttävät lasten oppimista, joten opettaja keskustele kunkin lapsen yksilöllisistä tarpeista, toiveista ja oppimisesta lapsen ja hänen huoltajansa kanssa. Esiopetuksen henkilöstö ottaa nämä tarpeet ja toiveet huomioon opetusta suunniteltaessa sekä oppimisympäristöjen kehittämisessä. Tavoitteellisuuden lisäämiseksi opettaja voi yhteistyössä lapsen ja huoltajan kanssa laatia kullekin lapselle oppimissuunnitelman.

Esiopetuksessa seurataan ja tuetaan kunkin lapsen fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista kehitystä sekä hänen tietojensa ja taitojensa kehittymistä. Tavoitteena on samalla pyrkiä ennaltaehkäisemään mahdollisesti ilmeneviä vaikeuksia. Lapsen minäkäsitys vahvistuu arvostavan vuorovaikutuksen, monipuolisten oppimiskokemusten sekä kannustavan palautteen avulla. Esiopetuksen aikana lapset tutustuvat lähiympäristöön, sen ihmisiin ja luontoon sekä näiden moninaisuuteen. Leikillä ja mielikuvituksen käytöllä on tärkeä merkitys lasten myönteisen kehityksen sekä uusien tietojen ja taitojen opetteluun kannalta. Fyysisellä aktiivisuudella on myönteisiä vaikutuksia lasten oppimiseen ja kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin. Esiopetus tarjoaa lapsille tilaisuuksia vuorovaikutukseen, ilmaisun eri muotoihin, liikkumiseen ja uusiin kokemuksiin. Lasten mielenkiinnon kohteisiin tutustutaan yhdessä erilaisissa oppimisympäristöissä. Näin lapsille avautuu mahdollisuuksia ystävyyteen, oppimisen iloon ja uusiin kiinnostuksen kohteisiin.

Kun lapsi on aloittanut esiopetuksessa, lapsi osallistuu kaikkeen toimintaan⁵⁴ ellei kyseessä ole esiopetuksen poikkeava järjestäminen lapsen terveydentilasta johtuvasta syystä (kts. luku 5). Huoltaja, opettaja sekä esiopetuksen järjestämiseen osallistuva henkilöstö huolehtivat yhteistyössä lasten säännöllisestä osallistumisesta esiopetukseen.

Esiopetuksen tehtävä osana oppimisen polkua Eurassa

Jokaiselle lapselle laaditaan yhteistyössä huoltajien kanssa henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma, joka sisältää myös esiopetuksen osuuden (varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen suunnitelma, jatkossa VEOPS). Suunnitelman tavoitteena on taata lapselle yhtenäinen ja eheä, pedagogisesti toteutuva päivä sekä esiopetuksen että täydentävän varhaiskasvatuksen ajalle. Lapsi voi olla mukana keskustelussa huoltajien ja henkilöstön

⁵³ Valtioneuvoston asetus (422/2012) 5 §

⁵⁴ Perusopetuslaki 35 §

yhteisellä sopimuksella. Varhaiskasvatuksen opettaja kirjaa suunnitelman Päikky-järjestelmään lokakuun loppuun mennessä.

VEOPS:aan kirjataan tarkennuksia lukuvuoden aikana pedagogisten tavoitteiden tai lapsen tarpeiden mukaan. Suunnitelma arvioidaan viimeistään keväällä yhdessä huoltajien kanssa. Suunnitelma siirtyy lapsen tulevaan kouluun huoltajien luvalla. Asiakirjan kirjaamisen on oltava valmiina kesäkuun ensimmäisen viikon loppuun mennessä.

Esiopetuksen alkaessa varhaiskasvatuksen opettaja tutustuu lapselle laadittuun varhaiskasvatussuunnitelmaan sekä mahdolliseen Lapsen tuen lomakkeeseen ja hyödyntää niitä esiopetussuunnitelmaa laadittaessa. Jos lapsi tarvitsee tukea kehitykseen, oppimiseen tai hyvinvointiin, voi VEOPS:n laatimiseen osallistua huoltajien luvalla myös varhaiskasvatuksen erityisopettaja, terveydenhoitaja tai muut lapsen verkostossa työskentelevät asiantuntijat.

Lapsen VEOPS:n laadintaan kuuluu valmistautumisen aikana lapsen vahvuuksien, mielenkiinnon kohteiden ja mielipiteiden sekä tarpeiden selvittämistä ja havainnointia. Tämän työn tukena voidaan käyttää esimerkiksi haastatteluja tai tuumaustaukoja. Lasta kuullessa tulee huomioida hänelle ominainen tapa kommunikoida.

Myös huoltajilta tulleet ajatukset ja toiveet otetaan huomioon VEOPS:a laadittaessa. Huoltajien etukäteen täyttämä Tervetuloa esiopetukseen-lomake (liite 5) on yksi osa tätä.

Suunnitelmaan kirjattavat tavoitteet asetetaan aikuisten pedagogiselle toiminnalle. Tavoitteiden kirjaaminen mahdollisimman konkreettisesti auttaa myöhempää arviointia. Suunnitelmista nousevat tavoitteet otetaan huomioon oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyjen (liite 6) huomioimisessa, mm. lapsiryhmän toiminnan suunnittelussa, aikuisten pedagogisessa toiminnassa ja oppimisympäristöjen kehittämisessä. Varhaiskasvatuksessa annettava mahdollinen tuki kirjataan lapsen VEOPS:aan.

Varhaiskasvatuksen opettaja on pedagogisessa vastuussa lapsen VEOPS:n laatimisesta. Suunnitelman laatimisessa tulee näkyä myös muun ryhmän henkilökunnan havainnot, osaaminen ja ammattitaito.

Esiopetuksen aloittaville lapsille on tehty varhaiskasvatuksen kysely liittyen heidän toiveisiinsa ja odotuksiinsa esiopetusta ajatellen. Nämä tulokset ovat esiopetushenkilöstön käytettävissä ryhmätasolla ja niiden huomiointi lapsiryhmän toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa on keskeistä (kirjataan lukuvuosisuunnitelmaan).

2.3. Arvoperusta

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden arvoperustan yleisperiaatteina ovat lapsen edun ensisijaisuus, lapsen oikeus hyvinvointiin, huolenpitoon ja suojeluun, lapsen mielipiteen huomioon ottaminen sekä yhdenvertaisen ja tasa-arvoisen kohtelun vaatimus, inklusiiviset periaatteet ja lapsen syrjäntäkielto YK:n Lapsen oikeuksien sopimuksen⁵⁵, perusopetuslain⁵⁶ ja YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen⁵⁷ mukaisesti.

Esiopetus perustuu käsitykseen lapsuuden itseisarvoisesta merkityksestä. Jokainen lapsi on ainutlaatuinen ja arvokas juuri sellaisena kuin hän on. Jokaisella lapsella on oikeus tulla kuulluksi, nähdä, huomioon otetuksi ja ymmärretyksi yksilönä ja yhteisönsä jäsenenä. Lapsilla on oikeus oppia sekä rakentaa käsitystään itsestään ja maailmasta omien lähtökohtiensa mukaisesti.

Lapsilla on oikeus oppia leikkien ja iloita oppimastaan. Lasten aikaisemmat kokemukset ja taidot ovat osa heidän oppimisen polkuaan. Lasten moninaisuutta sekä erilaisia tapoja toimia ja oppia arvostetaan. Lasten käsityksiä ja mielipiteitä pidetään tärkeitä, ja he osallistuvat oppimisympäristöjen rakentamiseen sekä edellytyksensä mukaan toiminnan suunnitteluun ja arviointiin. Lapsia rohkaistaan yhdessä tekemiseen ja yhteisöllisyyteen.

⁵⁵ YK:n yleissopimus lasten oikeuksista 1989

⁵⁶ Perusopetuslaki 3 a § (163/2022) ja 29 §

⁵⁷ YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista

Jokaisella lapsella on oikeus hyvään opetukseen. Kannustava palaute ja oikeudenmukainen kohtelu kuuluvat hyvään esiopetukseen. Lapsilla on oikeus ilmaista itseään ja ajatuksiaan, käsitellä tunteita ja ristiriitoja sekä kokeilla ja opetella uusia asioita. Esiopetus tukee lasten kykyä ymmärtää arvoja, ohjaa lapsia terveyttä, hyvinvointia ja liikunnallisuutta edistäviin elämäntapoihin sekä tarjoaa lapsille mahdollisuuksia kehittää tunnetaitojaan, eettistä ajatteluaan ja kauneudentajuaan.

Esiopetuksen henkilöstön ja huoltajien yhteistyö auttaa turvaamaan lasten hyvinvointia. Esiopetuksen henkilöstön avoin ja kunnioittava suhtautuminen moninaisiin perheisiin sekä kotien moninaisiin katsomuksiin, uskontoihin, perinteisiin ja kasvatusnäkemysiin on rakentavan vuorovaikutuksen ja opetuksen perusta⁵⁸.

Esiopetuksessa noudatetaan kestävän elämäntavan periaatteita ja otetaan huomioon sen eri ulottuvuudet: sosiaalinen, kulttuurinen, taloudellinen ja ekologinen. Esiopetus toimintaympäristönä tukee lasten tasa-arvoisuutta. Siihen sisältyvät muun muassa mielipiteiden ja sukupuolten tasa-arvo. Esiopetus edistää lasten mahdollisuuksia kehittää kykyjään ja tehdä valintoja ilman sukupuolesta johtuvia ennakko-odotuksia ja rajoituksia. Tasa-arvopyrkimyksiä täydentää laaja-alainen yhdenvertaisuuden periaate⁵⁹. Opetus on lapsia puoluepoliittisesti, uskonnollisesti ja katsomuksellisesti sitouttamatonta. Esiopetusta ei saa käyttää kaupallisen vaikuttamisen kanavana.

Arvoperusta euralaisessa esiopetuksessa

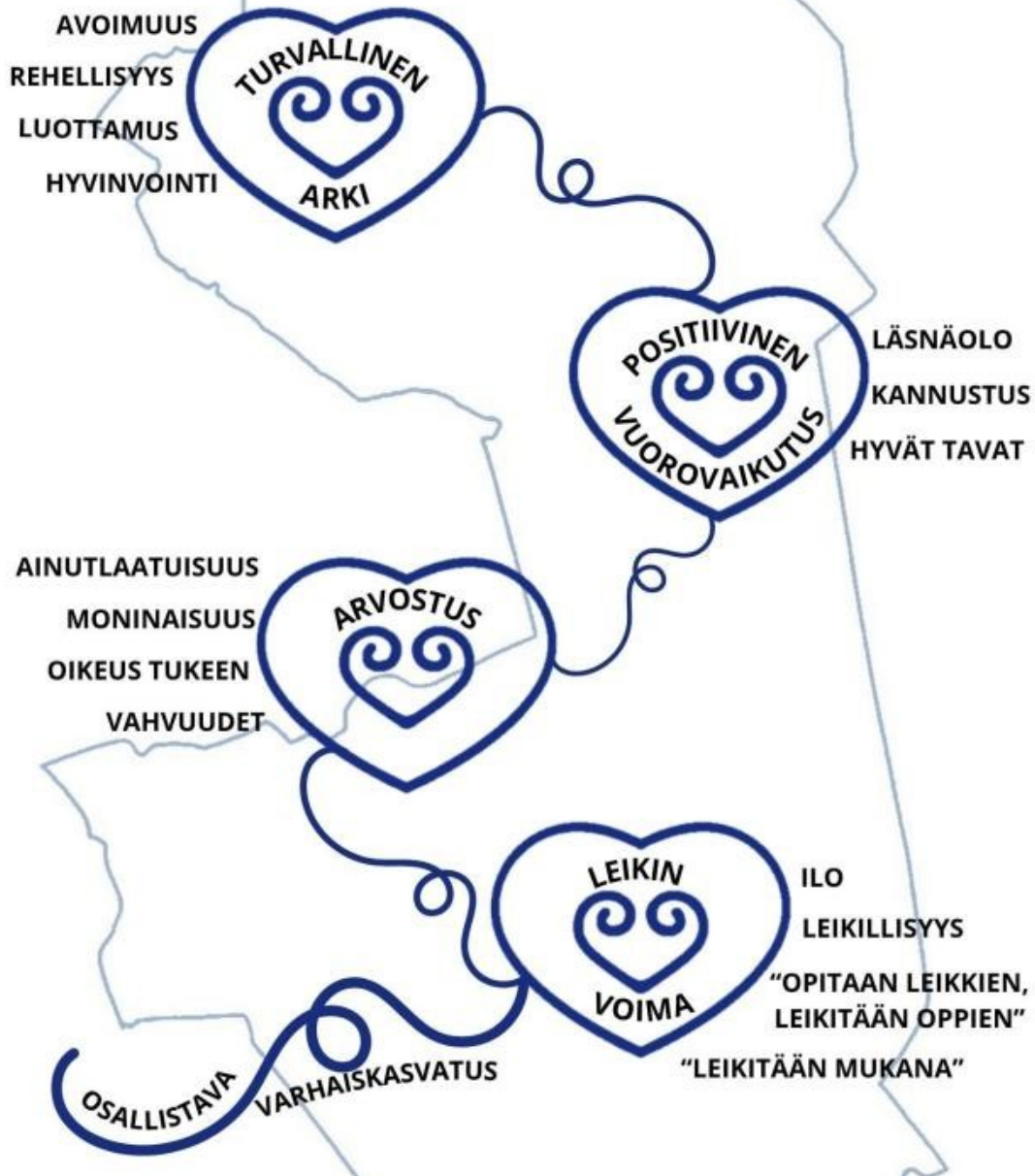
Lähtökohtana esiopetussuunnitelman arvoperustalle ovat valtakunnallisen esiopetussuunnitelman sekä Euran kunnan strategian mukaiset arvot.

⁵⁸ Valtioneuvoston asetus (422/2012) 2 §

⁵⁹ Yhdenvertaisuuslaki 6 §

Varhaiskasvatuksen arvot

EURAN KUNTA

Euran kunnan varhaiskasvatuksen arvot

Arvokeskustelu on pedagogisen johtamisen keskiössä. Esihenkilöistä ja varhaiskasvatuksen erityisopettajista koostuva VAKA-tiimi käy syksyllä arvokeskustelun valtakunnallisen esiopetussuunnitelman arvojen ja kunnan strategian pohjalta. Tämän jälkeen henkilöstö käy esihenkilön johdolla arvokeskustelun, johon pohjautuen esiopetuksen toimipaikka luo lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia tukevan toimintakulttuurin. Esihenkilö vastaa yksikkönsä toimintakulttuurin arvopohjan kehittämisestä, sovitut arvot ovat keskeinen johtamisen väline ja niihin palataan tarvittaessa.

Yhdessä keskustellut arvot luovat pohjan arjen toiminnalle ja valinnoille, joihin työyhteisö sitoutuu. Kaikki valinnat arjessa perustuvat arvoihin, joko tiedostaen tai tiedostamatta. Yksikön arvot

näkyvät henkilöstön käytännön työssä ja tavassa olla vuorovaikutuksessa. On tärkeää, että jokainen henkilöstön jäsen ja tiimi itsearvioi arvojen toteutumista omassa työssään.

Arvot heijastuvat myös huoltajien kanssa tehtävään yhteistyöhön. Lasten huoltajien kanssa vuorovaikutus on avointa ja arvostavaa yhdessä lapsen parhaaksi. Henkilöstön tehtävänä on kuunnella ja kunnioittaa erilaisia mielipiteitä ja niistä keskustellaan rakentavasti lapsen edun mukaisesti. Keskustelussa on hyvä ottaa huomioon, että lapsen etu ei ole sama kuin lapsen tahto. Mikäli huoltajien ja henkilöstön arvot ovat ristiriidassa keskenään, keskustellaan asiassa lapsen edun mukainen kompromissi.

Huoltajien kanssa keskustellaan yhteisistä arvoista mm. vanhempainilloissa ja lapsen VEOPS-keskustelussa. Yksikön arvotuotos laitetaan näkyville ryhmän seinälle/ ilmoitustaululle ja se voidaan jakaa huoltajille myös Päikky-ohjelman kautta.

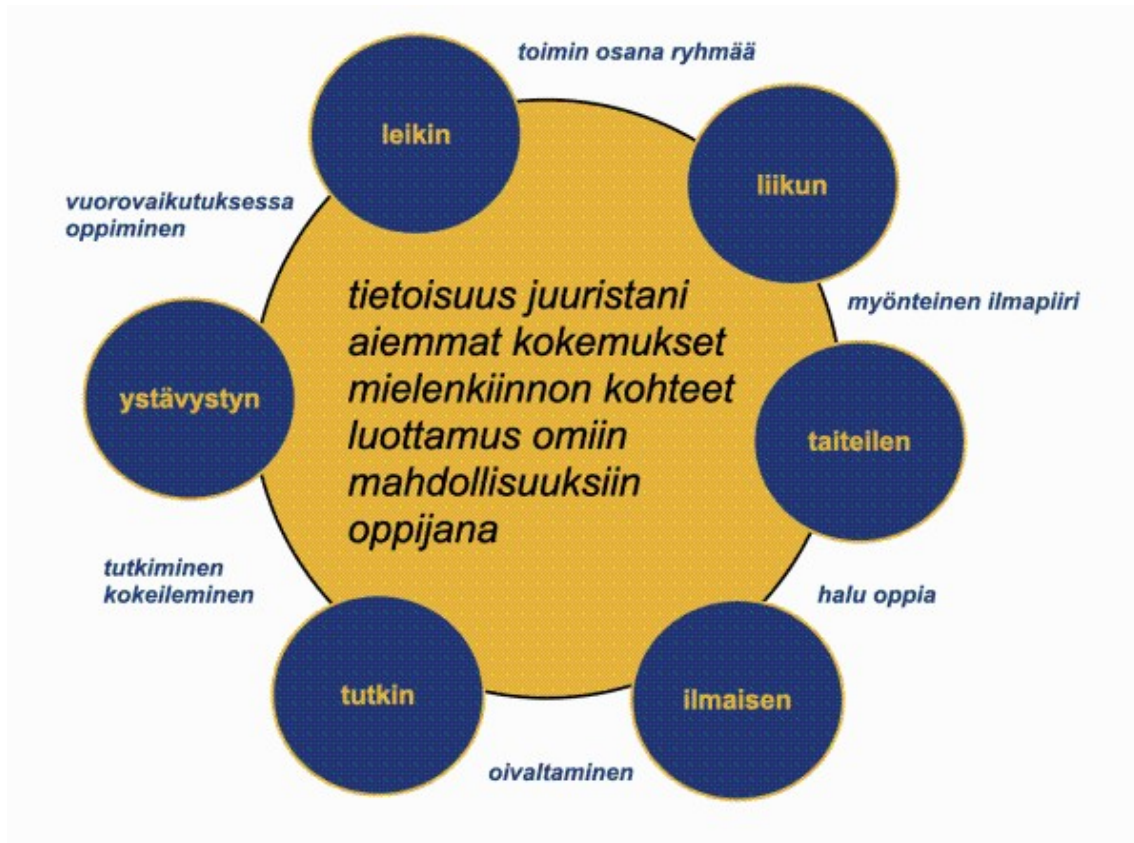
Yhteisesti sovitut arvot ovat keskeisiä myös tiimityössä. Arvojen konkreettinen määrittely linjaa sitä, miten tiimin jäsenet toimivat, tekevät päätöksiä ja kohtelevat toisiaan. Tällä on suuri merkitys tiimin ilmapiiriin, työhön ja yhteisesti sovittujen asioiden sitoutumiseen, työn suorittamiseen ja sitä kautta työhyvinvointiin.

2.4. Oppimiskäsitys

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet on laadittu perustuen oppimiskäsitykseen, jonka mukaan lapset omaksuvat uusia tietoja ja taitoja vuorovaikutuksessa toisten lasten, opettajien, eri yhteisöjen ja lähiympäristön kanssa. Oppiminen on kokonaisvaltainen tapahtuma, jossa toiminta, tunteet, aistihavainnot, keholliset kokemukset ja ajattelu yhdistyvät. Olennaista oppimisessa on lasten oma toiminta ja luottamus omiin mahdollisuuksiinsa oppijana. Lisäksi lasten tahdolla ja kehittyvällä taidolla toimia yhdessä on merkitystä oppimiselle. Lapset oppivat esiopetuksessa leikkien, liikkuen, tutkien, erilaisia työtehtäviä tehden, itseään ilmaisten sekä taiteisiin perustuvassa toiminnassa. Myönteiset tunnekokemukset, ilo ja uutta luova toiminta edistävät oppimista ja innostavat kehittämään omaa osaamista.

Oppimisen lähtökohtana ovat kunkin lapsen aiemmat kokemukset ja hänen osaamisensa. On tärkeää, että uusilla opittavilla tiedoilla ja taidoilla on yhteys lasten arkeen ja kokemusmaailmaan. Esiopetuksen ohjatussa toiminnassa ja leikissä lapset opettelevat toimimaan yhteistyössä muiden kanssa ja asettamaan tavoitteita omalle ja yhteiselle toiminnalle. Lapsia kuunnellaan, kuullaan ja heidän kanssaan keskustellaan sekä ohjataan heitä ottamaan huomioon toiset. Näin lapsille syntyy kokemus ryhmän ja yhteisön jäsenyydestä. Tavoitteena on, että uusien tietojen ja taitojen oppiminen herättää lapsissa halun oppia lisää.

Oppimiskäsitys euralaisessa esiopetuksessa

Oppimiskäsitys euralaisessa esiopetuksessa

2.5. Laaja-alainen osaaminen esiopetuksessa

Laaja-alaisella osaamisella tarkoitetaan tietojen, taitojen, arvojen, asenteiden ja tahdon muodostamaa kokonaisuutta. Osaaminen tarkoittaa myös kykyä käyttää tietoja ja taitoja tilanteen edellyttämällä tavalla. Laaja-alaisen osaamisen kehittyminen alkaa varhaislapsuudessa ja jatkuu läpi elämän. Se vahvistuu vähitellen oppimisen polun aikana eri tiedon- ja taidonaloihin liittyvässä opiskelussa sekä arjen toiminnassa ja vuorovaikutuksessa. Laaja-alaisen osaamisen tarve korostuu ympäröivän maailman muuttuessa. Ihmisenä kasvaminen, opiskelu ja työn teko sekä kansalaisena toimiminen edellyttävät nyt ja tulevaisuudessa laaja-alaista, tiedonalarajat ylittävää osaamista.

Laaja-alaisen osaamisen kehittämisen tehtävä otetaan huomioon kaikessa esiopetuksen toiminnassa: toimintakulttuuria ja oppimisympäristöjä kehitettäessä sekä kasvatus- ja opetustyössä. Tehtävä perustuu valtioneuvoston asetuksen ⁶⁰periaatteelle tarkastella opetusta kokonaisuutena. Sen toteutuminen edellyttää suunnitelmallista työskentelyä ja tavoitteiden toteutumisen arviointia sekä esi- ja perusopetuksen yhteistyötä.

Laaja-alaisen osaamisen kehittyminen edistää lasten kasvua yksilöinä ja yhteisönsä jäseninä. Laaja-alaisen osaamisen osa-alueet tukevat heidän valmiuttaan suuntautua elinikäisen oppimisen polulle ja luovat pohjaa kestävän ja liikunnallisen elämäntavan omaksumiselle. Esiopetuksessa painopisteenä ovat kestävän elämäntavan sosiaaliset ja kulttuuriset näkökulmat. Lasten laaja-alaisen osaamisen kehittymiseen vaikuttaa opeteltavia tietosisältöjä enemmän se, miten esiopetuksessa työskennellään, millaisiksi oppimisympäristöt rakennetaan sekä miten lasten oppimista ja hyvinvointia tuetaan.

2.5.1. Ajattelu ja oppiminen (001)

Ajattelun ja oppimisen taidot kehittyvät vuorovaikutuksessa ja muodostavat perustan muun osaamisen kehittymiselle ja elinikäiselle oppimiselle. Tiedon määrä ja sen nopea uudistuminen edellyttävät taitoja uuden omaksumiseen sekä oman oppimisen ohjaamiseen. Tiedon jäsentäminen ja uuden luominen edellyttävät luovaa ja kriittistä ajattelua. Esiopetuksen tehtävä on rohkaista ja auttaa lapsia kehittämään ajattelun ja oppimisen taitojaan sekä vahvistaa lasten luottamusta omaan osaamiseensa.

Lasten muistin ja mielikuvituksen kehittymistä tuetaan esimerkiksi lorujen, musisoinnin ja draamatoiminnan avulla. Leikin, pelien ja erilaisten ongelmanratkaisu- ja tutkimustehtävien käyttö tarjoaa lapsille elämyksiä sekä oivaltamisen ja uuden löytämisen iloa. Monipuolinen liikkuminen ja havaintomotoriset harjoitukset tukevat lasten oppimista. Lapsia kannustetaan kokeilemaan ja opettelemaan myös heille vaativia asioita ja heitä ohjataan kysymään ja kyseenalaistamaan. Heitä rohkaistaan iloitsemaan onnistumisista ja kannustamaan toisia sekä samalla olemaan lannistumatta epäonnistumisista. Toimintaa dokumentoidaan, siitä keskustellaan, ja sen onnistumista pohditaan yhdessä lasten kanssa. Samalla autetaan lapsia havaitsemaan edistymistään ja oppimistaan.

Ajattelu ja oppiminen euralaisessa esiopetuksessa

Ajattelun ja oppimisen taidot kehittyvät arjen vuorovaikutuksessa niin aikuisten ohjauksessa kuin lasten keskinäisissä keskusteluissakin; yhteinen juttelu, ihmettely ja pohtiminen arjessa ja "tässä hetkessä" on keskeistä ja sille on annettava aikaa. Samalla opetellaan tärkeitä syy-seuraussuhteita. Turvallisessa, luottamuksellisessa, positiivisessa ja kannustavassa ilmapiirissä lapsi uskaltaa kysyä, kyseenalaistaa, kertoa mielipiteitään, käyttää mielikuvitusta ja luovuutta erilaisten asioiden, ongelmien ja ratkaisujen pohtimisessa.

Ajattelun ja oppimisen taitojen tukemisessa huomioidaan lasten vahvuuksia ja korostetaan huomaamalla hyvä lapsessa. Lapsen itsetuntoa vahvistaa aikuisen positiivinen huomio; katse, hymy, kosketus ja positiiviset ilmeet ja eleet, kuten silmänisku ja peukutus.

Erilaiset toimintahetket (esim. aamu- ja päiväkokoonnot) ovat mukavia, lämminhenkisiä ja vuorovaikutteisia yhdessäolon hetkiä, joissa näkyy lapsia osallistava toimintakulttuuri. Kokoonnot voidaan viettää myös pienryhmissä/joustavat ryhmittelyt, jolloin jokainen lapsi tulee henkilökohtaisemmin nähtyksi, kuulluksi ja huomioiduksi.

Lapsi harjoittelee erilaisia taitoja. Lapsi oppii parhaiten ollessaan motivoitunut käsiteltävään asiaan. Lasten erilainen tapa oppia asioita (näkö-, kuulo-, tunto-, liike- sekä haju- ja makuaisti) on yksi henkilöstön havainnoitava asia ja sitä tulee käyttää lapsen oppimisen ja ajattelun taitojen tukena. Uusien asioiden opettelua lähestytään ilon kautta kannustaen lasta sinnikkyteen ja uuden oppimiseen. Oppimista ohjaavat lasten ideat, vahvuudet ja mielenkiinnon kohteet sekä kokemuksellinen ja leikinomainen toiminta. Asioiden opettelussa käytetään monipuolisia työtapoja (kts. kpl 4.1) sekä erilaisia oppimisympäristöjä huomioiden luonto ja lähimetsät.

2.5.2. Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (002)

Vuorovaikutustaidoilla sekä kyvyllä ilmaista itseään ja ymmärtää muita on tärkeä merkitys yksilön toimintakyvylle ja hyvinvoinnille kulttuurisesti monimuotoisessa maailmassa. Taito kuunnella, tunnistaa ja ymmärtää eri näkemyksiä kuuluu hyvään vuorovaikutukseen ja kulttuuriseen osaamiseen. Myönteisten ihmissuhteiden luominen ja ongelmatilanteiden rakentava ratkaiseminen edellyttävät yhteistyötaitoja. Esiopetuksen tehtävä on tarjota lapsille mahdollisuuksia harjoitella vuorovaikutus- ja ilmaisutaitoja turvallisesti vertaisryhmän ja lähiyhteisön aikuisten kanssa. Lasten kielitietoisuuden kehittymistä tuetaan ja heitä rohkaistaan ilmaisemaan itseään eri keinoin.

Lapsia rohkaistaan tutustumaan toisiin ihmisiin ja toimimaan heidän kanssaan. Juhlat, leikit ja yhteistyöhön perustuva toiminta luovat mahdollisuuksia harjoitella käyttäytymistä eri tilanteissa ja erilaisten ihmisten kanssa. Lapsia kohdellaan arvostavasti ja heitä ohjataan

ystävällisyyteen ja hyviin tapoihin. Lasten kanssa tutustutaan lähiympäristöön ja sen kulttuuriseen monimuotoisuuteen. Lapsia ohjataan arvostamaan oman ja toisten perheiden perinteitä ja tapoja.

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu euralaisessa esiopetuksessa

Euralaisessa esiopetuksessa korostetaan henkilöstön sensitiivisyyttä sekä vuorovaikutuksessa että moninaisuuden kohtaamisessa. Henkilöstön oma toiminta, arvot, asenteet ja ammatillisuus vaikuttavat vuorovaikutuksen laatuun. Vuorovaikutuksessa on keskeistä herkkyyks ja aitous sekä kyky toimia moninaisten lasten ja perheiden kanssa. Kaikilla perheillä on oma yksilöllinen perhekulttuurinsa, joka huomioidaan yhteistyössä.

Lapsen toimintakyvyn, identiteetin ja hyvinvoinnin turvalliselle kehitykselle on oleellista hyvät vuorovaikutus- ja ilmaisutaidot. Lapsia rohkaistaan ilmaisemaan itseään monin eri tavoin. Puhutun kielen lisäksi tutustutaan muihin ilmaisun tapoihin. Visualisoinnin (kuvatuki, erilaiset kuvat), tukiviittomien, eleisiin ja erilaisiin ilmeisiin tutustumisen myötä lapsi oppii tunnistamaan ja nimeämään myös erilaisia tunnetiloja. Toisen ihmisen kohtaamisessa henkilöstö toimii mallina, jotta lapsi oppii ystävällisyyteen ja kiinnittämään huomioita hyviin tapoihin. Lasten kanssa harjoitellaan eri tavoin empatiataitoja, tarkastellaan asioita eri näkökulmista ja opetellaan ratkaisemaan ristiriitoja rakentavasti. Näitä asioita voidaan kirjata ennalta myös kiusaamisen, häirinnän ja väkivallan ehkäisemisen suunnitelmaan.

Esiopetuksessa lapset tutustuvat oman lähiympäristönsä historiaan ja kulttuuriin. Esiopetuksessa keskustellaan lasten kanssa myös eri kulttuureista ja tutustutaan ensisijaisesti monikanavaisesti ryhmässä oleviin eri kulttuureihin. Eri kulttuurit ja kielet huomioidaan oppimisympäristössä siten, että moninaisuus näkyy hyväksyvässä ilmapiirissä ja pedagogisissa ratkaisuissa. Ryhmän tiloihin voidaan kirjoittaa sanoja kaikilla ryhmässä käytössä olevilla kielillä. Henkilöstö ohjaa lapsia huomioimaan ympärillään sekä puhuttua että kirjoitettua kieltä. Tuttuja lauluja voidaan laulaa useilla eri kielillä, esimerkiksi syntymäpäivien yhteydessä.

Erilaisiin juhliin tutustumalla saadaan tietoa erilaisista kulttuurisista perinteistä. Tässä voidaan apuna käyttää eri kulttuuritaustaisten lasten huoltajia. Lapsen identiteetin kehittymisen kannalta on tärkeää, että tutustutaan lapsen kulttuurin juhlatapoihin, joita voidaan toteuttaa esimerkiksi erilaisilla ruokahetkillä.

2.5.3. Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (003)

Itsestä huolehtiminen, terveyteen ja turvallisuuteen sekä arjen teknologian hallintaan liittyvät taidot ovat tärkeitä kaikille. Kyse on yksilön hyvinvoinnista sekä kestävään ja liikunnalliseen elämäntapaan sitoutumisesta. Esiopetuksen tehtävä on vahvistaa lasten hyvinvointiin liittyviä taitoja sekä ohjata heitä tekemään kestävän ja liikunnallisen elämäntavan mukaisia valintoja. Esiopetuksessa tuetaan lasten myönteistä suhtautumista tulevaisuuteen.

Esiopetuksessa lapsia ohjataan edellytystensä mukaan huolehtimaan itsestään, toisista, omista tavaroista ja yhteisestä ympäristöstä. Opetuksessa ja yhteistyössä huoltajien kanssa käsitellään lasten arkielämän rytmiä sekä ruokailun, liikkumisen ja levon merkitystä. Erityisesti kiinnitetään huomiota monipuoliseen ja riittävään liikkumiseen lasten hyvinvoinnin ja oppimisen edellytyksenä. Lasten kanssa pohditaan heidän hyvää oloaan edistäviä ja haittaavia tekijöitä ja heille tarjotaan kokemuksia liikkumisen ilosta. Lapsia ohjataan toimimaan turvallisesti lähiliikenteessä. Heitä ohjataan pyytämään ja hakemaan apua tarvittaessa. Lasten kanssa kokeillaan teknologisia ratkaisuja ja harjoitellaan laitteiden ja välineiden turvallista käyttöä.

Itsestä huolehtimisen ja arjen taidot euralaisessa esiopetuksessa

Esiopetuksessa lapsi opettelee arkeen liittyviä perustaitoja, kuten ruokailuun liittyviä asioita ja ruokailutapoja, sään mukaista pukeutumista, riisumista sekä wc-käyntejä. Lisäksi harjoitellaan omista tavaroista sekä yhteisestä ympäristöstä huolehtimista. Lapsia kannustetaan oma-aloitteisuuteen kiireettömässä ilmapiirissä antamalla lapsille aikaa harjoitella asioita itse. Aikuinen on apuna, mikäli tarpeen. Selkeä, strukturoitu arki ja arjessa säännöllisenä toistuvat

tilanteet tukevat lasten oppimista, turvallisuuden tunnetta ja hyvinvointia. Monipuolisessa esiopetuspäivässä jokaisella on mahdollisuus myös rauhoittumiseen ja lepoon. Lasten kanssa keskustellaan hyvinvointiin liittyvistä asioista; liikunta, liikkuminen, ulkoilu, lepo ja terveellinen ravinto.

Monipuolinen liikkuminen lähiympäristössä (luonto, liikenne, OP Areena, uimahalli tms.) tukee liikunnallisen elämäntavan omaksumista. Liikunnan ilo ja sen kautta erilaisten taitojen harjoittelu on lapselle ominainen tapa oppia. Euralaisessa esiopetuksessa lapsilla tulee olla mahdollisuus liikkumiseen päivittäin, vaikka liikuntasalia ei olisikaan käytössä.

Liikunnallisen elämäntavan edistämisessä huomioidaan mm.

- opetuksessa aktiivisten taukojen hyödyntäminen
- toiminnallisten opetusmenetelmien hyödyntäminen, vaihdellaan työskentelyasentoja
- päivään liittyvissä siirtymisissä liikunnallisuutta edistävien toimintatapojen hyödyntäminen
- päivän aikana tapahtuvaa liikkumista voidaan lisätä ulkoilun aikana (liikuttajat, aikuiset, lapset)
- liikuntatilojen käyttömahdollisuuksia voidaan huomioida vahvemmin (kokopäiväpedagogiikka)
- lasten osallisuus, joustavat uudet ratkaisut ja istumista vähentävät konkreettiset teot
- hyödynnetään erilaisia oppimisympäristöjä
- hyödynnetään siirtymät ja laajasti tiloja (käytävät, lepo huoneet ja liikkuminen tilasta toiseen) osana liikunnallisuuden lisäämistä

Kiertotalous ja ympäristökasvatus

Euralaisessa esiopetuksessa tunnistetaan kestävä kehitys välttämättömyys, ohjataan myös lapsia toimimaan sen mukaan ja opetellaan vastuullista suhtautumista ympäristöön. Ryhmässä kiinnitetään huomiota jätteiden lajitteluun ja esimerkiksi sähkön ja veden kulutuksen hillitsemiseen. Kestävä kehitys näkyy niin leikki- kuin eri oppimisympäristöissä sekä arjen valinnoissa että toimintakulttuurissa. Lelujen, pelien ja materiaalien hankinnassa käytetään harkintaa ja toiminnassa hyödynnetään kierrätys- ja luonnonmateriaalia. Materiaaleja ja leluja käytetään sekä säilytetään vastuullisesti. Lasten kanssa voidaan lukea ja käsitellä luontosuhdetta myös erilaisten luonnonsuojeluun ja kunnioittamiseen liittyvien tarinoiden ja kertomusten keinoin.

Kestävä kehitys euralaisessa esiopetuksessa näkyy vahvasti ja monipuolisesti myös kiertotalouden edistämisenä sen eri osa-alueilla. Kuntaan on perustettu kesällä 2024 Kiertotalouskeskus Kiertis ja ruokahävikkipilotti käynnistyi kesällä 2022.

Kiertis mahdollistaa matalan kynnyksen kiertotaloustekoja ja konkretiaa kuluttamisessa ja uudelleenkäytössä. Kiertis tarjoaa esiopetukseen kiertotalous- ja ympäristökasvatusta "Bertan roskaralli"-nimisellä tehtäväpaketilla. Esiopetusryhmät voivat varata Kiertikseen vierailuajan. Paikan päällä tehdään erilaisia kiertotalouteen liittyviä ohjattuja toimintoja. Esimerkiksi "Bertan roskaralli" on koirahahmon ja leikin varjolla tehtävää roskien lajittelua ja ihmettelyä jäteasioista; iloista ja aktiivista, vuorovaikutteista kurkistusta jätteiden ja kiertotalouden kiehtovaan maailmaan. Ympäristökasvatus Kiertiksessä toteuttaa hyvin esiopetuksen teemoja iloa, oivalluksia, onnistumisia ja hyvinvointia. Bertan roskarallin tavoitteena on saada pienet lapset jo varhaisessa vaiheessa oivaltamaan mahdollisuutensa vaikuttaa sekä tavoitteena on myös positiivisen asenteen rakentuminen yleensä kiertotaloutta kohtaan.

Vierailu Kiertiksessä mahdollistaa ja opettaa konkreettisesti lapselle tarpeettomasta tavarasta luopumista ja mahdollisuuden uusien aarteiden löytämiseen. Kiertiksessä vierailut lisäävät konkreettisella tasolla vastuullista suhtautumista ympäristöön ja antavat avaimia ympäristöystävälliseen asennekasvatukseen.

Ruokahävikki on yksi kiertotalouden teema/osa-alue. Euran kunta aloitti kesällä 2022 laajan ruokahävikkipilotin, tutkien eri kohdeyksiköissä joko lautashävikkiä tai keittiöhävikkiä.

Esiopetuksessa ruokahävikin vähentämistä toteutetaan mm. opetellen tunnistamaan näläntunnetta ja sitä kautta opitaan ottamaan sopiva määrä ruokaa. Ruoan arvostaminen on tärkeää ja siitä keskusteleminen sekä tämän tärkeän viestin vieminen ikätasoon vastaavaksi. Samalla opitaan arvostamaan valmiiksi tehtyä ateriaa ja sen eteen tehtyä työtä.

Ruokahävikkiteeman ympärille on kokeiltu mm. "nukketeatteria" ja nukkehahmojen kautta tehty lapsille konkreettiseksi ja näkyväksi myös tätä kiertotalouden osiota.

2.5.4. Monilukutaito (004)

Monilukutaidolla tarkoitetaan erilaisten viestien tulkinnan ja tuottamisen taitoja. Se liittyy kiinteästi ajattelun ja viestinnän taitoihin ja kykyyn hankkia, muokata, tuottaa, esittää, arvioida ja arvottaa tietoa erilaisissa ympäristöissä ja tilanteissa. Tietoa voidaan tuottaa ja esittää sanallisten, kuvallisten, numeeristen tai muiden symbolijärjestelmien tai näiden yhdistelmien avulla. Monilukutaito sisältää erilaisia lukutaitoja, kuten peruslukutaidon, numeerisen lukutaidon, kuvalukutaidon ja medialukutaidon. Monilukutaitoon liittyy laaja tekstikäsitys, jonka mukaan tekstit voivat olla muun muassa kirjoitettuja, puhuttuja, audiovisuaalisia tai digitaalisia. Monilukutaidon eri osa-alueet ovat yksilön, ihmisten keskinäisen vuorovaikutuksen, yhteiskunnan, kansalaisuuden ja työelämän näkökulmasta keskeisiä perustaitoja. Monilukutaidon kehittyminen luo perustaa muulle oppimiselle ja opiskelulle. Monilukutaidon kehittyminen alkaa jo varhaislapsuudessa ja jatkuu koko elämän ajan. Esiopetuksen tehtävä on tukea lasten monilukutaidon kehittymistä yhteistyössä huoltajien kanssa.

Lapsia kannustetaan tutkimaan, käyttämään ja tuottamaan erilaisia viestejä. Niiden avulla opetellaan ilmaisua ja vuorovaikutusta ja niiden herättämiin ajatuksiin ja tunteisiin eläydytään yhdessä. Lasten kuvalukutaidon, kirjoittamisen, lukemisen ja numeerisen lukutaidon sekä medialukutaidon kehittymistä tuetaan. Monilukutaitoisiksi kehittyäkseen lapset tarvitsevat aikuisen mallia sekä rikasta tekstiympäristöä, lasten tuottamaa kulttuuria sekä lapsille soveltuvia kulttuuripalveluja, kuten elokuvia, leikkiloruja ja musiikkia. Lasten osallisuus vahvistuu monilukutaidon kehittymisen myötä. Samalla lasten maailma avautuu, jäsentyy ja saa uusia merkityksiä.

Monilukutaito euralaisessa esiopetuksessa

Euran kunnan monilukutaito-opas sisältää konkreettisia vinkkejä ja ideoita monilukutaidon toteuttamiseen esiopetuksen arjessa.

Monilukutaito -materiaali julkaistaan esiopetuksen käyttöön 6.8.2025 alkaen. Materiaali löytyy esiopetuksen Teams-alustalta.

2.5.5. Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (005)

Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen on tärkeä kansalaistaito. Sitä tarvitaan lasten ja perheiden arjessa, ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa ja yhteiskunnallisessa osallistumisessa. Se on osa monilukutaitoa sekä media- ja opiskelutaitoja, joita tarvitaan opiskelussa ja työelämässä. Esiopetuksen tehtävä on kotien rinnalla edistää lasten tieto- ja viestintäteknologista osaamista.

Opetuksessa tutustutaan erilaisiin tieto- ja viestintäteknologisiin välineisiin, palveluihin ja peleihin. Tieto- ja viestintäteknologian avulla tuetaan lasten vuorovaikutustaitoja, oppimisen taitoja sekä vähitellen kehittyvää kirjoitus- ja lukutaitoa. Mahdollisuudet kokeilla ja tuottaa itse edistävät lasten luovan ajattelun ja yhteistoiminnan taitoja. Lapsia ohjataan omaksumaan turvallisia ja ergonomisia käyttötaitoja.

Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen euralaisessa esiopetuksessa

Euran kunnan sivistyspalveluiden tieto- ja viestintäteknologian strategiassa (2021–2023) nostetaan esille kaikkien oppilaiden ja opiskelijoiden oikeutta laadukkaaseen opetukseen. TVT- osaaminen ja siihen liittyvien tietojen ja taitojen soveltaminen on osa arjen opetusta ja oppimista nykyajassa.

Esiopetuksessa kehitetään lasten tieto- ja viestintäteknologista osaamista. TVT-oppaan tarkoituksena on vahvistaa myös henkilökunnan TVT-osaamista. Lapsia ohjataan tutustumaan

turvallisessa ympäristössä tieto- ja viestintäteknologisiin laitteisiin. Lisäksi lapsia kannustetaan ja rohkaistaan tutustumaan erilaisiin digitaalisiin oppimisympäristöihin ja digitaalisiin opetuksen menetelmiin. Lasten tuntemuksia laitteiden käytöstä ja niihin liittyvistä TVT-käsitteistä vahvistetaan. Esiopetuksessa tutustutaan myös erilaisiin TVT- symboleihin, jonka kautta vahvistetaan monilukutaitoa ja symbolien lukemisen taitoa.

Digitaalinen maailma ympäröi lasta monissa erilaisissa yhteyksissä ja arjen tilanteissa, joten siksi on tärkeää ymmärtää TVT-laitteiden tuomat mahdollisuudet opetuksessa. Teknologia tuodaan luontevaksi osaksi opetusta ja opetuksen tapoja. Lapsille annetaan mahdollisuus monipuoliseen tutkimiseen ja kokeilemiseen. TVT-osaamisen keskiössä on se, että aikuinen tunnistaa ja tietää TVT:n monipuolisesta käytöstä opetuksessa. Esiopetuksessa käytettäviä sovelluksia päivitetään ja muokataan sen mukaan, miten TVT:n käytön mahdollisuudet kehittyvät ja monipuolistuvat. Tarkastelussa on tulevaisuudessa myös tekoälyn hyödyntämisen mahdollisuudet opetuksen osana euralaisessa esiopetuksessa.

Esiopetuksessa keskeisenä teemana on edistää lapsen digiturvataitoja. Digiturvataidot ovat tärkeässä roolissa lapsen myöhemmällä koulutaipaleella ja laajemmin elämässä. TVT-osaaminen liittyy vahvasti tulevaisuustaitoihin ja siihen, että lapsi osaa suhtautua myös kriittisesti ja rajaavasti digitaalisessa maailmassa esiin nouseviin asioihin.

Esiopetussuunnitelman perusteiden päivityksen yhteydessä on julkaistu Euran kunnan digiopas, jonka tarkoituksena on nostaa esille keskeisiä TVT-käsitteitä ja symboleja sekä vahvistaa esiopetuksen henkilöstön tietoutta erilaisista sovelluksista ja niiden käytöstä opetuksen osana.

Euran kunnan digiopas julkaistaan käyttöön 6.8.2025 alkaen. Materiaali löytyy esiopetuksen Teams-alustalta.

2.5.6. Osallistuminen ja vaikuttaminen (006)

Osallistuminen ja vaikuttaminen

Aktiivinen ja vastuullinen osallistuminen ja vaikuttaminen luovat perustaa demokraattiselle ja kestäväälle tulevaisuudelle. Tämä edellyttää yksilöltä taitoa ja halua osallistua yhteisön toimintaan sekä luottamusta omiin vaikutusmahdollisuuksiinsa. Lasten oikeuksiin ⁶¹kuuluvat kuulluksi tuleminen ja osallisuus omaan elämäänsä vaikuttavissa asioissa. Esiopetuksessa kunnioitetaan näitä demokratian toteutumisen keskeisiä periaatteita. Esiopetuksen tehtävä on tukea lasten vähitellen kehittyviä osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja.

Esiopetuksen toimintaa suunnitellaan, toteutetaan ja arvioidaan yhdessä lasten, esiopetuksen henkilöstön ja huoltajien kanssa. Kun lapset ovat mukana vaikuttamassa, he oppivat samalla hahmottamaan yhteisten sääntöjen, sopimusten ja luottamuksen merkitystä. Lasten arvostava kohtaaminen, heidän ajatustensa kuunteleminen ja yhdessä toisten lasten ja aikuisten kanssa toimiminen vahvistavat lasten osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja. Lapsia kannustetaan auttamaan toisia ja pyytämään tarvittaessa apua. Lasten on tärkeä saada kokea ja tietää, että he lapsina ovat oikeutettuja aikuisten apuun ja suojeluun.

Osallistuminen ja vaikuttaminen euralaisessa esiopetuksessa

Esiopetuksen arjessa jokaiselle lapselle tulee olla oikeus osallistua ja vaikuttaa hänelle ominaisella tavalla omaan toimintaansa liittyviin asioihin. Tässä henkilöstön keskeisenä tehtävänä on aito läsnäolo, lasten kohtaaminen, kuuleminen/kuunteleminen turvallisessa ja inklusiivisessa ilmapiirissä. Kun lapset ovat mukana vaikuttamassa, he oppivat samalla hahmottamaan yhteisten sääntöjen, sopimusten ja luottamuksen merkitystä.

Pienryhmätoiminta ja joustavat ryhmittelyt ovat keskeinen toimintatapa euralaisessa esiopetuksessa; näin jokaisella lapsella on mahdollisuus saada äänensä kuuluviin ja tulla huomioiduksi omana itsenään. Henkilöstön läsnäolo lasten leikeissä ja hetkeen tarttuminen

⁶¹ YK:n yleissopimus lastenoikeuksista 1989

lasten kanssa keskustellessa tuottavat tärkeää tietoa lapsia kiinnostavista ja mietityttävistä asioista. Näiden nostaminen lasten kanssa yhteiseen keskusteluun tai toimintaan tuottaa lapselle kokemuksen vaikuttamisesta.

Euralaisessa esiopetuksessa lasten kokoukset ovat yksi tapa osallistua ja vaikuttaa. Henkilöstön työn tueksi lasten kokouksiin on laadittu esityslista (liite 7), jota voi halutessaan käyttää. Päiväkodin johtaja voidaan kutsua mukaan lasten kokouksiin, jolloin lapsille syntyy kuva siitä, miten heidän sanomaansa voidaan viedä eteenpäin. Myös päiväkodin johtaja tulee tätä kautta tietoiseksi esiopetusryhmän lasten asioista. Kokouksista laaditaan muistio.

2.6. Paikallisesti päätettävät asiat

Paikallista opetussuunnitelmaa laadittaessa on tärkeää keskustella, mitä tässä luvussa määrätty esiopetuksen tehtävät ja yleiset tavoitteet merkitsevät ja miten esiopetukselle asetettujen tavoitteiden toteutumisesta voidaan huolehtia.

Paikallisessa opetussuunnitelmassa kuvataan

- *esiopetuksen järjestäminen ja sitä ohjaavat velvoitteet paikallisesta näkökulmasta*
- *esiopetuksen tehtävä osana oppimisen polkua paikallisesta näkökulmasta*
- *esiopetuksen arvoperusta ja sitä mahdollisesti täydentävät paikalliset näkökulmat*
- *oppimiskäsitys ja sitä mahdollisesti täydentävät paikalliset näkökulmat*
- *laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ja niihin mahdollisesti liittyvät paikalliset painotukset sekä ne toimenpiteet, joiden avulla tavoitteiden toteutumista arvioidaan ja kehitetään.*

Arvoperusta ja oppimiskäsitys sekä laaja-alaisen osaamisen tavoitteet otetaan huomioon ja niitä syvennetään esiopetuksen toimintakulttuuria, opetuksen toteuttamista, oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukea ja opiskeluhoitoa käsittelevissä osissa opetussuunnitelmaa.

3. Esiopetuksen toimintakulttuuri

Toimintakulttuuri on historiallisesti ja kulttuurisesti muotoutuva tapa toimia, joka kehittyy esiopetusyhteisön vuorovaikutuksessa. Opetuksen järjestäjän ja esiopetusta johtavien henkilöiden tehtävänä on luoda edellytykset toimintakulttuurin kehittämiseksi ja arvioinnille esiopetuksen eri toimipaikoissa. Toimintakulttuurin kehittämisen lähtökohtana on inklusiivinen esiopetus, jossa kukin lapsi voi toimia, kehittyä ja oppia omana ainutlaatuisena yksilönään sekä yhteisön jäsenenä. Hyvä toimintakulttuuri edistää oppimista ja hyvinvointia esiopetusyhteisössä.

Esiopetuksen toimintakulttuuri on kokonaisuus, joka rakentuu muun muassa

- arvoista, periaatteista ja oppimiskäsityksestä
- työtä ohjaavien normien ja tavoitteiden tulkinnasta
- oppimisympäristöistä, työtavoista ja pedagogisista käytännöistä, mukaan lukien oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt
- yhteistyöstä ja sen eri muodoista
- vuorovaikutuksesta ja ilmapiiristä
- henkilöstön osaamisesta, ammatillisuudesta ja kehittämisotteesta
- johtamisrakenteista ja -käytännöistä
- toiminnan organisoinnista, suunnittelusta, toteuttamisesta ja arvioinnista.

Toimintakulttuurin kehittämisen lähtökohtana on kaikille yhteinen esiopetus. Esiopetuksen toimintakulttuuria kehitetään ja järjestetään inklusion periaatteiden mukaisesti, ja se liittyy kokonaisvaltaisesti pedagogisen toiminnan toteuttamiseen. Inklusiivinen toimintakulttuuri edistää lasten osallisuutta ja oppimista ja vastaa kaikkien lasten erilaisiin tarpeisiin. Jokaisella lapsella on oikeus kuulua ryhmään, osallistua yhteiseen toimintaan sekä kasvaa omaan potentiaaliinsa vahvuuksien ja myönteisten oppimiskokemusten avulla yhdessä vertaistensa kanssa. Jokaiselle lapselle suunnitellaan sopivia oppimisen haasteita sekä turvataan tarvittava oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuki ja oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt. Opetusjärjestelyissä huomioidaan saavutettavuus ja esteettömyys. On tärkeää, että lapset saavat kokemuksia siitä, että heistä ollaan kiinnostuneita, heitä arvostetaan ja heidän mielipiteillään ja toiminnallaan on merkitystä.

Johtaminen vaikuttaa keskeisesti esiopetuksen toimintakulttuuriin, sen kehittämiseen ja laatuun. Esiopetuksen johtamisen lähtökohtana on jokaisen lapsen hyvinvoinnin ja oppimisen edistäminen. Toimintakulttuurin kehittäminen edellyttää pedagogiikan johtamista, joka on esiopetuksen kokonaisuuden tavoitteellista ja suunnitelmallista johtamista, arviointia ja kehittämistä. Se sisältää kaikki ne toimenpiteet, joilla luodaan edellytykset henkilöstön hyvälle työolosuhteille, ammatillisen osaamisen ja koulutuksen hyödyntämiselle ja kehittämiselle sekä pedagogiselle toiminnalle.

Toimintakulttuurin kehittämisen tavoitteet ja arvioinnin käytännöt euralaisessa esiopetuksessa

Tavoitteena on luoda kaikille Euran kunnan esioppilaille laadukasta ja inklusiivista esiopetusta, jossa lähtökohtana on jokaisen lapsen oppimisen ja hyvinvoinnin edistäminen. Jokaisen lapsen oikeus tarvitsemaansa kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin tukeen toteutuu omassa ryhmässään oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyjen (kts. kpl 5.2) avulla.

Esiopetuksen toimintakulttuurissa korostuu tutkimisen, kokeilun, oivalluksen, onnistumisten, oppimisen, liikkumisen ja leikin ilo. Leikillä on iso rooli ja sille annetaan aikaa ja tilaa. Lapsen hyvinvoinnista huolehditaan kokonaisvaltaisesti. Laadukas varhaiskasvatus täydentää tarvittaessa esioppilaiden päivää.

Jokainen esiopetusryhmä luo toimintatapansa oman toimintakulttuurin vahvistamiseksi ja esiopetuksen tavoitteiden saavuttamiseksi. Keskeistä toimintakulttuurin luomisessa on henkilöstön ammatillinen toiminta sekä positiivinen ja innostava asenne. Työyhteisön yhteisesti sovitun arvopohjan saattaminen arjen toimintaan on tärkeää. Laadukkaan esiopetuksen kivijalkana on henkilöstön ja lasten välinen hyvä ja lämmin vuorovaikutus. Vuorovaikutuksessa on

tärkeää sensitiivisyys ja positiivisuus sekä halu ja kyky toimia lasten, tiimin ja perheiden parhaaksi. Henkilöstön tapa toimia ja olla vuorovaikutuksessa välittyy mallina lapsille.

Toimintakulttuurin kehittämiseen liittyvät myös

- kunta/toimipaikkakohtaisesti kokoontuvat Pedatiimit, joissa keskustellaan esim. toiminnan pedagogisesta sisällöstä tai muista esiin tulleista ajankohtaisista pedagogisista aiheista
- yhteiset henkilöstökoulutukset ovat toimintakulttuurin kehittämisen kannalta keskeisiä. Henkilöstökoulutukset ovat velvoittavia.
- pedagogiset kahvilat varhaiskasvatuksen opettajille järjestetään kaksi kertaa vuodessa. Kokoontumisissa käsitellään ajankohtaisia pedagogisia asioita myös toimintakulttuuriin liittyen
- ESSU-palaveri esiopetuksesta vastaaville varhaiskasvatuksen opettajille järjestetään kaksi kertaa vuodessa

Toimintakulttuurin arviointi

Toimintakulttuurin arvioinnin avulla vahvistetaan omaa ammatillisuutta, jo olemassa olevaa laadukasta esiopetusta sekä kehitetään mahdollisia esille nousseita asioita. Arvioinnissa huomioidaan huoltajat, henkilöstö sekä lapset.

Toimintakulttuurin arviointia tapahtuu

Henkilöstön taholta:

- lapsiryhmissä lapsia havainnoiden ja kuunnellen
- yhteistyössä huoltajien kanssa
- tiimipalaverit
- työyhteisöjen pedagogiset palaverit
- tiimisopimus
- arvojen toteutumisen arviointi
- lukuvuosisuunnitelma
- opiskeluhuolto
- LAATU-työryhmän arviointiteema

Esiopetussuunnitelmaa, sen toteutumista ja kehittämiskohteita arvioidaan säännöllisesti.

Toimintakulttuuri on yksi osa tätä arviointia. Varhaiskasvatuksen ARVI-tiimi suunnittelee sekä varhaiskasvatuksessa että esiopetuksessa toteutettavaa arviointia. Keskeinen osa arviointia on Valssi-järjestelmän avulla tehtävä vuosittainen arviointi. Valssin avulla voidaan arvioida esiopetuksen osalta täydentävän varhaiskasvatuksen laadullisia tekijöitä. Saadun arviointitietotiedon pohjalta esille nousee vahvuuksia, joita voidaan edelleen vahvistaa. Esille nousseisiin kehittämisen kohteisiin sovitaan muutama kehittämistoimenpide ja menetelmät niiden vahvistamiseksi sekä aikataulu.

Lukuvuosittain päivitettävässä "Jaetun pedagogisen johtajuuden vuosikellossa" tarkennetaan arvioinnin sisältöjä ja käytäntöjä; osa arvioinneista toistuu vuosittain, osa on vaihtuvia teemoja.

Sivistyspalveluiden Laatu-työryhmä toteuttaa vuosittain esiopetuksen, perusopetuksen ja toisen asteen arviointia ja kehittämistä sivistyslautakunnan päättämän arviointiaiheen mukaisesti.

Eurassa järjestetään kaksi kertaa vuodessa ESSU-palaveri, jossa esiopetuksesta vastaavat opettajat mm. kehittävät ja arvioivat esiopetusta. Palavereissa käsitellään myös yleisiä ajankohtaisia asioita.

Huoltajat

Vanhempainilloissa ja -keskusteluissa esiopetusryhmät jakavat tietoa huoltajille oman ryhmänsä toimintakulttuurista ja tuovat esille huoltajien mahdollisuuden vaikuttaa omalta osaltaan siihen.

Huoltajat arvioivat lapsensa esiopetusvuotta kokonaisuutena keväällä esiopetussuunnitelmakeskustelussa. Huoltajille mahdollistetaan arviointiin osallistuminen myös eteisarviointien ja sähköisten kyselyjen muodossa.

3.1. Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat periaatteet

Toimintakulttuurilla on keskeinen merkitys oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyjen, lasten osallisuuden, yhdenvertaisuuden ja esiopetuksen kokonaisuuden toteuttamisessa. Toimintakulttuuri vaikuttaa aina lapsen kohtaaman esiopetuksen laatuun. Toimintakulttuuriin sisältyvät esiopetuksen kaikki toiminnot, kuten oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuen järjestäminen, pedagogiikan arviointi ja oppimisympäristön turvallisuus.

Yhteisön toimintakulttuuri muuttuu jatkuvasti ja sitä arvioidaan ja kehitetään siten, että se tukee esiopetuksen tavoitteiden toteutumista. Yhteisiin tavoitteisiin sitoutuminen edistää arvoperustan ja oppimiskäsityksen toteutumista. Toimintakulttuurin vaikutusten pohdinta ja sen ei-toivottujen piirteiden tunnistaminen ja korjaaminen ovat tärkeä osa toimintakulttuurin kehittämistä. Jatkuvan kehittämisen perusedellytys on, että henkilöstö ymmärtää oman toimintansa taustalla vaikuttavien arvojen, tietojen ja uskomusten merkityksen sekä osaa arvioida niitä. Kehittämisessä on tärkeää toisia arvostava, koko yhteisöä osallistava ja luottamusta rakentava dialogi. Esiopetusta suunniteltaessa, järjestettäessä ja kehitettäessä on ensisijaisesti huomioitava lapsen etu. Lapsen etua on harkittava yksittäisen lapsen, lapsiryhmän ja yleensä lasten kannalta tapaus- ja tilannekohtaisesti.

Johtaja edistää osallistavaa toimintakulttuuria luomalla rakenteita ammatilliseen keskusteluun. Lisäksi johtaja rohkaisee työyhteisöä säännöllisesti kehittämään ja innovoimaan yhteistä toimintakulttuuria. Johtaja tukee yhteisön kehittymistä oppivaksi yhteisöksi, jossa osaamista kehitetään ja jaetaan. Päämääränä on, että yhteinen toiminta-ajatus ja toiminnan tavoitteet näkyvät käytännössä. Johtaja vastaa siitä, että yhteisiä työkäytäntöjä tehdään näkyväksi ja että niitä havainnoidaan ja arvioidaan säännöllisesti.

Kehittämistyössä on tärkeää hyödyntää sekä lasten että huoltajien kokemuksia ja mielipiteitä. Yhteistyö varhaiskasvatuksen, perusopetuksen sekä tuen ja opiskeluhuollon ammattilaisten kanssa on välttämätöntä lasten sujuvan oppimisen polun ja hyvinvoinnin turvaamiseksi.

Esiopetuksen toimintakulttuuria kehitetään seuraavien periaatteiden mukaisesti:

Oppiva yhteisö toimintakulttuurin ytimenä

Esiopetuksessa toimitaan yhteisönä, jossa lapset ja henkilöstö oppivat yhdessä ja toisiltaan. Oppivassa yhteisössä on tilaa erilaisille mielipiteille ja tunteille. Lapsia ja henkilöstöä kannustetaan rohkeasti jakamaan ajatuksiaan ja kokeilemaan uudenlaisia ja erilaisia toimintatapoja. Jatkuvasti toimintaansa arvioiva ja kehittävä yhteisö haastaa itseään sekä tunnistaa ja hyödyntää vahvuuksiaan. Oppivassa yhteisössä arvostetaan kunnioittavaa ja huomaavaista käytöstä. Yhteisö rohkaisee kokeiluun, yrittämiseen ja sinnikkyYTEEN sekä sallii myös erehtymisen. Yhdessä tekeminen ja osallisuuden kokemukset vahvistavat yhteisöä.

Henkilöstöä kannustetaan itsearviointiin, tiedon ja osaamisen jakamiseen ja samalla ammatilliseen kehittymiseen. Yhdessä sovittujen tavoitteiden ja tehtävien pohdinta, oman työn säännöllinen arviointi sekä huoltajilta ja muilta yhteistyökumppaneilta saatu palaute edistävän yhteisön oppimista. Oppimista edistää myös kehittämistyöstä, arvioinneista ja tutkimuksesta saadun tiedon hyödyntäminen.

Oppimiseen, leikkiin ja vuorovaikutukseen kannustava yhteisö

Esiopetuksen toimintakulttuuri edistää kaikkien esiopetusyhteisössä toimivien oppimista. Esiopetusyhteisö kannustaa kokeilemaan, yrittämään ja erehtymään sekä havaitsemaan asioiden positiivisia puolia. Onnistumisista ja oivalluksista iloitaan yhdessä. Esiopetus toteutetaan siten, että lasten leikille, aloitteille ja kokeiluille on sijaa. Lapsia rohkaistaan ilmaisemaan itseään, harjoittelemaan ja opettelemaan erilaisia taitoja, tietoja ja työtapoja omaan tahtiinsa. Yhteisö rohkaisee lapsia hyvään vuorovaikutukseen sekä toimimaan ryhmän jäsenenä.

Leikkiin kannustavassa toimintakulttuurissa tunnustetaan leikin merkitys lapsen hyvinvoinnille ja oppimiselle. Henkilöstö tunnistaa leikkiä rajoittavia tekijöitä ja kehittää leikkiä edistäviä toimintatapoja ja oppimisympäristöjä. Lapsilla ja henkilöstöllä on mahdollisuus kokea yhdessä

oppimisen ja leikin iloa. Yhteisössä kannustetaan kaikkia kekseliäisyyteen, mielikuvituksen käyttöön, omaan ilmaisuun ja luovuuteen. Leikki saa näkyä ja kuulua. Lasten leikkialoitteille, kokeiluille ja elämyksille annetaan tilaa, aikaa ja leikkirauhaa. Leikkiville lapsille ja aikuisille mahdollistetaan keskittyminen leikkiin.

Osallisuus, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo

Inklusiivisessa toimintakulttuurissa edistetään osallisuutta, yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa kaikessa toiminnassa. Lasten, henkilöstön ja huoltajien aloitteita, näkemyksiä ja mielipiteitä arvostetaan. Tämä edellyttää osallisuutta edistävien toimintatapojen sekä rakenteiden tietoista kehittämistä. Lasten ja huoltajien osallistuminen toiminnan suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin edistää osallisuutta. Jokainen henkilöstön jäsen on tärkeä osa esiopetusyhteisöä.

Toimintakulttuuri tukee yhteistyötä, yhteistä vastuunottoa ja osallisuutta. Lasten ymmärrys yhteisöstä, oikeuksista, vastuusta ja valintojen seurauksista kehittyy osallisuuden kautta. Henkilöstön tehtävä on varmistaa, että kaikki lapset saavat ilmaista näkemyksiään ja tarpeitaan ja että lasten ideoita ja aloitteita otetaan huomioon toiminnassa. Myös lasten nonverbaaliseen viestintään tulee kiinnittää huomiota. Lapset saavat kokemuksia esiopetusryhmää koskevasta päätöksenteosta ja erilaisista tehtävistä. Lasten tekemiä päätöksiä ja toimintaa arvioidaan yhdessä ja samalla lapsia ohjataan vähitellen kantamaan yhdessä vastuuta. Näin lapsille syntyy kokemuksia osallisuudesta ja toimijuudesta.

Yhteisön jäsenet tulevat kohdatuiksi ja kohdelluiksi yhdenvertaisina riippumatta henkilöön liittyvistä tekijöistä. Yhdenvertaisuus ei merkitse samanlaisuutta. Toimintakulttuurin kehittämisen kannalta on tärkeää, että yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa koskevista asenteista keskustellaan työyhteisössä. Lisäksi tulee pohtia, miten esimerkiksi kieleen, etnisyyteen, katsomukseen, uskontoon, vammaisuuteen, sukupuoleen ja sen moninaisuuteen liittyvät asenteet näkyvät puheissa, eleissä, teoissa ja toimintatavoissa. Vuorovaikutuksen ja kielenkäytön mallit sekä tavat toimia stereotyyppisten oletusten mukaisesti välittyvät lapsille. Esiopetus on sukupuolisensitiivistä. Henkilöstö tiedostaa omia ennako-odotuksiaan ja rohkaisee lapsia tekemään valintoja ilman sukupuoleen tai muihin henkilöön liittyviin seikkoihin sidottuja stereotyyppisiä rooleja ja ennako-odotuksia. Henkilöstö tunnistaa lasten keskinäisten kohtaamisten eriarvoistavia piirteitä sekä puuttuu niihin hienotunteisesti ja johdonmukaisesti. Myönteisellä ja kannustavalla vuorovaikutuksella tuetaan lapsen oman identiteetin ja itsetunnon kehitystä.

Kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus

Esiopetus on osa kulttuurisesti muuntuvaa ja monimuotoista yhteiskuntaa. Kulttuurinen moninaisuus nähdään voimavarana. Yhteisössä tunnistetaan, että oikeus omaan kieleen, kulttuuriin, uskontoon ja katsomukseen on perusoikeus. Esiopetuksessa arvostetaan ja hyödynnetään moninaista kulttuuriperintöä ja kansalliskieliä sekä yhteisön ja ympäristön kulttuurista, kielellistä ja katsomuksellista moninaisuutta. Tämä edellyttää henkilöstöltä tietoa kulttuureista ja katsomuksista sekä taitoa nähdä ja ymmärtää asioita monesta näkökulmasta ja asettua toisen asemaan. Erilaisista ajattelu- ja toimintatavoista keskustellaan rakentavasti ja luodaan myös uusia tapoja toimia yhdessä. Samalla edistetään kulttuurisesti kestävää kehitystä. Tähän liittyvää esiopetuksen laaja-alaista osaamista kuvataan tarkemmin luvussa kaksi (Esiopetuksen tehtävä ja yleiset tavoitteet).

Kielitietoisessa esiopetuksessa tiedostetaan, että kielet ovat läsnä jatkuvasti ja kaikkialla. Henkilöstö ymmärtää kielen keskeisen merkityksen lasten kehityksessä ja oppimisessa, vuorovaikutuksessa ja yhteistyössä sekä identiteettien rakentumisessa ja yhteiskuntaan kuulumisessa. Monikielisuuden näkyväksi tekeminen tukee lasten kehitystä kulttuurisesti moninaisessa maailmassa. Henkilöstön tulee tiedostaa, että he ovat lapsille kielellisiä malleja, ja kiinnittää huomiota omaan kielenkäyttöön. Henkilöstö rohkaisee lapsia käyttämään kieltä monipuolisesti. Lasten kielelliset lähtökohdat huomioidaan, ja heille annetaan aikaa ja mahdollisuuksia vaihteleviin kielenkäytön tilanteisiin.

Hyvinvointi, turvallisuus ja kestävä elämäntapa

Esiopetuksessa arvostetaan terveellisiä, turvallisia ja liikunnallisia elämäntapoja. Monipuolisen liikkumisen tavoitteena⁶² on edistää oppimisen edellytyksiä ja esiopetukseen osallistumista sekä liikkumisen merkitystä kokonaisvaltaisena elämäntaitona esiopetuksessa ja sen ulkopuolella. Fyysinen aktiivisuus vaikuttaa lasten vireystilaan sekä tarkkaavaisuuteen ja toiminnanohjaukseen ja sillä voidaan edistää oppimista ja motorista kehitystä. Liikunnallisen elämäntavan vahvistamisessa on keskeistä luoda tasa-arvoiset ja yhdenvertaiset liikkumisen mahdollisuudet osana toimintakulttuuria huomioiden erilaiset liikkumisen rajoitteet⁶³. Inklusiivinen, toisia kunnioittava ja avoimuutta tukeva toimintakulttuuri edistää turvallista oppimisympäristöä ja sitä kautta liikunnallista elämäntapaa. Liikunnallinen elämäntapa tukee kokonaisvaltaista hyvinvointia, mukaan lukien mielen hyvinvointia. Esiopetuksessa liikutaan monipuolisesti sisällä ja ulkona käyttäen liikuntavälineitä ja leluja monipuolisesti sekä vältetään pitkäkestoista istumista. Lapsia ja perheitä ohjataan mahdollisuuksien mukaan suosimaan liikkumista kuten kävelyä tai pyöräilyä esimerkiksi oman auton käyttämisen sijaan esiopetuksen matkoilla. Lasten hyvinvointia edistetään antamalla mahdollisuus päivän aikana rauhoittumiseen ja lepoon sekä tarjoamalla monipuolista, terveellistä ja riittävää ravintoa. Toimintakulttuurin kehittämisessä huomioidaan yhteisön mahdollisuus toimia kiireettömässä ja keskittymistä edistävässä ympäristössä. Selkeä ja suunnitelmallinen, mutta joustava päivän rakenne edistää hyvinvointia.

Esiopetuksessa pidetään huolta koko yhteisön fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta turvallisuudesta. Lasta tulee suojata väkivallalta, kiusaamiselta, syrjinnältä ja muulta häirinnältä. Lapsella on oikeus saada lohdutusta sitä tarvitessaan. Esiopetuksessa kiusaamista, rasismia, väkivaltaa tai häirintää ei hyväksytä missään muodossa eikä keneltäkään. Kiusaaminen tunnistetaan, siihen puututaan ja sitä ehkäistään tietoisesti ja suunnitelmallisesti osana toimintakulttuurin kehittämistä. Olennaista kiusaamisen ennaltaehkäisyssä on tukea lasten vertaissuhteita ja yhteisön hyvinvointia. Henkilöstöllä on keskeinen rooli lasten sosiaalisten ja emotionaalisten taitojen harjoittelun ja kehittymisen tukemisessa. Lasten kanssa opetellaan tunnistamaan ja ratkaisemaan ristiriitoja rakentavasti. Henkilöstön läsnäolo ja antama ohjaus vuorovaikutustilanteissa on tärkeää. Häirintä-, kiusaamis- tai väkivaltatilanteista keskustellaan lasten huoltajien kanssa ja etsitään yhdessä ratkaisuja. Turvallisuuden edistämiseen kuuluu myös tapaturmien suunnitelmallinen ehkäisy ja seuranta, turvallisuuskasvatus sekä tiloista ja välineistä huolehtiminen. Esiopetus edellyttää toimivaa ja sitoutunutta turvallisuuden johtamista sekä turvallisuusasiat hallitsevaa henkilöstöä.

Kaikessa toiminnassa huomioidaan ekologisesti, sosiaalisesti, kulttuurisesti ja taloudellisesti kestävä elämäntavan välttämättömyys. Arjen valinnoilla ja toimilla ilmennetään vastuullista suhtautumista luontoon ja ympäristöön. Esiopetuksessa edistetään välineiden ja tilojen yhteiskäyttöä, kohtuullisuutta, säästäväisyyttä, korjaamista ja uusiokäyttöä. Samalla lapset saavat positiivisia kokemuksia kestävästä elämäntavasta. Lasten hyvinvointia edistää, että heidän turvallisuuden tunnettaan ja uskoa tulevaisuuteen vaalitaan osana kestävä elämäntapaa liittyvää kasvatusta.

62 Perusopetuslaki 2 §

63 Perusopetuslaki 31 §

Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat periaatteet euralaisessa esiopetuksessa

Euralaisen esiopetuksen toimintakulttuurin keskeisiä tekijöitä

- yhteisesti sovitut arvot, joissa korostuu henkilöstön sensitiivisyys ja innostava, positiivinen asenne
- pedagoginen johtaminen ja jaettu pedagoginen johtajuus
- inklusiivinen toimintakulttuuri
- toimiva tiimityö
- suunnitelmallinen ja positiivinen pedagogiikka
- lukuvuosisuunnitelma
- oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuki
- lasten ja huoltajien osallisuus

Kehittämisperiaatteet

Pedagoginen johtaminen ja toimintakulttuurin kehittäminen euralaisessa esiopetuksessa

Varhaiskasvatuksen hallinnon ja päiväkodin johtajien pedagoginen johtaminen on tavoitteellista laadukkaan arjen, kehittämisen ja muutoksen johtamista. Päiväkodin johtaja vastaa varhaiskasvatuksen pedagogisen kokonaisuuden suunnitelmallisesta johtamisesta, arvioinnista ja kehittämisestä. Johtamisella varmistetaan, että työyhteisö toteuttaa onnistuneesti perustehtävänsä.

Henkilöstön motivointi perustehtävän suhteen yhteisesti sovittujen arvojen mukaisesti on tärkeä esihenkilön tehtävä. Pedagogisella johtamisella ylläpidetään ja ohjataan henkilöstön osaamista, vastuita ja velvollisuuksia. Samoin varmistetaan turvallinen työympäristö, työyhteisötaidot ja ammatillinen vuorovaikutus, jotka tukevat toimivaa ja hyvinvoivaa työyhteisöä. Tässä apuna ovat mm. yksiköiden pedatiimit, yhteiset henkilöstökoulutukset ja pedatiimit sekä esihenkilöiden välinen yhteistyö liittyen pedagogisen toiminnan kehittämiseen. Positiivinen pedagogiikka toimii osana johtamista ja toimintakulttuurin kehittämistä. Päiväkodin johtaja varmistaa omalta osaltaan, että lapsen oikeus tarvitsemaansa kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin tukeen toteutuu.

Jaettu pedagoginen johtajuus

Varhaiskasvatuspalvelujen yhtenä toiminnan kehittämistavoitteena on ollut jaetun pedagogisen johtajuuden kehittäminen. Työn tueksi laaditaan VAKA-tiimissä lukuvuosittain "Jaetun pedagogisen johtajuuden vuosikello", joka sisältää sekä suunnittelun että arvioinnin aikataulun tulevalle lukuvuodelle.

Pedagoginen johtajuus käsittää koko henkilöstön vastuunkannon esiopetuksen laadusta ja sen kehittämisestä. Se on sitoutumista yhteisiin arvoihin, tavoitteisiin, toimintatapoihin, työtä ohjaaviin asiakirjoihin sekä positiivisen ilmapiirin edistämiseen. Jokainen työntekijä on oman työnsä pedagoginen johtaja ja vastaa pedagogisesta johtajuudesta oman tehtävänkuvansa ja ammattiroolinsa mukaisesti. Tähän kuuluu myös oman toiminnan arvioimista säännöllisesti kunnassa toteutettavien arviointien yhteydessä.

Varhaiskasvatuksen opettaja esiopetusryhmänsä pedagogisena asiantuntijana sekä tiimin johtajana tukee työllään jaetun pedagogisen johtajuuden toteutumista. Varhaiskasvatuksen opettajan pedagoginen vastuu on kokonaisvastuuta esiopetusryhmän toiminnan suunnittelusta, toiminnan suunnitelmallisuuden ja tavoitteellisuuden toteutumisesta sekä toiminnan arvioinnista ja kehittämisestä. Varhaiskasvatuksen opettajan yksi tehtävä on johtaa pedagogista keskustelua tiimissä ja valmistella asiat tiimipalaveriinkin. Hänen vastuullaan on varmistua siitä, että kaikki tiimin jäsenet saavat äänensä kuuluviin. Tiimityössä korostetaan jokaisen työntekijän vahvuuksia, joiden kautta voidaan tiimissä hoitaa omaan osaamiseen liittyviä erityistehtäviä ja vastuualueita, joilla tuetaan laadukkaan pedagogiikan toteutumista esiopetuksen arjessa. Moniammatillisuus

on laadukkaan esiopetuksen voimavara, kun kaikkien osaaminen on käytössä sekä vastuut ja ammattiroolit toteutuvat tarkoituksenmukaisella tavalla.

Toimiva tiimityö

Euralaisessa varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa on käytössä tiimisopimus (liite 7), joka tehdään lukuvuoden alkaessa ja allekirjoitetaan yhdessä päiväkodin johtajan kanssa. Jokainen tiimin jäsen on tekemässä sopimusta, jossa kuvataan:

- tiimipalaverien käytännöt
- tiimin vastuut toimipaikassa ja kunkin työntekijän vastuualueet tiimissä
- tiimipalaverien järjestäminen
- toiminnan suunnittelua ja toteutusta
- tiimin sisäistä vuorovaikutusta ja yhteisiä pelisääntöjä
- tiimin ongelmanratkaisumalleja.

Tiimissä toimiva työntekijä huolehtii omalta osaltaan tiimensä toimivuudesta ja hyvinvoinnista. Jokainen tiimin jäsen sitoutuu allekirjoituksellaan noudattamaan tiimisopimuksessa sovittuja asioita. Tiimi arvioi omaa toimintaansa säännöllisesti ja tiimisopimuksen toteutumista arvioidaan keväällä yhdessä päiväkodin johtajan kanssa.

Toimiva tiimityö on yksi laadukkaan esiopetuksen ja työhyvinvoinnin tae, jossa tiimipalaverit ovat keskeisessä roolissa. Jokaisessa toimipaikassa on tärkeää sopia yhdessä esihenkilön kanssa, miten eri tiimien kesken saadaan aikaa tiimipalaverien järjestämiselle. Tiimipalaverien sisällön suunnittelu kuuluu varhaiskasvatuksen opettajan tehtäviin. Tiimipalaverit pitävät sisällään erilaisia asioita, kuten:

- arjen havaintojen pedagoginen dokumentointi, joka huomioidaan toimintojen ja oppimisympäristön suunnittelussa, arvioinnissa ja kehittämisessä (lasten havainnointia, mitä asioita on noussut esille ja miten ne suuntaavat toimintaa tai muokkaavat oppimisympäristöä)
- toiminnan dokumentointi ja muu tiedotus huoltajille
- sisällöllisen viikkosuunnittelun sijaan/lisäksi toiminnan jälkikäteen dokumentointia ja arviointia suhteessa suunnitelmaan
- lasten VEOPS-keskusteluihin valmistautumista ja niiden yhteistä purkamista; kuinka keskusteluissa sovitut tavoitteet näkyvät henkilöstön toiminnassa ja siirtyvät arkeen
- lasten ja huoltajien osallisuuden suunnittelua
- tiimin toiminnan ja oman toiminnan arviointia

Positiivinen pedagogiikka

Esiopetuksen toimintakulttuurissa korostetaan positiivisen pedagogiikan näkökulmaa. Positiivisessa pedagogiikassa korostuu hyvinvointitaitojen opettaminen ja vahvuuksien esille nostaminen. Kun hyviä ja myönteisiä asioita lapsissa vahvistetaan, ne alkavat kantaa toiminnassa ja tukevat lapsen positiivisen itsetunnon muodostumista.

Positiivisella asennoitumisella voidaan ratkaista hankalia tilanteita. Tämä ei tarkoita sitä, että negatiivisista asioista ei voida keskustella. Positiivisessa pedagogiikassa on sijaa myös negatiivisille tunteille, mutta niitä ei voi olla positiivisia enemmän ja ne tulee selvittää ratkaisukeskeisesti.

Positiivinen pedagogiikka näkyy seuraavan nelikentän mukaisissa suhteissa

Positiivisen pedagogiikan nelikenttä

Leikki (kts. myös Inklusiivinen esiopetus Eurassa-kappale)

Leikkimällä lapsi oppii paljon erilaisia taitoja, jotka ovat suoraan yhteydessä lapsen kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin, kehitykseen ja oppimiseen. Esiopetuksessa leikki on keskeinen työtapo, joka painottuu myös tavoitteellisessa oppimisessa; opitaan leikkien, leikitään oppien. Leikin (mm. rooli- ja sääntöleikit) kautta lapsia voidaan tutustuttaa monipuolisella tavalla esim. omaan kulttuuriin, kieleen ja matemaattisiin taitoihin. Omaehtoisen leikin avulla lapsi oppii luonnollisella tavalla lapsilähtöisesti. Omaehtoinen leikki kehittää mielikuvitusta, luovuutta, ongelmanratkaisua, tunne- ja sosiaalisia taitoja (neuvottelu, yhteistyö), kielen kehitystä sekä minäkuva vahvistuu.

Aikuiset ovat lasten leikeissä läsnä. Leikki voi olla aikuisen ohjaamaa ja tukemaa. Ohjauksen määrä leikeissä vaihtelee, lasten taidot huomioon ottaen. Henkilöstön tehtävänä on turvata leikin edellytykset, suunnitelmallisesti ja tavoitteellisesti ohjaamalla ja huolehtimalla niin, että jokaisella lapsella on mahdollisuus olla osallisena leikeissä. Lasten keskinäiselle leikille annetaan tarpeeksi aikaa, vapautta ja tilaa.

Leikki on keskeinen toimintatapa harjoitella erilaisia sosiaalisia tilanteita, omien tunteiden hallintaa ja säätelyä, muiden huomioimista positiivisin keinoin ja ristiriitatilanteista selviämistä. Henkilöstön emotionaalinen ja fyysinen läsnäolo lasten leikeissä tai niiden läheisyydessä luo turvallisen ilmapiirin ja ennaltaehkäisee ristiriitojen ja kiusaamistilanteiden syntymistä.

Lasten leikkiä tukevat käytännöt:

- leikin valinnan tukena voidaan käyttää leikinvalintakuvia (lasten osallisuus leikinvalintakuvien valinnassa)
- Time Timerin käyttö leikkiin varatun ajan havainnollistajana
- lapsilähtöinen ja ohjattu leikki; leikeille on erilaisia tiloja, toisistaan erotellaan hiljaiset leikit ja tilaa vaativat leikit, mahdollisuus pitkäkestoiseen leikin syntymiseen
- leikkiympäristön luominen yhdessä lasten kanssa lasten niin, että huomioidaan lasten mielenkiinnon kohteita
- monipuoliset leikkivälineet ovat lasten saatavilla
- leikkivälineiden vaihtelu tietyin väliajoin huomioiden lasten toiveet

Henkilöstön rooli leikeissä

Henkilöstö tuntee esiopetuksessa olevien lasten leikkiäidit ja niihin liittyvät tuen tarpeet. Keskeistä on, miten henkilöstö asettuu leikkiätilanteessa suhteessa lapsiin. Henkilöstö on läsnä leikeissä ja tukee lasten leikkiätojen vahvistumista ja kaverisuhteiden muodostumista. Henkilöstö havainnoi lasten leikkiä ja tarvittaessa tukee, rikastuttaa sekä ohjaa leikin kulkua lapsen tarpeet huomioiden. Onnistuakseen leikki tarvitsee usein aikuisen ohjausta, sanoittamista ja kannattelua. Henkilöstö heittäytyy ja antautuu mukaan lasten leikkiin kaikkialla. Henkilöstö mallintaa ja laajentaa leikkiä, jos lapsen on hankalaa kehittää leikkiänsä eteenpäin. Henkilöstö vahvistaa leikin kielen syntymistä ja sitä kautta vahvistaa jokaisen lapsen osallisuutta leikeissä.

Henkilöstön tehtävänä on seurata, saavatko kaikki halukkaat leikkijät osallistua ja vaikuttaa leikin kulkuun, tarvitaanko leikissä tukea tai ohjausta (tunteiden sanottaminen, tunnesäätely, kieli tms.).

Inklusiivinen esiopetus Eurassa

Eurassa esiopetusta järjestetään inklusiivisten periaatteiden mukaisesti. Inklusiivisuus tarkoittaa sitä, että kaikki lapset saavat osallistua esiopetuksessa yhdenvertaisesti, aktiivisesti vuorovaikutuksessa keskustellen ja neuvotellen, omista lähtökohdistaan käsin. Jokainen lapsi saa kokea oppimisen iloa, kuulua ryhmään ja oppia vertaisiltaan. Lapsen tausta, kyvyt, kulttuuri, kieli tai tuen tarve eivät saa olla esteenä hänen osallisuudelleen tai oppimiselleen. Toimintojen tulee olla saavutettavia ja oppimisympäristön esteetön.

Eurassa lapsi voi osallistua oman asuinalueensa mukaan lähitoimipaikkansa esiopetukseen. Toiminta tulee suunnitella siten, että jokainen lapsi saa kehittyä omaan tahtiinsa ja omien edellytystensä mukaisesti. Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt suunnitellaan lapsen arkeen huomioimalla fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen oppimisympäristö sekä tarvittava tuki (ryhmäkohtaiset tukimuodot/lapsikohtaiset tukitoimet). Tavoitteena on, että lapsi voi osallistua oman ryhmänsä toimintaan mahdollisimman täysipainoisesti. Henkilöstön keskinäinen yhteistyö sekä yhteistyö muiden asiantuntijoiden kanssa on tuen jatkuvuuden kannalta tärkeää ja keskeistä liittää osaksi lapsen arkea.

Lapsen esiopetuksen järjestämisessä on otettava huomioon lähitoimipaikan rakenteet ja toimintaedellytykset. Tämä tarkoittaa mm. lapsen kehitystason ja tarpeiden mukaista lapsiryhmää, toiminnan mahdollisuuksia eriyttämiseen, pienryhmiin ja joustaviin ryhmittelyihin, tiloihin, varhaiskasvatuksen erityisopettajan tukeen sekä mahdolliseen avustajapalveluun tai apuvälineisiin. Huoltajien kanssa voidaan keskustella myös muusta esiopetuksen toimipaikasta lapsen edun mukaisesti. Eurassa toimii yksi pienennetty ryhmä, jossa esiopetusikäisellä lapsella on mahdollisuus erityisopettajan kokoaikaiseen opetukseen.

Inklusiivisuus ja osallisuus

Lasten osallisuus ja varsinkin sosiaalinen osallisuus on yksi keskeinen osa inklusiivista esiopetusta. Lapsia rohkaistaan ilmaisemaan itseään, harjoittelemaan ja opettelemaan erilaisia taitoja, tietoja ja työtapoja omaan tahtiinsa. Osallisuuden tunne ei synny yksin toimimisessa, vaan siihen liittyy aina vuorovaikutus toisten kanssa. Lapsia kannustetaan ja ohjataan toimimaan ryhmän jäsenenä ja kehittämään omia yhteistyötaitojaan. Jokaisen lapsen tulee saada tuntea kuuluvansa joukkoon sekä saada tarvitsemansa tuen kyetäkseen osallistumaan ja vaikuttamaan. Näin kaikki lapset näkevät erilaisia tapoja toimia ja oppivat erilaisia yhteistyötaitoja, kuten keskustelua, neuvottelua ja kompromissien tekemistä.

Inklusiivisuus ja leikki

Inklusiivisuus leikissä näkyy siinä, että henkilöstö ohjaa ja tukee leikkiä niin, että jokaisella lapsella on mahdollisuus olla mukana yhteisissä leikeissä omien taitojensa ja valmiuksiensa mukaisesti. Oppimisympäristössä on oltava monipuolisia, kehitystasoisia, pedagogisia ja turvallisia leluja sekä leikkivälineitä. Lasten kiinnostus, mielenkiinnon kohteet, osallisuus ja tarpeet tulee huomioida oppimisympäristön rakentamisessa.

Lapsilla tulee olla mahdollisuus leikkiä päivittäin niin omaehtoisesti kuin ohjatusti joko itse tai henkilöstön valitsemien kavereiden kanssa. Henkilöstön tulee mahdollistaa leikin ilo, tilat ja välineet sekä tarjota mahdollisuus osallistua uusien lelujen ja leikkivälineiden hankintaan.

Päiväjärjestys on hyvä suunnitella niin, että se tukee leikin pitkäkestoisuutta ja jatkuvuutta.

On tärkeää, että henkilöstö osallistuu lasten leikkeihin, havainnoi, tukee kaveritaitoja, kuuntelee ja ideoi yhdessä lasten kanssa leikkejä. Tarvittaessa henkilöstö tukee leikin aloittamista ja etenemistä. Digitaalisuutta voidaan hyödyntää leikin tukena esim. digitaaliset kommunikointialustat, leikin sanastoa vahvistavat kuva-alustat, sekä leikeissä hyödynnettävät mielikuvat (virtuaaliset oppimisympäristöt). Leikin osaksi voidaan tuoda myös erilaisia tutkimisen digitaalisia työvälineitä, kuten suurennuslasi/mittaaminen sovellusta.

Leikkiä arvioidaan ja dokumentoidaan niin henkilöstön kesken kuin lastenkin kanssa.

Eurassa esiopetuspäivän aikana käytössä on muun muassa leikin valintaan kuvallinen leikinvalintataulu, leikin keston ja lopettamiseen Time Timer. Leikkialueita rajataan esimerkiksi sermeillä, teipeillä ja matoilla. Henkilöstön tulee kiinnittää huomiota lelujen määrään oppimisympäristössä ja vaihtaa leluja säännöllisesti lasten aloitteiden mukaan.

Oppimisen ja oivalluksen ilo euralaisessa esiopetuksessa

Euralaisessa esiopetuksessa korostuu oppimisen ja oivaltamisen ilo. Oppimista ohjaavat lasten ideat, vahvuudet ja mielenkiinnon kohteet sekä kokemuksellinen ja leikinomainen toiminta. Monipuoliset työtavat ovat käytössä. Oppimista tapahtuu koko ajan ja kaikissa tilanteissa; mallista, tutkimalla, kokeilemalla, oivaltamalla, havainnoimalla, liikkumalla ja leikkimällä. Lapset kyselevät ja ihmettelevät, etsivät vastauksia.

Oppimiseen liittyvät uteliaisuus, tutkiminen ja ihmettely sekä luovuus, joille annetaan tilaa, aikaa ja mahdollisuuksia eri oppimisympäristöissä ja joiden kautta lapset oivaltavat uusia asioita sekä syy-seuraussuhteita. Oppimisen ilo ja sen tuomat myönteiset tunteet motivoivat lasta uusiin oppimistilanteisiin. Lapsuudessa koetut myönteiset oppimiskokemukset kantavat läpi elämän.

Lasten osallisuus euralaisessa esiopetuksessa

Lasten osallisuus on yhteydessä henkilöstön vallitseviin käsityksiin, arvoihin ja asenteisiin lapsuudesta. Näillä on merkitystä esiopetuksen suunnitteluun ja toteuttamiseen. Lasten osallisuus näkyy arjen toiminnoissa. Lapset ovat alusta alkaen suunnittelemassa ja rakentamassa leikkiympäristöä yhdessä henkilöstön kanssa. Lapset saavat aktiivisesti suunnitella ja rakentaa myös oppimisympäristöä, jossa näkyvät heidän ideansa ja tuotoksensa. Tämä tukee lasten osallisuutta ja antaa heille onnistumisen kokemuksia.

Euralaisessa esiopetuksessa nähdään lasten osallisuus merkittävänä arvona. Inklusiivisten periaatteiden mukaisesti jokaisella lapsella tulee olla mahdollisuus vaikuttaa omaan elämäänsä liittyviin asioihin sekä tulla kuulluksi, ymmärretyksi ja hyväksytyksi omana itsenään. Lasten hyvinvoinnin kannalta on keskeistä, että he saavat kokemuksen ja heille muodostuu tunne siitä, että heistä ollaan kiinnostuneita ja heidän mielipiteillään sekä toiminnallaan on merkitystä. Inklusion näkökulmasta on huomioitava varsinkin maahanmuuttajataustaiset lapset sekä lapset, joilla on tuen tarve.

Lapset otetaan aktiivisesti mukaan toiminnan suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin edellytystensä mukaisesti ja heidän mielenkiinnon kohteensa ja aloitteensa huomioidaan toiminnan suunnittelussa sekä työtapojen valinnassa. Lapset ovat arjessa mukana tekemässä erilaisia työtehtäviä. Tämä on arjen osallisuutta, jonka tavoitteena on tukea lasten aloitteellisuuden kehittymistä ja omaa vastuunottoa. Henkilöstö havainnoi, kuulee ja kuuntelee lapsia päivän eri tilanteissa ja tarttuu herkästi lasten ideoihin, joita yhteistyössä jalostetaan eteenpäin.

Lasten kanssa voidaan pitää tuumaustaukoja joko yhteisessä toiminnassa tai pienryhmissä. Lasten kokouksien aiheita suunnitellaan yhdessä lasten kanssa. Lasten kokoukset ovat yksi osa lasten osallisuutta. Lapsia kuullaan toiminnan suunnittelun, toteuttamisen ja arvioinnin yhteydessä heille sopivalla tavalla.

Hyvinvointi ja turvallinen arki euralaisessa esiopetuksessa

Euran kunnan esiopetussuunnitelmassa korostetaan lapsen hyvinvointia osana esiopetusta. Yksi osa lapsen hyvinvointia on esiopetuksen eheä päivä, jossa pysyvät vuorovaikutussuhteet edistävät lasten perusturvallisuutta. Päivän rakenne on kiireetön, selkeä ja suunnitelmallinen,

mutta joustava, jotta osallisuus voidaan ottaa huomioon. Kuvien tuettu päivän rakenne auttaa lapsia hahmottamaan päivän kulun ja keskittymään juuri tekeillä olevaan asiaan. Eritoten vuorohoidossa lapsen voi olla vaikea hahmottaa päivän kulkua.

Toiminta on aikuisjohtoista, mutta lapsilähtöistä. Lapsilla ei ole vielä kehityksellisiä mahdollisuuksia arvioida, miten heitä itseään kiinnostavat asiat soveltuvat opetuksen sisällöiksi tai menetelmiksi. Heidän mielenkiintonsa yhdistettynä henkilöstön pedagogiseen ja tavoitteelliseen asiantuntemukseen tuottaa laadukasta esiopetusta. Lasten osallisuuden kokemus luo tyytyväisyyttä ja motivaatiota oppimiseen. Esiopetusryhmässä voi turvallisesti tuoda omia ajatuksia, ideoita ja vahvuuksia esille, erehtyäkin saa ja tämä käännetään oppimistilanteeksi.

Ennen syksyn yksikkökohtaisen opiskeluhuoltoryhmän kokousta esiopetuksessa olevat lapset vastaavat henkilöstön avulla hyvinvointikyselyyn (liite 9). Hyvinvointikyselyn tarkoituksena on selvittää lapsen omaa hyvinvointia esiopetuksessa, esim. sosiaaliset suhteet ja tunne-elämä. Hyvinvointikyselyn tarkoituksena on kuulla lapsen toiveita ja näkemyksiä esiopetukseen liittyen. Kyselyn kautta saadaan tietoa hyvinvointiin liittyvistä tekijöistä. Tämän tiedon ohjaamana pyritään luomaan toimintaa, jolla on hyvinvointia edistäviä vaikutuksia.

Tunnetaitojen tukemiseen eli tunteiden nimeämiseen, tunnistamiseen, ilmaisuun ja hallintaan lapset tarvitsevat aikuisen mallia, apua ja tukea. Näiden taitojen harjoittelu liittyy keskeisesti myös lapsen itsetunnon kehittymiseen sekä hyvinvointiin. Hyvä ja terve itsetunto sekä positiivinen minäkuva vaikuttavat positiivisesti lapsen tapaan ja kykyyn kohdata muut ihmiset sekä tulla toimeen toisten ihmisten kanssa.

Lasten kanssa opetellaan solmimaan ystävyys-suhteita, huolehtimaan toisesta, sietämään epäonnistumisia sekä näissä tilanteissa säätelemään omaa käyttäytymistä. Tunne- ja sosiaalisten taitojen harjoittelussa ja opettelussa voidaan käyttää apuna ja tukena kiusaamisen, häirinnän ja väkivallan ehkäisyn suunnitelmassa mainittuja materiaaleja ja kirjallisuutta.

Luonnossa ja muissakin ympäristöissä liikkuminen tukee myös liikunnallisen elämäntavan omaksumista, joka tuottaa lapsille hyvinvointia nyt ja aina. Liikkumisen ja liikunnan ilo ja sen kautta erilaisten taitojen harjoittelu on lapselle ominainen tapa oppia. Euralaisessa esiopetuksessa lapsilla tulee olla mahdollisuus liikkumiseen päivittäin, vaikka liikuntasalia ei olisikaan käytössä. Liikkumisen eri tapoja hyödynnetään mm. siirtymätilanteiden kohdalla. Luonnossa ja muissa ympäristöissä odottelun tilanteita on hyvä hyödyntää mm. liikkumisella.

Kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän ehkäisy

Esiopetuksessa kiusaamisen ehkäisy lähtee turvallisen ja positiivisen ilmapiirin luomisesta ryhmässä. Aikuisen tulee keskustella arvokeskustelun yhteydessä yhteiset pelisäännöt; kiinnitetään huomiota lasten välisiin suhteisiin ja siihen, että jokaista arvostetaan ja kunnioitetaan. Lasten on tärkeä tuntee, että heitä autetaan ja aikuiset ovat läsnä. Lapsia ohjataan sekä yksilöinä että ryhmänä ottamaan vastuuta omasta käyttäytymisestään ja siitä, että ryhmässä ei kiusata, syrjitä tai aiheuteta vaaraa muille. Lasten turvallisuudentunteen kannalta on tärkeää, että henkilöstö pysähtyy miettimään, miten mahdollinen kiusaaminen tunnistetaan ja miten siihen puututaan niin sisä- kuin ulkotiloissa. Tilanteiden huomaaminen ja tunnistaminen on edellytys kiusaamiseen puuttumiselle.

Leikkejä ja vertaissuhteita havainnoimalla sekä yhteistyössä huoltajien kanssa tunnistetaan kiusaamistilanteita. Lasten kanssa opetellaan tunnistamaan, mikä on riitaa ja mikä kiusaamista. Keskeistä on ristiriitojen ratkaiseminen rakentavasti. Aikuisen tehtävänä on kantaa vastuu tilanteisiin puuttumisesta sekä ennaltaehkäisystä.

Inklusiivisuuden huomioiden esiopetuksessa on käytössä Suunnitelma kiusaamisen, häirinnän ja väkivallan ehkäisemiseksi (liite 9). Suunnitelmaan kirjataan henkilöstön työn tueksi keskeiset tavat ehkäistä kiusaamista ja puuttua mahdolliseen kiusaamiseen sekä yhteistyö huoltajien kanssa. Henkilöstö laatii suunnitelman tiimissä ennen yksikkökohtaisen opiskeluhuoltoryhmän kokoontumista. Suunnitelma käydään läpi lasten kanssa keskustellen ja saatetaan tiedoksi lasten huoltajille esim. Päikky-järjestelmän kautta.

Varhaiskasvatukseen ja esiopetukseen on laadittu ohjeistus Lapsen fyysinen rajoittaminen (liite 10), joka on kolmiosainen

1. Turvallinen oppimisympäristö
2. Lapsen fyysinen rajoittaminen-ohjeistus
3. Ilmoitus lapsen fyysisestä rajoittamisesta

3.2. Oppimisympäristöt esiopetuksessa

Oppimisympäristöillä tarkoitetaan esiopetuksessa tiloja, paikkoja, välineitä, yhteisöjä ja käytäntöjä, jotka tukevat lasten kehitystä, oppimista ja vuorovaikutusta. Oppimisympäristöt muodostavat pedagogisesti monitahoisia ja joustavia kokonaisuuksia. Ne tarjoavat mahdollisuuksia leikkiin, luoviin ratkaisuihin ja asioiden monipuoliseen tarkasteluun lapsia motivoivia ja toiminnallisia työtapoja käyttäen.

Kehittämistä ohjaavat näissä perusteissa määritellyt arvoperusta, oppimiskäsitys sekä toimintakulttuurin kehittämiselle asetetut tavoitteet. Lisäksi otetaan huomioon lasten osaaminen, heidän kiinnostuksen kohteensa ja yksilölliset tarpeensa sekä esiopetuksen toteuttamisen periaatteet. Oppimisympäristöjen⁶⁴ tulee olla turvallisia ja terveellisiä. Ne tarjoavat myös mahdollisuuksia leikkiä ja työskennellä rauhassa ja kiireettömässä ilmapiirissä. Oppimisympäristöissä kiinnitetään huomiota ergonomiaan, ekologisuuteen, esteettisyyteen, esteettömyyteen ja sekä tilojen valaistukseen, sisäilman laatuun, siisteyteen ja viihtyisyyteen.

Oppimisympäristöjä kehitetään niin, että ne edistävät vuorovaikutusta ja yhteisöllistä tiedon rakentumista. Yhteisesti sovitut säännöt ja toimintatavat luovat ilmapiiriltään turvallisen ja muita kunnioittavan oppimisympäristön. Monipuoliset oppimisympäristöt tukevat lasten aktiivisuutta, liikkumista, terveen itsetunnon ja sosiaalisten taitojen kehittymistä sekä oppimaan oppimisen taitoja, yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa. Lapset osallistuvat oppimisympäristöjen rakentamiseen. Heidän ideansa ja tuotoksensa näkyvät oppimisympäristöissä. Tämä tukee lasten osallisuutta ja antaa heille onnistumisen kokemuksia sekä vahvistaa vuorovaikutusta vertaisryhmän kanssa inklusiivisten periaatteiden mukaisesti.

Oppimisympäristöinä käytetään ulko- ja sisätiloja, lähiluontoa ja rakennettua ympäristöä. Esiopetuksessa käytetään ja sovelletaan myös tieto- ja viestintäteknologiaa tarkoituksenmukaisella tavalla. Lisäksi hyödynnetään eri yhteistyökumppaneiden, kuten kirjasto-, kulttuuri- ja liikuntatoimen tarjoamia mahdollisuuksia. Lasten omia leikkikaluja, tieto- ja viestintäteknologisia laitteita ja muita välineitä voidaan käyttää huoltajien kanssa sovitulla tavalla. Tavoitteena on, että oppimisympäristöt muodostavat lapsille kokonaisvaltaisen oppimaiseman ja kannustavat aktiiviseen, yhteisölliseen ja itsenäiseen oppimiseen.

Esiopetuksessa käytettävät oppimisympäristöt ja niiden arviointi

Esiopetuksen oppimisympäristö muodostuu fyysisten, psyykkisten ja sosiaalisten tekijöiden kokonaisuudesta. Oppimisympäristö tukee monipuolisesti lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia. Toimintakulttuuri, oppimiskäsitys sekä yhteisesti sovittu arvopohja vaikuttavat ja ohjaavat oppimisympäristöjen kehittämistä. Lapsia osallistetaan oppimisympäristön suunnitteluun, toteutukseen sekä arviointiin ja oppimisympäristöä muokataan lasten ehdotuksia ja mielikuvitusta hyödyntäen. Pitkäkestoiselle leikille annetaan aikaa ja mahdollisuuksia.

Turvallisuus on oppimisympäristön merkitystä mietittäessä tärkeää. Turvallisuuden lähtökohtana on henkilöstön ammattitaito, riittävä henkilöstön määrä, läsnäolo sekä yhteiset sopimukset ja toimintatavat, joihin koko henkilöstö sitoutuu. Keskeistä on henkilöstön ja lasten välinen sekä lasten keskinäinen vuorovaikutus.

Esiopetuksen toimipaikan tilat niin sisällä kuin ulkona hyödynnetään mahdollisimman laajasti erilaisina oppimisympäristöinä.

Oppimisympäristön arviointia tapahtuu yhteistyössä lasten kanssa koko toimintakauden ajan. Jokainen tiimi huolehtii oman yksikkönsä oppimisympäristön kehittämisestä. Tämä tarkoittaa

valmiutta muuttaa tarvittaessa käytäntöjä ja suunnitella esimerkiksi tilankäyttöä ja välineistöä uudelleen lasten mielenkiinnon kohteet ja tarpeet huomioiden.

Fyysiseen oppimisympäristöön kuuluvat toimipaikan sisä- ja ulkotilat, välineet ja muu ympäristö. Tilojen ja välineiden turvallisuutta, toimivuutta ja tarkoituksenmukaisuutta arvioidaan ja muokataan tarvittaessa lasten mielenkiinnon kohteiden ja tarpeiden perusteella. Lapsilla tulee olla mahdollisuus monipuoliseen tekemiseen, liikkumiseen, leikkeihin, peleihin, taiteisiin, mutta myös rauhalliseen oleiluun. Liikuntavälineistön tulee olla monipuolista ja lasten saatavilla myös omaehtoisen leikin aikana. Tabletit ovat aktiivisessa käytössä ja niiden turvallista ja tarkoituksenmukaista käyttöä harjoitellaan.

Euralaisessa esiopetuksessa toimipaikat hyödyntävät oman lähiympäristönsä luontoa ja metsiä mahdollisimman paljon tutkivan sekä kokeilevan toiminnan ja oppimisen ympäristönä sekä retkikohteina. Ympäristökasvatus on osa lapsen jokapäiväistä elämää ja sen tavoitteena on lapsen aktiivinen ja osallistuva toimiminen. Esiopetuksessa lasten omilla luontokokemuksilla, havainnoilla ja pohdinnalla on vahva yhteys oppimiseen. Niin sisä- kuin ulkotiloissakin tulee olla tutkimiseen ja kokeiluun liittyvää välineistöä ja materiaaleja.

Muita fyysisiä oppimisympäristöjä:

- liikuntatilat esiopetuksen toimipaikoissa, lähikouluilla, urheilutalolla sekä muu lähiympäristö (liikkumis- ja retkeilymahdollisuudet, liikuntahetket, yhteistyö liikuntatoimen ja eri seurojen kanssa)
- retket luonnossa, lähiympäristöissä ja leikkipuistoissa
- kirkko, seurakuntakeskus (yhteistyö seurakunnan kanssa, yhteistyösopimus B-osa)
- kirjasto (kirjastokäynnit, satuhetket), yhteistyösopimus kirjaston kanssa, (liite 16.))
- euralainen esihistoria (Naurava lohikäärme, Luistarin kalmisto, Linnavuori, Kuninkaanhautaus)
- historia ja kulttuurikohteet (Ruukin alue, Alvar Aalto-kohteet, Panelian rivimylly)
- kulttuuritapahtumat (elokuvateatteri, teatteri)
- huoltajien työpaikat vierailujen kohteena
- paloasema

Sosiaalisen oppimisympäristön näkökulmasta lapselle tärkein on hänen oma esiopetusryhmänsä. Lasten keskinäistä vuorovaikutusta tuetaan. Vuorovaikutuksen tukena käytetään tarvittaessa mm. kuvia ja tukiviittomia. Henkilöstön osalta keskeistä on aikuisten keskinäinen hyväksyvä ja positiivinen vuorovaikutus, joka toimii mallina lapsille. Henkilöstö edistää hyvän ja positiivisen ilmapiirin syntymistä, jossa lapsilla on mahdollisuus kokea yhteenkuuluvuutta ja osallisuutta. Henkilöstö toimii lasten ystävyyssuhteiden tukijana ja mahdollistajana. Jokaista lasta kohdellaan tasa-arvoisesti ja yhdenvertaisesti ja ilmapiiri on inklusion mukaisesti erilaisuuden hyväksyvä. Leikille annetaan tilaa sekä aikaa ja sitä ohjataan ja havainnoidaan aktiivisesti.

Psyykkisestä oppimisympäristöstä niin yksittäisen lapsen kuin ryhmänkin kannalta huolehditaan osana opiskeluhoitoa. Lapsen hyvinvoinnista ja oppimisesta huolehditaan työyhteisön ja huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön lisäksi opiskeluhoitoryhmissä ja yhteistyössä eri asiantuntijoiden kesken. Lapsille ja huoltajille annetaan mahdollisuus tuoda asioita opiskeluhoitoryhmän keskusteltavaksi. Tavoitteena on luoda turvallinen, lapsen kasvua, oppimista ja hyvinvointia sekä osallisuutta tukeva ilmapiiri.

Lasten kanssa yhdessä sovitut säännöt ja toimintatavat auttavat luomaan ilmapiiriltään turvallisen ja hyväksyvän, muita kunnioittavan ja yhteisvastuullisen oppimisympäristön. Turvallisessa ilmapiirissä erilaisten tunteiden näyttäminen on sallittua, henkilöstö auttaa ja tukee lapsia tunteiden ilmaisussa, nimeämisessä, tunnistamisessa ja säätelyssä. Lapsia rohkaistaan kysymään ja lasten kysymyksiin vastataan tarkoituksenmukaisesti.

Lasten itsetuntoa tuetaan tavoitteellisesti kehumalla, rohkaisemalla ja auttamalla lapsia tunnistamaan ja tuomaan esiin sekä omia että toisten vahvuuksia. Tärkeää on tukea lasten keskinäistä vuorovaikutusta. Henkilöstö edistää hyvän ja positiivisen ilmapiirin syntymistä, jossa inklusiivisen ajattelun mukaisesti kaikilla lapsilla on mahdollisuus kokea

yhteenkuuluvuutta, mukaan pääsemistä ja osallisuutta (sosiaalinen osallisuus). Henkilöstö toimii lasten ystävyyssuhteiden tukijana ja mahdollistajana. Suotuisa psyykkinen oppimisympäristö vaatii pedagogista suunnittelua ja jatkuvaa arviointia palvellakseen kulloisenkin lapsiryhmän muuttuvia tarpeita.

Oppimisympäristöjä arvioidaan ja kehitetään sekä lapsen että lapsiryhmän kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin sekä oppimisen tarpeiden pohjalta ja niitä vastaaviksi. Niitä kehitetään suhteessa toimintakulttuuriin ja sovittuihin arvoihin. Oppimisympäristöihin liittyvät tavoitteet kirjataan lukuvuosisuunnitelmaan.

Oppimisympäristön arviointia tapahtuu koko toimintakauden ajan. Jokainen toimipaikka huolehtii oman oppimisympäristönsä kehittämisestä. Käytäntöjä muutetaan ja tilankäyttöä, välineistöä sekä tapoja tukea lasta niiden keinoin muokataan ja suunnitellaan lasten tarpeita vastaaviksi. ESSU-palavereissa sovitaan kunnan yhteisistä oppimisympäristöön liittyvistä asioista. Opiskeluhoitoryhmässä arvioidaan myös oppimisympäristöjen toimivuutta, turvallisuutta ja niiden kehittämistarpeita.

3.3. Yhteistyö esiopetuksen aikana ja siirtymävaiheissa

Yhteistyön tavoitteina on, että esiopetus, muu varhaiskasvatus ja perusopetus muodostavat johdonmukaisen, lapsen kasvua ja oppimista tukevan jatkumon. Yhteistyöllä varmistetaan esiopetuksen laatua sekä vahvistetaan lasten ja huoltajien osallisuutta. Yhteistyön tulee olla suunnitelmallista. Yhteistyötä kehitetään ja arvioidaan yhdessä opetuksen järjestäjän johdolla.

Yhteistyö esiopetuksessa

Oppimisen polun eri vaiheiden tavoitteiden ja käytäntöjen tunteminen on laadukkaan opetuksen perusta. Esiopetuksen, muun varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen henkilöstön yhteistyöllä opetussuunnitelmien laatimisessa, paikallisessa suunnittelussa ja kehittämisessä edistetään varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja perusopetuksen laatua. On tärkeää, että varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja alkuopetuksen henkilöstöllä on myös mahdollisuus tutustua toistensa toimintaan ja oppimisympäristöihin käytännössä. Lasten oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukemiseksi tulee opetuksen ja tuen käytäntöjen olla yhdenmukaisia

Esiopetuksen henkilöstö tekee yhteistyötä hyvinvointialueen sosiaali- ja terveystieteiden henkilöstön kanssa lasten hyvinvoinnin, kasvun ja oppimisen tukemiseksi. Lasten oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuen sekä esiopetuksen opiskeluhoillon käytäntöjä arvioidaan ja kehitetään monialaisessa yhteistyössä. Esiopetuksen henkilöstön yhteistyöllä lähiympäristön toimijoiden kanssa edistetään oppimisympäristöjen monipuolisuutta. Näin lasten oppimisympäristöt avautuvat ympäröivään yhteisöön ja maailmaan.

Henkilöstön keskinäinen yhteistyö esiopetuksessa on välttämätöntä opetuksen laadun ja esiopetusyhteisön hyvinvoinnin kannalta. Yhteistyö esiopetusyhteisön aikuisten kesken toimii samalla esimerkinä lapsille. Lasten yhteistyötaitojen vahvistaminen on yksi keskeisistä esiopetuksen tavoitteista. Esiopetuksessa käytetään erilaisia yhteistyömuotoja ja pienryhmätoimintaa. Lapsia kannustetaan ja ohjataan toimimaan ryhmän jäsenenä ja kehittämään omia yhteistyötaitojaan. Lapsia kuullaan⁶⁵ toiminnan suunnittelun, toteuttamisen ja arvioinnin yhteydessä heille sopivalla tavalla.

Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö

Vastuu huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön kehittämisestä on opetuksen järjestäjällä. Yhteistyön lähtökohtana on luottamuksen rakentaminen sekä osapuolten tasa-arvoinen vuorovaikutus ja keskinäinen kunnioitus. Yhteistyö edellyttää esiopetuksen henkilöstön aloitteellisuutta sekä henkilökohtaista vuorovaikutusta huoltajien kanssa. Yhteistyössä otetaan huomioon perheiden moninaisuus, yksilölliset tarpeet ja huoltajuuteen liittyvät kysymykset.

Yhteistyössä hyödynnetään eri viestintävälineitä ja käytetään tarpeen mukaan tulkkia tai kieliavustajaa. Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö tarjoaa myös mahdollisuuksia huoltajien väliselle keskustelulle.

Huoltajien kokemukset lastensa aiemmasta kasvuympäristöistä, kehityksestä, oppimisesta ja mielenkiinnon kohteista otetaan esiopetuksessa huomioon. Opettaja keskustelee kunkin lapsen huoltajan kanssa perheen ja esiopetuksen arvoista, kasvatuskäytännöistä ja tavoitteista. Lasten ja huoltajien näkemyksiä otetaan huomioon opetuksen toteuttamisessa ja mahdollisen lapsikohtaisen oppimissuunnitelman laatimisessa. Huoltajille tarjotaan mahdollisuuksia tutustua ja osallistua lapsensa esiopetuspäivään. Keskustelulle huoltajien kanssa varataan riittävästi aikaa. Huoltajien kieli- ja kulttuuritietoutta sekä muuta asiantuntemusta voidaan hyödyntää esiopetuksen toteuttamisessa.

Huoltajien kanssa keskustellaan lasten kehityksen ja oppimisen etenemisestä. Erityisen tärkeää yhteistyö huoltajien kanssa on lasten oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukea suunniteltaessa ja toteutettaessa. Huoltajien tulee saada tietoa kuljetuksista ja opiskeluhuollosta esiopetuksen aikana sekä lapsille esiopetuksen lisäksi tarjolla olevista muista varhaiskasvatuspalveluista. Huoltajien ja lasten palaute otetaan huomioon opetusta, tuen muotoja ja toimintakulttuuria kehitettäessä.

Yhteistyö siirtymävaiheissa

Siirtyminen kotoa tai aiemmasta varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja esiopetuksesta kouluun ovat lapsille tärkeitä elämänvaiheita. Onnistunut siirtyminen edistää lasten turvallisuuden tunnetta ja hyvinvointia sekä heidän kehitys- ja oppimisedellytyksiään. Siirtymävaiheiden käytäntöjen tulee olla suunnitelmallisia. On tärkeää, että paikallisissa varhaiskasvatusta ja perusopetusta koskevissa suunnitelmissa on yhtenäinen linja siirtymävaiheisiin liittyvistä käytännöistä. Käytäntöjä arvioidaan ja kehitetään henkilöstön yhteistyössä. Huoltajilta saatu palaute otetaan kehittämisessä huomioon.

Opetuksen järjestäjä luo yhteistyön ja tiedon siirron käytänteet, joiden avulla lasten siirtyminen kotoa tai aiemmasta varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja sieltä perusopetukseen tapahtuu mahdollisimman joustavasti lasten kehitystä, oppimista ja hyvinvointia tukevalla tavalla. Tavoitteena on, että opetuksen, oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuen sekä opiskeluhuollon järjestämisen kannalta keskeinen tieto siirtyy lapsen siirtyessä toimipaikasta toiseen tai koulutusasteelta toiselle. Tiedon siirrossa noudatetaan voimassa olevia säännöksiä⁶⁶. Esiopetuksen tai perusopetuksen siirtymävaiheissa ja erityisesti poikkeavasta aloittamisajankohdasta päätettäessä hyödynnetään aikaisempien ja tulevien opettajien asiantuntemusta lapsen kehityksen ja oppimisen etenemisestä ja tukemisesta.

Lapsen ja huoltajan kanssa keskustellaan esiopetukseen ja kouluun siirryttäessä alkavan opetuksen tavoitteista, tehtävästä sekä toimintatavoista. Tavoitteena on, että lapset ja huoltajat tutustuvat esi- ja alkuopetuksen oppimisympäristöihin, toimintaan ja henkilöstöön jo ennen opetuksen alkua. Perusopetukseen siirtyville lapsille ja heidän huoltajilleen annetaan tietoa perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnasta.

Yhteistyö huoltajien kanssa euralaisessa esiopetuksessa

Esiopetushenkilöstön keskuudessa näkyy sensitiivinen ja kunnioittava työote suhteessa huoltajiin. Positiivinen ja kannustava ilmapiiri mahdollistaa toisten mielipiteiden huomioon ottamisen niin henkilöstön, huoltajien kuin lastenkin suhteen. Positiivinen pedagogiikka heijastuu yhteistyöhön huoltajien kanssa. Kun huoltajille annetaan positiivista palautetta lapsestaan ja vanhemmuudestaan, se rakentaa ja vahvistaa luottamusta ja vuorovaikutusta henkilöstön kanssa. Lämmin ja arvostava vuorovaikutus auttaa ottamaan esille arjessa myös hankalia asioita. Huoltajien vastaamassa osallisuuskyselyssä esille nousi avoin keskustelukulttuuri henkilöstön kanssa.

⁶⁶ Perusopetuslaki 40 § (642/2010) ja 41 §

Esiopetukseen tutustumispäivässä huoltajat saavat Tervetuloa esiopetukseen-lomakkeen, johon he kirjaavat omia näkemyksiään lapsensa vahvuuksista, mielenkiinnon kohteista ja tarpeista, sekä tapoja ja tottumuksia kotona. Lomakkeeseen huoltajat saavat kirjata myös toiveitaan tulevaa esiopetusvuotta ajatellen. Näitä tietoja hyödynnetään myös lapsen VEOPS:aa laadittaessa.

Lapsen VEOPS:n suunnitelman laatiminen yhteistyössä huoltajien kanssa kuvataan kappaleessa 2.2. Suunnitelman toteutumisen arviointi tapahtuu keväällä.

Tärkeimpiä tiedonkulun välineitä päivittäisessä yhteistyössä ovat henkilökohtaiset keskustelut sekä Päikky-järjestelmä. Osallisuuskyselyssä huoltajat toivoivat myös viikko- tai kuukausikirjeitä, joissa kuvaillaan esiopetuksen toimintaa. Puolet vastaajista nostivat esiin lapsen kasvunkansion merkityksen toiminnan dokumentoinnissa.

Esiopetuksen tavoitteiden toteutumiseksi on tärkeää, että lapsi osallistuu säännöllisesti esiopetukseen. Vastuu tästä on lapsen huoltajilla. Mikäli lapsi on sairauden tai muun syyn vuoksi on poissa esiopetuksesta, lapsen huoltaja on velvollinen ilmoittamaan siitä lapsen esiopetusryhmän henkilöstölle. Jos lapsen poissaolot herättävät huolta, poissaolojen syytä ei tiedetä, huoltajat eivät ilmoita poissaoloista tai poissaoloista johtuen lapsen kehityksessä ja oppimisessa on huolta, tulee henkilöstön ottaa asia puheeksi huoltajien kanssa. Tarvittaessa voidaan pitää monialainen opiskeluhuollon palaveri.

Lapsen esiopetuksesta vastaava varhaiskasvatuksen opettaja voi myöntää enintään viiden päivän poissaolon esiopetuksesta. Tätä pidemmän poissaolon myöntää päiväkodin johtaja. Huoltajat täyttävät kunnan nettisivuilla olevan lomakkeen ja toimittavat sen päiväkotiiin.

Esiopetusvuoden aikana huoltajille järjestetään mahdollisuuksia vaikuttaa lapsensa esiopetuksen suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin

- päivittäisissä kohtaamisissa
- VEOPS-keskustelussa
- eteisarvioinnissa tai mahdollisissa varhaiskasvatuksen/esiopetuksen sähköisissä kyselyissä
- vanhempainillassa (huom. toiminnallisuus) ja muissa palavereissa huoltajia rohkaistaan esittämään mielipiteitään, mitä he toivovat lapsensa päivien sisältävän
- Toiveiden puu – eteisessä
- mahdollinen vanhempainyhdistystoiminta

Lapsen oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuki mahdollistetaan tarvittaessa monialaisessa työryhmässä yhteistyössä huoltajien kanssa. Huoltajilla on mahdollisuus tuoda asioita myös yksikkökohtaisen opiskeluhoitoryhmän kokoukseen, jonka ajankohdasta yksikön esihenkilö tiedottaa huoltajia.

Eurassa on käytössä huoltajille menevät info-kirjeet, joissa tuodaan esille esiopetusikäisen kehitykseen, oppimiseen ja hyvinvointiin liittyviä asioita, tiedotetaan esiopetuksen sisällöistä tai ajankohtaisista asioista. Kirjeiden avulla tuetaan huoltajien tietoisuutta esiopetuksen arjesta tai huoltajuutta lapsen kehityksen, oppimisen tai hyvinvoinnin haasteissa.

Huoltajien toiveita esiopetukselle

Huoltajien osallisuuskyselyssä kysyttiin huoltajien toiveita esiopetukseen liittyen. Huoltajien vastauksissa esille nousivat:

HUOLTAJIEN TOIVEITA ESIOPETUKSELLE

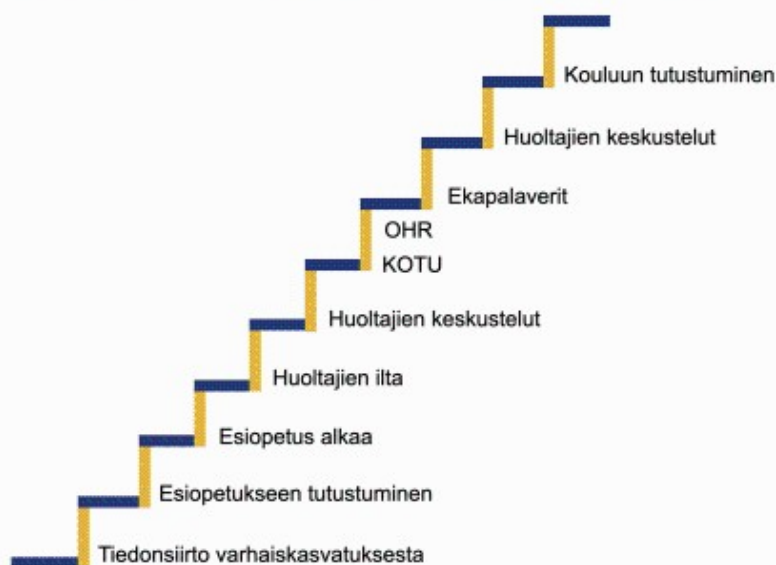

Huoltajien toiveita

Yhteistyön arviointia tapahtuu arjessa lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia arvioitaessa. Huoltajien kanssa toimivuutta arvioidaan pitkin toimintavuotta. VEOPS tehdään yhteistyössä syksyllä ja sitä arvioidaan huoltajien kanssa keväällä. Yhteistyön muotoja arvioidaan ja kehitetään koko toimintakauden ajan mm. eteiskyselyiden ja kunnassa tehtävien arviointien perusteella.

SIIRTYMÄVAIHEET JA YHTEISTYÖKÄYTÄNNÖT EURALAISESSA ESIOPETUKSESSA

Siirtymävaiheet

Siirtymävaihe on tärkeä kokonaisuus lapsen kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin kannalta. Sen tulee olla johdonmukaisesti etenevä koko varhaiskasvatuspolun aikana sekä lapsen siirtyessä esiopetukseen ja perusopetukseen. Lähtökohtana on, että eri toimijat tuntevat tämän polun eri vaiheet sekä käytännöt hyvin ja siirtymävaiheet suunnitellaan yhdessä. Yhteistyön tavoitteena on avoin ja luottamuksellinen tiedonkulku ja ehyt opinpolku varhaiskasvatuksesta tai kodista esiopetukseen ja esiopetuksesta perusopetukseen. Esiopetus on osa lapsen oppimisen ja hyvinvoinnin polkua, joka alkaa varhaiskasvatuksesta ja jatkuu perusopetukseen muodostaen johdonmukaisesti etenevän kokonaisuuden.

Kotoa esiopetukseen

Esiopetukseen tutustuminen järjestetään Euran kunnan jokaisessa esiopetuksen toimipaikassa yhteisesti sovittuna ajankohtana ennen esiopetuksen alkua. Kutsu esiopetukseen tutustumisesta lähetetään toimipaikan varhaiskasvatuksen opettajan toimesta. Tutustumiskäynnillä huoltajat saavat "Tervetuloa esiopetukseen"-lomakkeen, josta keskustellaan huoltajien kanssa lapsen VEOPS:aa tehtäessä.

Tiedonsiirto varhaiskasvatuksesta esiopetukseen

Keväällä pidettävissä varhaiskasvatuksen sisäisissä tiedonsiirtopalaverissa ovat läsnä varhaiskasvatuksen opettaja, mahdollisesti varhaiskasvatuksen erityisopettaja sekä tuleva esiopettaja. Palaverien kokoonkutsujana toimii varhaiskasvatuksesta vastannut varhaiskasvatuksen opettaja (päiväkotitoiminta Euranrunkilässä laaja-alainen varhaiskasvatuksen erityisopettaja).

Varhaiskasvatuksen opettaja päivittää ennen tiedonsiirtopalaveria lapsen varhaiskasvatussuunnitelman, joka on käyty läpi huoltajien kanssa. Samalla pyydetään lupa lapsen huoltajilta varhaiskasvatussuunnitelman siirtämiseen. Tiedonsiirto varhaiskasvatuksesta esiopetukseen tapahtuu varhaiskasvatuksen opettajan ja esiopetuksessa työskentelevän opettajan kesken keskustellen ja lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa hyödyntäen. Keskustelun tavoitteena on siirtää oleellinen tieto ja turvata lapsen edun mukaisen esiopetuksen toteutuminen. Tässä palaverissa lapsen varhaiskasvatussuunnitelma ja kasvunkansio siirtyvät tulevalle esiopettajalle. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja on tarvittaessa läsnä palaverissa. Tarvittaessa voidaan järjestää varhaiskasvatuksesta esiopetukseen yksilöllinen tiedonsiirtopalaveri, jossa myös huoltajat ovat mukana.

Varhaiskasvatuksesta on salassapitovelvollisuuden estämättä luovutettava esiopetukseen sellaiset tiedot, jotka ovat esiopetuksen järjestämisen, tuottamisen ja tuen arvioinnin kannalta välttämättömiä.

Täydentävän varhaiskasvatuksen osalta varhaiskasvatustilain mahdollistaa varhaiskasvatuksen järjestämisen kannalta välttämättömän tiedon siirtämisen salassapidon estämättä. Järjestämisen kannalta välttämätön tieto voi liittyä esimerkiksi lapsen tukitoimiin tai turvallisen varhaiskasvatuksen järjestämiseen. Varhaiskasvatuksen järjestäjällä on oikeus saada tällaista välttämätöntä tietoa muilta varhaiskasvatuspalvelujen järjestäjiltä esim. lapsen muuttaessa. Jos lapsi siirtyy toiseen kuntaan, varhaiskasvatuksen järjestämisen kannalta välttämätön tieto voi liikkua vanhan ja uuden järjestäjän välillä. Varhaiskasvatuksen opettaja informoi huoltajia kyseisestä asiasta tällaisen tilanteen tullessa eteen.

Tiedonsiirto avoimesta varhaiskasvatuksesta esiopetukseen

Avoimen varhaiskasvatuksen henkilöstö kirjaa Tiedonsiirtolomakkeen (liite 12) lapsen tulevaan esiopetuksen toimipaikkaan. Ennen lomakkeen siirtymistä se käsitellään huoltajan kanssa ja huoltaja allekirjoittaa lomakkeen. Avoimen päiväkodin varhaiskasvatuksen opettaja osallistuu tiedonsiirtopalaveriin/toimittaa lomakkeen lapsen tulevaan esiopetusryhmään.

Esiopetukseen tutustuminen

Ennen esiopetuksen alkua järjestetään jokaisessa esiopetuksen toimipaikassa lapsille ja heidän huoltajilleen tutustuminen esiopetukseen. Esiopetuksen henkilökunta huolehtii kutumisesta.

Esiopetus alkaa ja huoltajien ilta

Esiopetuksen alkaessa jokainen toimipaikka laatii lukuvuosisuunnitelman, jossa täsmennetään yhteistyöhön liittyviä käytäntöjä.

Esiopetuksen alettua huoltajat saavat lisää tietoa esiopetuksesta huoltajien illassa, joissa huomioidaan toiminnallisuus. Tässä tilaisuudessa huoltajat saavat myös infokirjeen, jossa kerrotaan oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuen sekä koulun aloitukseen liittyvistä asioista.

Huoltajille osoitetussa osallisuuskyselyssä 72 % huoltajista toivoi esiopetuksessa huoltajien iltaa. Yli puolet myönteisesti vastanneista toivoivat toiminnallista iltaa, jossa lapset ovat mukana. Huoltajista 31 % toivoi, että tapahtuma järjestetään lasten ollessa kotona. 11 % huoltajista toivoi,

että illassa on joku aihe/teema etukäteen sovittuna. Vain muutama toivoi iltaa etätilaisuutena katsottavaksi.

Esiopetussuunnitelmakeskustelut huoltajien kanssa

Asia kuvataan kappaleessa 2.2.

KOTU-palaverit

KOTU-palaverin käytännöt kuvataan kappaleessa 5.4.2.

OHR-työskentely

Opiskeluhooltoon liittyvä työskentely kuvataan erillisessä asiakirjassa, johon löytyy linkki kappaleesta 6.

Siirtymä esiopetuksesta kouluun

Eurassa on käytössä esiopetuksen kellomalli (liite 13), joka jäsentää, selkeyttää ja toimii yhtenäisenä käytäntönä koko kunnan esiopetuksen suunnittelussa ja toteuttamisessa. Lisäksi kellomallin tavoitteena on esiopetuksesta perusopetukseen siirtymisen nivelvaiheen yhteistyön kehittäminen ja vahvistaminen sekä yhtenäisten työkäytäntöjen luominen eri toimijoiden kesken.

Nivelvaihe esiopetuksesta kouluun on erityisen tärkeä, jotta varmistetaan tiedonsiirron myötä mahdollisen tuen saannin jatkuvuus. Avoimella, hyvällä yhteistyöllä ja yhteisellä osaamisella voidaan luoda pohjaa myös uudelle toimintakulttuurille sekä lasten tarpeiden että kunnan eri alueiden nivelvaiheisiin. Yhteistyön etenemistä kuvataan liitteessä 14. Nivelvaiheiden käytäntöjä kuvataan myös esiopetuksen opiskeluhoitosuunnitelmassa.

Keväällä järjestetään jokaisessa koulussa EKA-palaveri (liite 14). Lisäksi lasten VEOPS:t siirtyvät heidän tulevalle luokanopettajalleen. Näin koulutuloalalle pystytään suunnittelemaan mahdollisimman sujuva ja yksilöllinen koulunaloitus ja mahdollisesti tarvittavat tukitoimet. Mikäli lapsella on ollut tukitoimia käytössä esiopetuksessa, näiden tukitoimien tarve huomioidaan siirtymävaiheessa. Keskeistä on tuen toteutumista ja vaikuttavuutta koskevan tiedon siirtyminen esiopetuksen henkilöstöltä perusopetuksen vastuuhenkilöille. Etukäteistietojen pohjalta mahdollistuvat erilaisten oppijoiden huomiointi sekä toimivien ryhmien, luokkien ja tuen suunnittelu. Tärkeää on myös, että tulevalle opettajalle välittyy tieto siitä, mitä lapsen kehityksen ja oppimisen tueksi on varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa tehty.

Keväällä myös monialainen työskentely lisääntyy ja esimerkiksi varhaiskasvatuksen erityisopettajien yhteistyö koulun laaja-alaisten erityisopettajien kanssa tiivistyy lasten yksilöllisten oppimispolkujen löytämiseksi ja onnistuneen koulun aloittamisen varmistamiseksi. Lisäksi kevään aikana järjestetään koulukohtaista yhteistyötä tulevan luokanopettajan ja esioppilaiden kanssa. Kouluun tutustuminen järjestetään toukokuussa. Tällöin myös huoltajille järjestetään oma tilaisuus.

Siirtymä esiopetusyksiköstä toiseen esiopetusvuoden aikana

Lapsen siirtyessä esiopetusyksiköstä toiseen kunnan sisällä henkilöstö vaihtaa tietoja lapsesta tapaamalla/puhelimitse ja lasta koskevat kirjalliset dokumentit siirtyvät uuteen yksikköön. Asiasta keskusteltuaan ensin huoltajien kanssa.

Tiedonsiirto toiselle paikkakunnalle

Kunnasta muuttavan lapsen varhaiskasvatuksen opettaja vastaa tiedonsiirrosta uudelle paikkakunnalle sekä lapsen VEOPS:n siirtämisestä uudelle paikkakunnalle huoltajien luvalla. Lapsen alkuperäinen esiopetussuunnitelma arkistoidaan ja uudelle paikkakunnalle lähetetään kopio.

3.4. Paikallisesti päätettävät asiat

Paikallisessa opetussuunnitelmassa kuvataan

- *toimintakulttuurin kehittämisen paikalliset rakenteet ja vastuut*
- *toimintakulttuurin kehittämisen tavoitteet ja arvioinnin käytännöt*
- *esiopetuksessa käytettävät oppimisympäristöt sekä niiden arviointiin liittyvät käytännöt*
- *yhteistyön rakenteet, tavoitteet ja käytännöt esiopetuksen toteuttamisessa, huoltajien kanssa sekä siirtymävaiheissa*
- *yhteistyön arvioinnin käytännöt.*

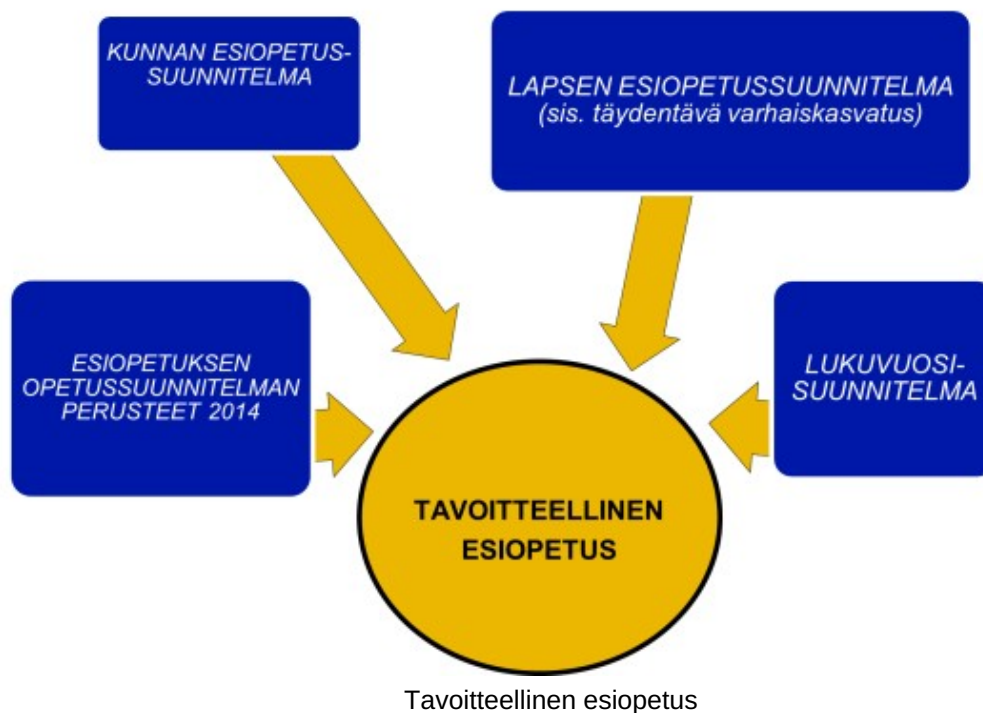
Opetuksen järjestäjä huolehtii, että kukin esiopetuksen yksikkö tai toimipaikka voi täsmentää toimintakulttuuriinsa ja oppimisympäristöjen kehittämiseen liittyviä tavoitteita sekä yhteistyöhön liittyviä käytäntöjä lukuvuosisuunnitelmassa.

4. Esiopetuksen toteuttamisen periaatteet

Esiopetuksen toteuttamisessa otetaan huomioon esiopetuksen yleiset tavoitteet sekä toimintakulttuurille asetetut tavoitteet.

Esiopetuksen toteuttamisen periaatteet

Esiopetuksen pedagogiikka on tietoista toimintaa lasten kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin tukemiseksi, jossa lapselle taataan tavoitteellinen eheä päivä. Lähtökohtana tavoitteelliselle suunnittelulle ja pedagogiikalle ovat valtakunnallisissa perusteissa ja kunnan esiopetussuunnitelmassa painotetut laaja-alaisen osaamisen ja oppimiskokonaisuuksien tavoitteet sekä lasten esiopetussuunnitelmassa mainitut mielenkiinnon kohteet ja lasten tarpeet. Myös tiedonsiirtopalaverissa ja mahdollisesti tehdyssä 5-vuotiaiden lasten kyselystä saatu tieto otetaan huomioon. Ryhmän lukuvuosisuunnitelmassa tarkennetaan, miten paikallista opetussuunnitelmaa esiopetuksen toimipaikassa kyseisen lukuvuoden aikana toteutetaan. Lukuvuosisuunnitelma toimii henkilöstön työn suunnittelun, toteutuksen ja arvioinnin tukena.

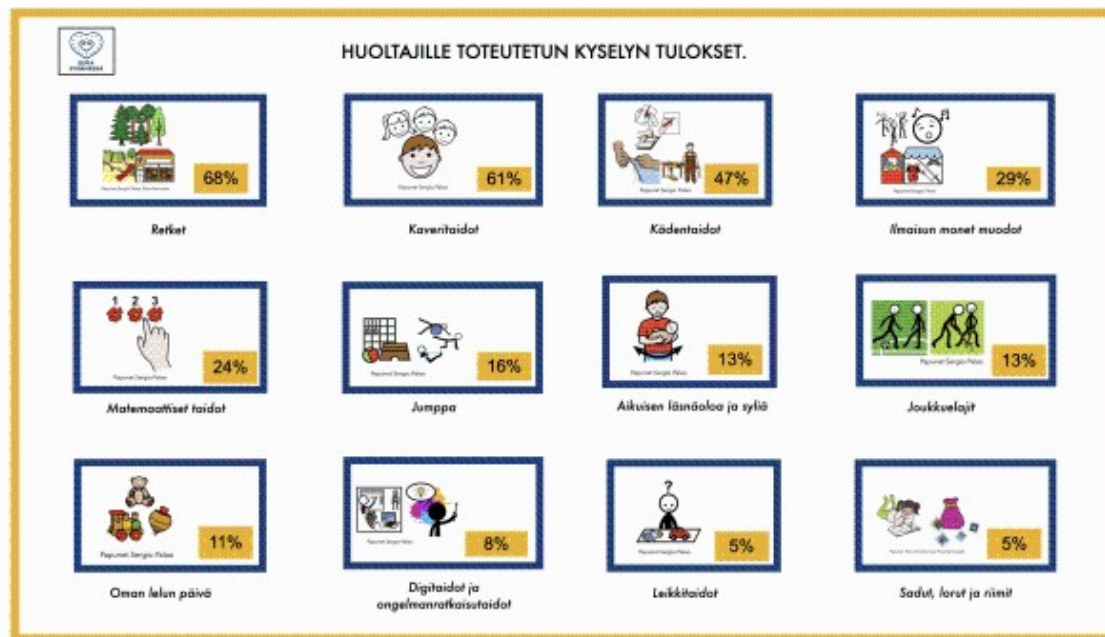

Pienryhmätoiminta ja joustavat ryhmittelyt mahdollistavat lapsille oikeuden osallistua keskusteluun ja vuorovaikutukseen. Kiireettömyys, läsnäolo sekä turvalliset ja pysyvät ihmissuhteet ovat avainsanoja euralaisessa esiopetuksessa. Henkilöstö toteuttaa kokopäiväpedagogiikkaa eli kaikki arjen tilanteet nähdään lasten oppimisen ja hyvinvoinnin kannalta tärkeinä ja henkilöstö toimii niissä lasten oppimista ja hyvinvointia tukien.

Esiopetuksessa leikki (kpl 3.1.) sekä monipuoliset työtavat (kpl 4.1.) ovat olennainen osa opetusta. Lapsia ohjataan kokeilemaan ja käyttämään erilaisia työtapoja. Monipuolisten työtapojen avulla luodaan lapsille mahdollisuus löytää itselleen parhaiten sopiva tapa oppia. Lisäksi monipuoliset työtavat tuovat vaihtelua lasten esiopetuspäiviin.

Huoltajien osallisuuskyselyssä tiedusteltiin heidän toiveitaan lapsen esiopetuspäivän sisältöön liittyen. Huoltajat valitsivat päivän keskeisistä toiminnoista kolme itselleen tärkeintä.

Eniten kannatusta saivat:

Huoltajien kyselyn tulokset

4.1. Monipuoliset työtavat

Ohjattu ja lasten omaehtoinen leikki sekä havainnolliset, lasten aktiivisuutta ja luovuutta edistävät työtavat ovat olennainen osa esiopetuksen toimintaa. Työtapojen valintaa ja käyttöä ohjaavat esiopetukselle asetetut tehtävät ja tavoitteet sekä lasten tarpeet, edellytykset ja kiinnostuksen kohteet. Monipuolisilla työtavoilla tuetaan lasten kehitystä ja oppimista, heidän laaja-alaisen osaamisensa kehittymistä sekä vahvistetaan heidän sosiaalisia taitojaan.

Esiopetuksessa työtavat ovat sekä oppimisen väline että opetteluun kohde - vähitellen kehittyvä taito, jota lapset tarvitsevat oppimisen polulla. Tämän vuoksi on tärkeää, että opettaja ohjaa lapsia kokeilemaan ja käyttämään erilaisia työtapoja ryhmissä, työpareina ja itsenäisesti. Lapset osallistuvat toiminnan suunnitteluun, työtapojen valintaan ja tekevät erilaisia työtehtäviä. Tämä on arjen osallisuutta, jonka tavoitteena on tukea lasten aloitteellisuuden kehittymistä ja omaa vastuunottoa. Oppimista edistää se, että lapset ovat mukana miettimässä työskentelyn tavoitteita ja he tietävät, mitä heiltä odotetaan. Tehtyjen valintojen ja työskentelyn onnistumista arvioidaan yhdessä.

Leikkiessään lapset oppivat ja hahmottavat maailmaa. Tämän vuoksi leikki eri muodoissaan on keskeistä esiopetuksessa. Kokemukselliset ja toiminnalliset työtavat tarjoavat elämyksiä ja vahvistavat lasten oppimismotivaatiota. Tavoitteena on, että lapset käyttävät kaikkia aistejaan, liikkuvat, kehittävät muistiaan ja mielikuvitustaan sekä nauttivat oivaltamisesta. Oppimisen ja yhteisöllisten toimintatapojen kehittymisen tukemiseksi esiopetuksessa käytetään esimerkiksi erilaisia pelejä. Yhdessä työskenneltäessä lapsia rohkaistaan kyselemään, ihmettelemään, tutkimaan, päättämään ja ratkaisemaan ongelmia sekä toimimaan tavoitteellisesti yhteisen päämäärän suuntaisesti. Lapsille järjestetään myös mahdollisuuksia kokeilla ja toimia itsenäisesti.

Monipuolisten työtapojen käyttö edellyttää, että oppimisympäristöissä on riittävästi erilaisia leikkiin, liikkumiseen ja muiden esiopetuksen sisältöjen opettamiseen soveltuvia materiaaleja, havainto- ja työvälineitä sekä mahdollisuuksia käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa. Toimivat oppimisympäristöt tarjoavat tilaisuuksia eriyttää lasten työskentelyä. Onnistumisen kokemuksilla ja kannustavalla palautteella tuetaan lasten myönteisen itsetunnon kehittymistä. Tavoitteena on,

että lasten halu kokeilla ja opetella vahvistuu ja heille syntyy luottamus siihen, että he pystyvät oppimaan uutta.

Työtapoja kehitetään yhteisesti henkilöstön itsearvioinnin sekä lapsilta ja huoltajilta saadun palautteen perusteella.

Monipuoliset työtavat euralaisessa esiopetuksessa

Henkilöstön tehtävänä on huolehtia siitä, että monipuolisia työtapoja käytetään ryhmässä olevien lasten mielenkiinnon kohteiden ja tarpeiden mukaisesti, mutta myös tuoden esille tapoja, joita lapset eivät itse vielä osaa pyytää tai toivoa. Työtapojen käytössä hyödynnetään henkilöstön ja lasten osaamista sekä kokeillaan ja kehitetään uusia työtapoja. Työtapojen vaihteleva käyttö tarjoaa eri tavoin oppiville lapsille onnistumisen kokemuksia.

Toiminta suunnitellaan monipuoliseksi yhdessä lasten kanssa. Osallisuuden pedagogiikassa haastavinta ei ole saada lapsia osalliseksi tai ymmärtää, että oppimista tapahtuu kaikissa arjen tilanteissa ja tavoissa. Haastavinta on oppia kasvattajana näkemään arjessa ne monet oppimisen, kokemisen ja yhdessäolon hetket, mihin voi hetkessä kuin hetkessä tarttua.

Euralaisessa esiopetuksessa käytetään keskeisenä toimintatapana pienryhmätoimintaa ja joustavaa ryhmittelyä, jotka mahdollistavat rauhallisen, kiireettömän ja yksilöllisen tavan toimia ja käsitellä asioita lasten kanssa. Pienryhmässä toteutuu aiempaa vahvemmin myös kaikkien lasten kuulluksi ja nähdyksi tuleminen sekä osallisuus. Pienryhmässä on hyvä mahdollisuus harjoitella vuorovaikutus- ja tunnetaitoja sekä sosiaalisia taitoja. Pienryhmätoiminnan avulla mahdollistuu myös siirtymätilanteiden porrastaminen.

Leikki

Leikkimällä lapsi oppii paljon erilaisia taitoja, jotka ovat suoraan yhteydessä lapsen kokonaisvaltaiseen oppimiseen ja hyvinvointiin. Esiopetuksessa leikki on keskeinen työtapana, joka painottuu myös tavoitteellisessa oppimisessä; opitaan leikkien, leikitään oppien. Leikin merkitystä on kuvattu toimintakulttuurin kappaleessa 3.1.

Digitaalinen oppimisympäristö

Tieto- ja viestintäteknologian käyttö on yhtenä painotusalueena euralaisessa esiopetuksessa. Henkilöstön suunnitelmallinen digitaalisten välineiden ja ohjelmien hyödyntäminen rikastuttaa sekä leikkiä että oppimista. Tätä varten on kehitetty digioppas.

Tutkiva oppiminen

Euralaisessa esiopetuksessa tarjotaan aiempaa vahvemmin lapsille mahdollisuuksia oppia yhdessä tutkien, kokeillen, oivaltaen ja itse tehden niin sisä- kuin ulkotiloissa. Lapset opettelevat tekemään tiettyjä oletuksia, mitä mistäkin seuraa ja tämän jälkeen asiaa kokeillaan, tutkitaan ja todetaan, miten kävi. Tärkeää on keskustella, miksi kävi niin kuin kävi. Prosessin eri vaiheet voidaan myös dokumentoida eri tavoin.

Moniaistisuuden hyödyntäminen

Euralaisessa esiopetuksessa pidetään tärkeänä opetella asioita eri tavoin (näkemällä, tekemällä, kokemalla, kuulemalla, tuntemalla, liikkumalla). Näin jokainen lapsi tulee huomioon otettuna yksilöllinen tapa oppia.

Ilmiölähtöinen oppiminen

Lapsille annetaan aikaa ja mahdollisuuksia tutustua erilaisiin ilmiöihin, jotka nousevat esiin lasten mielenkiinnon kohteista. Ilmiölähtöisessä oppimisessä on kyse siitä, että lapset pääsevät osallisiksi toimintaan, jossa heillä on mahdollisuus lapsilähtöiseen, omista mielenkiinnon kohteista lähtevään tiedon etsimiseen, jota he toteuttavat yhdessä toisten lasten ja aikuisten kanssa. Arjessa syntyvät ihmettelyjä ja uusia oivalluksia jaetaan ja esille nousseita ongelmia ratkotaan yhdessä. Henkilöstön tehtävänä on toimia mahdollistajana, tukijana ja ohjaajana.

Lisäksi lasten kanssa luetaan, lorutellaan, lauletaan, soitetaan, tehdään kädentöitä, liikutaan, tehdään retkiä ja vierailuja. Luonnossa ja muissakin ympäristöissä liikkuminen tukee myös liikunnallisen elämäntavan omaksumista ja hyvinvointia. Liikunnan ilo ja sen kautta erilaisten taitojen harjoittelu on lapselle ominainen tapa oppia. Pihan ja lähiympäristön lisäksi esiopetuksen toimipaikan sisätiloja esim. käytäviä ja salia hyödynnetään liikkumiseen ja leikkimiseen mahdollisimman paljon.

Monipuoliset työtavat edellyttävät monipuolisia oppimisympäristöjä. Lapset osallistuvat oppimisympäristöjen rakentamiseen. Lapset voivat työskennellä oppimisympäristössä erilaisissa työskentelypisteissä yksin, pareittain tai pienryhmissä harjoitellen esim. matemaattisia taitoja. Myös lähiympäristön huomioiminen oppimisympäristönä on keskeistä; retkillä on oivallinen mahdollisuus harjoitella erilaisia käsitteitä (esim. enemmän, vähemmän, yhtä monta, pidempi, lyhyempi jne.).

4.2. Arviointi opetuksen ja oppimisen tukena

Arviointi⁶⁷ on kiinteä osa esiopetusta. Arvioinnilla on esiopetuksessa kaksi tehtävää: sen avulla suunnitellaan ja kehitetään opetusta sekä tuetaan kunkin lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia. Arviointi on havainnoinnin, dokumentoinnin, arviointipäätelmien ja palautteen muodostama kokonaisuus, johon osallistuvat opettajien lisäksi muu esiopetuksen henkilöstö sekä lapset ja huoltajat.

Esiopetuksen tehtävänä⁶⁸ on edistää yhteistyössä huoltajien kanssa lasten kehitys- ja oppimisedellytyksiä. Tavoitteellisen ja lasten kehitystä tukevan opetuksen edellytyksenä on, että opettaja saa tietoa lasten aiemmista kasvu ympäristöistä, kehitymisestä ja oppimisesta sekä mielenkiinnon kohteista. Keskeisiä tiedonlähteitä ovat lapsen huoltaja, aiemman varhaiskasvatuksen henkilöstö sekä lapsi itse. Esiopetuksen opettaja hyödyntää tietoja lapsesta esiopetusryhmän toiminnan suunnittelussa. Suunnittelun apuna voidaan käyttää lapsikohtaista esiopetuksen oppimissuunnitelmaa.

Opettaja seuraa kunkin lapsen kehittymistä ja oppimista esiopetuksen aikana⁶⁹. Seurannan kohteena ovat lasten työskentely, käyttäytyminen ja heidän oppimisensa edistyminen eri tiedon- ja taidonaloilla. Seuranta perustuu jatkuvaan havainnointiin sekä monipuoliseen dokumentointiin. Lasten tekemät työt ja omat kokemukset ovat osa dokumentointia ja arviointia. Myös huoltajan havainnot lapsensa oppimisesta ja hyvinvoinnista ovat tärkeitä. Kootun seurantatiedon ja siitä johdettujen arviointipäätelmien pohjalta opettaja suuntaa opetusta ja oppimisympäristöjä. Mahdollinen oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuki sisällytetään osaksi arviointia.

Opettaja ja lasta ohjaava muu henkilöstö antavat lapsille päivittäin rohkaisevaa ja kannustavaa palautetta lasten vahvuuksista ja oppimisesta. Koottua dokumentaatiota käytetään niin, että kukin lapsi voi havaita edistymistään. Tämä rakentaa lasten myönteistä käsitystä itsestään oppijana. On tärkeää, että huoltajat saavat usein palautetta⁷⁰ lapsensa työskentelystä, käyttäytymisestä ja oppimisen edistymisestä, jotta he voivat osaltaan tukea lastaan.

Esiopetuksessa kehitetään lasten edellytyksiä itsearviointiin⁷¹. Lapsia rohkaistaan kuvaamaan, mistä he esiopetuksessa pitävät, missä he ovat omasta mielestään onnistuneet ja mitä he haluaisivat opetella jatkossa. Opettaja ohjaa lapsia myös pohtimaan yhteisten tehtävien onnistumista. Lasten oppimisen polun aikana vähitellen kehittyvä itsearviointitaito on osa oppimisen taitoja.

On tärkeää, että tarpeelliset tiedot kunkin lapsen esiopetuksen aikaisesta työskentelystä sekä kehityksen ja oppimisen etenemisestä ovat opettajan käytettävissä lapsen siirtyessä ensimmäiselle luokalle. Tämä varmistetaan esiopetuksen ja koulun henkilöstön sekä huoltajien ja

67 Perusopetuslaki 22 § ja Perusopetusasetus 14 §

68 Valtioneuvoston asetus (422/2012) 5 §

69 Perusopetuslaki 22 §

70 Perusopetusasetus 10 §

71 Perusopetuslaki 22 §

lasten yhteistyöllä. Opetuksen järjestäjällä on oikeus saada ja luovuttaa salassapitosäännösten estämättä lapsen opetuksen kannalta välttämättömät tiedot. Tiedonsiirrosta tuen toteuttamista koskien määrätään luvussa 5. Opetuksen järjestäjä vastaa toimivien siirtymävaiheen käytäntöjen luomisesta. Tietojen siirrossa noudatetaan voimassa olevia säännöksiä⁷².

Opetushenkilöstön tavoitteellinen itsearviointi on esiopetuksen laadun ylläpitämisen ja kehittämisen ehto. Opettajat käyttävät lasten kehityksen ja oppimisen seurannasta saamaansa arviointitietoa ja dokumentaatiota pedagogisessa suunnittelussa ja opetuksen uudelleen suuntaamisessa. Lapsilta ja huoltajilta saatu palaute otetaan huomion toiminnan kehittämisessä.

Lapsille voidaan antaa lukuvuoden päätteeksi esiopetuksen osallistumistodistus⁷³. Todistus annetaan huoltajan sitä pyytäessä. Todistukseen merkitään todistuksen, opetuksen järjestäjän, koulun/päiväkodin ja lapsen nimi, lapsen henkilötunnus sekä todistuksen antamispäivä. Lisäksi todistukseen merkitään, että todistus on Opetushallituksen 22.12.2014 hyväksymien esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukainen. Todistus voi sisältää yleiskuvauksen toteutuneesta esiopetuksesta. Todistukseen ei merkitä lapsen persoonaan, oppimisen etenemiseen tai lapsen toimintaan liittyviä kuvauksia.

Arviointi oppimisen tukena euralaisessa esiopetuksessa

Esiopetusryhmien henkilöstö arvioi esiopetuksen toimintaa koko ajan. Yksi arvioinnin keskeinen teema on lasten erilaiset viestit toiminnan aikana; ovatko lapset innostuneen, motivoituneen ja sitoutuneen oloisia toimintaan. Sitoutumattomuus toimintaan voi näkyä lasten käyttäytymisessä. Esimerkiksi ei-toivottu käytös ja tarkkaavaisuuden vaikeudet saattavat kertoa siitä, että suunniteltu toiminta ei ole lapsille motivoivaa tai tarkoituksenmukaista. Tällöin toiminnan reflektointi tiimin kesken on ensiarvoisen tärkeää.

Esiopetuksessa laaditaan jokaiselle lapselle henkilökohtainen VEOPS yhteistyössä huoltajien kanssa. Suunnitelmaa arvioidaan ja täydennetään pedagogisten tavoitteiden kannalta tarvittaessa pitkin vuotta, mutta arviointi tapahtuu viimeistään keväällä.

Esiopetuksen arviointia tapahtuu myös:

- esiopetuksen kellomallin avulla
- lukuvuosisuunnitelman avulla
- yksikkökohtaisen opiskeluhuollon avulla
- VOPS-tiimissä
- ARVI-tiimissä
- VAKA-tiimissä

Lasten itsearviointi

Esiopetuksen tavoitteena on kehittää lasten edellytyksiä itsearviointiin. Itsearviointi on oleellinen ja luonteva osa esiopetusta. Tämä toteutuu antamalla lapsille säännöllisesti mahdollisuuksia arvioida pieniä asioita ja hetkiä arjessa. Lapsen VEOPS:an laatimiseen liittyen lapsilta kysytään heidän vahvuuksiaan ja mielenkiinnon kohteitaan, mistä hän esiopetuksen arjessa tykkää ja mitä hän haluaisi oppia, mitkä asiat ovat vielä lapsille vaikeita tai vaativat vielä harjoittelua. Lisäksi kaikkien lasten kanssa tehdään hyvinvointikysely ennen opiskeluhoitoryhmän tapaamista.

Huomioitavaa on, että esiopetusikäisten lasten itsearviointitaidot vaihtelevat suuresti. Huomioon pitää ottaa myös lasten kielelliset valmiudet, mm. sanavarasto ja kyky sanalliseen kuvailemiseen, jolloin kuvamateriaalin käyttö itsearvioinnin tukena on tärkeää. Pedagoginen dokumentointi yhdessä lasten kanssa on osa lasten itsearviointia.

⁷² Perusopetuslaki 40 § ja 41 §

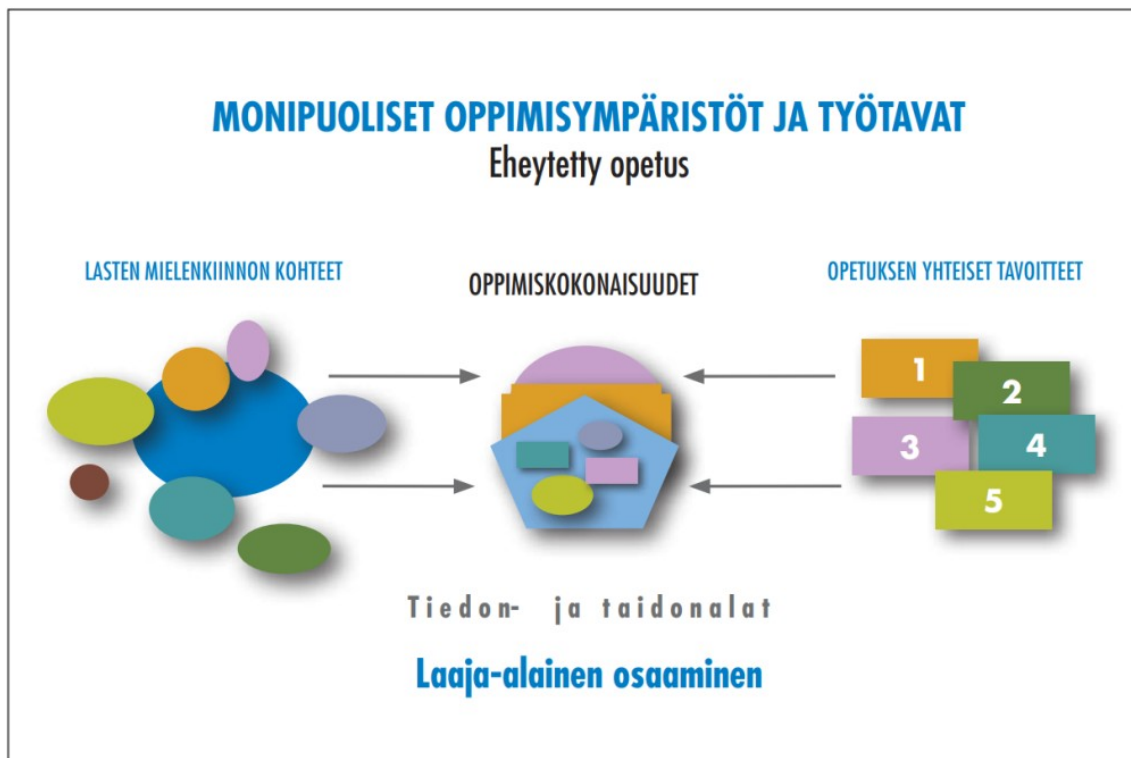
⁷³ Perusopetuslaki 22 §

4.3. Opetuksen yhteiset tavoitteet ja oppimiskokonaisuudet

Esiopetus on luonteeltaan eheytettyä opetusta, joka muodostuu eri laajuisista ja eri tavoin toteutetuista oppimiskokonaisuuksista. Oppimiskokonaisuuksien toteuttamisen lähtökohtina ovat lasten kiinnostuksen kohteet sekä tässä luvussa kuvatut opetukselle asetettavat yhteiset tavoitteet. Yhteiset tavoitteet perustuvat eri tiedon- ja taidonaloista nouseviin, esiopetuksen kannalta oleellisiin opetuksen tavoitteisiin sekä laaja-alaiselle osaamiselle asetettuihin tavoitteisiin. Yhteiset tavoitteet ovat opettajan työtä ohjaavia tavoitteita.

Oppimiskokonaisuuksina toteutetun opetuksen tavoitteena on tukea lasten kokonaisvaltaista kehitystä ja hyvinvointia sekä tarjota monipuolinen perusta heidän osaamisensa edistymiselle. Leikki ja muut lapsille ominaiset tavat oppia ja työskennellä ovat opetuksen ja toiminnan lähtökohtana. Oppimiskokonaisuuksien kesto ja toteutustapa vaihtelevat valitun aihepiirin, tilanteen ja lasten oppimisen etenemisen mukaan. Lapset osallistuvat oppimiskokonaisuuksien suunnitteluun ja toteutumisen arviointiin opettajan ohjauksessa. On tärkeää, että jokaisella lapsella on mahdollisuus oppia ja työskennellä omaan tahtiinsa sekä kehittää taitojaan vuorovaikutuksessa toisten lasten, opettajan ja muun henkilöstön kanssa monipuolisissa oppimisympäristöissä. Oppimiskokonaisuuksien tehtävä on tarjota lapsille uusia ja innostavia oppimiskokemuksia sekä mahdollisuuksia työskennellä kullekin lapselle sopivia oppimisen haasteita sisältävien tehtävien parissa. Opetus ja oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt suunnitellaan ja toteutetaan ryhmän tarpeiden mukaisesti. Lapsille annetaan tukea ennakoivasti ja suunnitelmallisesti.

Tässä luvussa kuvatut opetukselle asetetut yhteiset tavoitteet on ryhmitelty viideksi kokonaisuudeksi. Kunkin kokonaisuuteen on koottu tavoitteita, joilla on toisiinsa liittyviä opetuksellisia ja kasvatuksellisia tehtäviä. Eri kokonaisuuksien tavoitteita ja sisältöjä yhdistellään pedagogisesti tarkoituksenmukaisella tavalla esiopetuksen oppimiskokonaisuuksia muodostettaessa.

Monipuoliset oppimisympäristöt ja työtavat esiopetuksessa

4.3.1. Ilmaisun monet muodot (001)

Lasten oppimisedellytykset, sosiaaliset taidot ja myönteinen minäkuva vahvistuvat, kun he saavat valmiuksia ympäröivän maailman jäsentämiseen. Nämä valmiudet kehittyvät, kun lapset tutkivat, tulkitsevat ja ilmaisevat itseään ja maailmaa erilaisia ilmaisun taitoja harjoittelemalla. Harjoittelu tukee myös lasten keskittymiskyvyn ja itsesäätelytaitojen kehittymistä. Esiopetuksen tehtävä on kehittää lasten ilmaisua **musiikillisen, kuvataiteellisen, käsitöiden sekä suullisen ja kehollisen ilmaisun** perustaitoja harjoittelemalla. Kulttuurin ja ilmaisun eri muotoihin tutustuminen vahvistaa lasten osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja sekä monilukutaidon kehittymistä. Eri ilmaisumuotojen käyttö esiopetuksen arjessa ja juhlissa tarjoaa mahdollisuuksia tuoda esille kulttuurista monimuotoisuutta ja iloita siitä.

Kokonaisuuteen liittyvät opetuksen yleiset tavoitteet

Esiopetuksessa lapsia rohkaistaan ja ohjataan käyttämään ilmaisun eri muotoja. Opetus suunnitellaan niin, että lapset saavat elämyksiä taiteesta sekä kokemuksia luovasta prosessista ja siihen kuuluvasta suunnittelun, toteutuksen ja arvioinnin kokonaisuudesta. Toiminnan lähtökohtana ovat lasten aistimukset, havainnot ja kokemukset. Lapsia kannustetaan kertomaan ideoistaan, työskentelystään ja niihin liittyvistä erilaisista kokemuksista. Toiminnan tuotoksia tarkastellaan yhdessä, ja yhteinen tekeminen näkyy oppimisympäristöissä. Lasten ilmaisussa ja työskentelyn dokumentoinnissa käytetään monipuolisesti erilaisia materiaaleja ja välineitä. Opetuksessa hyödynnetään monipuolisesti eri oppimisympäristöjä ja lähiseudun kulttuuritarjontaa.

Yksityiskohtaisemmat tavoitteet

Esiopetuksen **musiikillinen toiminta** on monipuolista ja moniaistista, ja sen tavoitteena on vahvistaa lasten kiinnostusta ja suhdetta musiikkiin. Lapsille tarjotaan kokemuksia heidän omista musiikillisista taidoistaan laulun, tanssin, liikkeen, soiton ja oman musiikin luomisen avulla. Heidän kanssaan opetellaan lauluja ja tutustutaan eri musiikkityyleihin ja soittimiin. Musiikilla leikitään, kokeillaan ja improvisoidaan. Lasten kanssa havainnoidaan äänen tasoa, kestoa, voimaa ja sointivärejä musiikillisessa toiminnassa. Opetus tarjoaa lapsille kokemuksia musiikin tekemisestä yhdessä.

Esiopetuksessa harjoitellaan **käsitöiden tekemistä** ja erilaisten työvälineiden käyttöä. Lapsia innostetaan käsitöiden tekemiseen. Lasten kanssa kokeillaan sekä kovien että pehmeiden materiaalien käyttöä ja opetellaan niiden käsittelyssä tarvittavia tekniikoita ja perustaitoja. Lapsia rohkaistaan suunnittelemaan ja toteuttamaan erilaisia käsitöitä mielikuvituksensa ja omien taitojensa puitteissa yhdessä toisten kanssa. Lapset suunnittelevat ja valmistavat opettajan ohjauksessa myös pitempiketoisen käsityön. Työskentelyssä voidaan hyödyntää paikallisia tai lapsiryhmän taustoihin liittyviä käsityöperinteitä.

Esiopetuksessa tuetaan lasten **kuvallisen ajattelun ja kuvailmaisun** kehittymistä tekemällä, tulkitsemalla ja arvioimalla erilaisia kuvia. Opeteltava asia suunnitellaan lasten kokemusmaailmasta ja kiinnostuksen kohteista lähtien. Lapsia rohkaistaan kokeilemaan erilaisia kuvan tekemisen tapoja, välineitä ja materiaaleja. Kuvan tekemisen taitoja harjoitellaan moniaistisesti esimerkiksi maalaamalla, rakentamalla ja mediaesityksiä tekemällä. Lasten kanssa havainnoidaan heidän itse tuottamiensa kuvien lisäksi taideteoksia, median kuvia, esineiden muotoilua sekä rakennetun ja luonnon ympäristön kohteita. Lapsia ohjataan tulkitsemaan ja kertomaan ajatuksiaan kuvallisista viesteistä. Kuvia tarkasteltaessa kiinnitetään huomiota esimerkiksi väreihin, muotoihin, materiaaleihin, tekijään, esitysyhteyteen ja kuvien herättämiin tunteisiin.

Lapsia rohkaistaan **suulliseen ja keholliseen ilmaisuun** monipuolisten harjoitusten ja leikin avulla. Tavoitteena on, että lapset saavat kokemuksia siitä, miten kielellä ja keholla voidaan leikkiä ja viestiä monimuotoisesti. Lasten mielikuvituksesta nousevia tai heidän kokemiaan ja havaitsemiaan asioita työestetään yhdessä ilmaisun keinoin. Opetuksessa hyödynnetään loruja, runoja sekä lasten kirjallisuutta. Lapset saavat kokemuksia sekä spontaanista ilmaisusta että yhteisesti suunnitellusta prosessista. Ilmaisumuotoina voidaan käyttää esimerkiksi draamatoimintaa, sanataidetta ja tanssia.

Ilmaisun monet muodot (musiikki, kuvataide, käsityöt, suullinen ja kehollinen ilmaisu)

- Esiopetuksessa tutustutaan euralaisiin taiteilijoihin (kuvataiteilijat, muusikot, käsityötaitajat, teatteriyhdistys jne.) ja heidän työhönsä järjestämällä vierailuja yksiköihin, tutustumalla taiteilijoiden näyttelyihin jne.
- Hyödynnetään Euran kulttuurikasvatussuunnitelmaa Helminauha https://e-julkaisu.com/helminauha8_2025_2026
- Tehdään yhteistyötä Euran kulttuuritoimen kanssa ("Lasten tammikuu", yhteiset taideprojektit, taidenäyttelyt ym.)
- Euran varhaiskasvatus- ja esiopetusyksiköiden yhteiset lastenkonsertit ym.

4.3.2. Kielten rikas maailma (002)

Kieli on lapsille sekä oppimisen kohde että väline. Esiopetusiässä kielestä tulee yhä vahvemmin lasten ajattelun, ilmaisun ja vuorovaikutuksen väline, jonka avulla he jäsentävät arkeaan ja rakentavat maailmankuvaansa. Esiopetuksen tehtävä on tukea lasten **kielellisten taitojen** kehitystä kokonaisvaltaisesta kielen merkityksen hahmottamisesta kohti yksityiskohtaisempaa kielen rakenteiden ja muodon havaitsemista. Keskeistä on vahvistaa lasten kiinnostusta ja uteliaisuutta puhuttua kieltä sekä lukemista ja kirjoittamista kohtaan. Kielellinen mallintaminen ja runsas myönteinen palaute ovat tärkeitä oppimiselle. Erilaisten viestien tulkitseminen ja tuottaminen suullisesti ja viestinnän välineitä käyttäen ovat osa vähitellen kehittyvää monilukutaitoa sekä tieto- ja viestintäteknologista laaja-alaista osaamista. Esiopetuksessa lasten kielellisen ja kulttuurisen taustan monimuotoisuus tunnustetaan, sitä kunnioitetaan ja sen jatkuvuutta tuetaan. Eri kielten havainnointi tukee lasten kielitietoisuutta sekä kulttuuriseen osaamiseen ja vuorovaikutukseen liittyvän laaja-alaisen osaamisen kehittymistä.

Kokonaisuuteen liittyvät opetuksen yleiset tavoitteet

Esiopetuksen tavoitteena on edistää lasten kielellistä kehitystä ja vuorovaikutustaitoja sekä vahvistaa heidän kiinnostustaan kieliin ja kulttuureihin. Lasten kielellisen tietoisuuden kehittymistä edistetään kielellä leikkien, loruillen sekä tutustuen monipuolisesti puhuttuun ja kirjoitettuun kieleen. Lasten kehittyvää lukua kirjoitustaitoa tuetaan leikkien ja toiminnallisten harjoitusten avulla. Opetus ja oppimisympäristöt suunnitellaan niin, että niissä on lapsille runsaasti mahdollisuuksia havainnoida, tutkia ja kokeilla puhuttua ja kirjoitettua kieltä sekä laajentaa sanavarastoaan. Esiopetuksessa opettaja tukee jokaisen lapsen opetuskielen taitojen kehittymistä. Opetuskielen lisäksi esiopetuksessa havainnoidaan muita kieliä. On tärkeää, että lapset, joiden äidinkieli on muu kuin esiopetuksen kieli, saavat vahvan tuen opetuskielen taidon kehittymiselle ja samalla kokemuksen, että heidän kotona puhumansa kieli on tärkeä ja arvokas. Opetuksessa huomioidaan, että lapset voivat samaan aikaan omaksua useita eri kieliä.

Yksityiskohtaisemmat tavoitteet

Lasten **suomen/ ruotsin/ saamen/ viittomakielen taidon** kehittymistä tuetaan monipuolisesti esiopetuksen aikana.

Opetus tarjoaa lapsille mahdollisuuksia harjoitella kuuntelemista ja puhumista erilaisissa tilanteissa. Heitä ohjataan kertomaan ja keskustelemaan sekä eläytymään, ymmärtämään ja muistamaan kuulemaansa. Sanojen merkityksiä pohditaan yhdessä ja sanoilla leikitellään. Yhteisissä keskusteluissa lapset kehittävät taitojaan kysyä, päätellä ja arvioida kuulemaansa. Lapsia innostetaan tarinoiden tekemiseen ja taitoa harjoitellaan esimerkiksi saduttamalla tai digitarinoita tekemällä.

Lapsille luetaan erilaisia tekstejä ja niistä keskustellaan yhdessä. Tämä auttaa lapsia ymmärtämään lukemisen merkitystä. Opettajan mallintamisen ja erilaisten harjoitusten avulla lapset saavat kokemuksia siitä, miten puheen voi muuttaa kirjoitetuksi kieleksi ja kirjoitetun kielen puheeksi. Kirjoitettua ja puhuttua kieltä tutkitaan yhdessä. Lapsia ohjataan havaitsemaan, että puheen voi jakaa pienempiin osiin, kuten sanoihin, tavuihin ja äänteisiin.

Lasten lukutaidon kehittymistä tuetaan järjestämällä heille mahdollisuuksia leikilliseen kirjoittamiseen ja omien tekstien tuottamiseen tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen. Lapsia innostetaan yhdessä ja omatoimisesti tunnistamaan ja tuottamaan eri tavoin kirjaimia, sanoja ja tekstejä taitojensa ja mielenkiintonsa mukaisesti heille mielekkäissä asiayhteyksissä.

Opetuksessa käytetään monipuolisesti lastenkirjallisuutta. Lapsia rohkaistaan tutkimaan ja lukemaan oman taitonsa mukaisesti erilaisia tekstejä sekä kertomaan ja ilmaisemaan eri tavoin kuulemastaan tai lukemastaan.

Erilaisten leikkien ja harjoitusten avulla tuetaan lasten hienomotoristen taitojen kehittymistä sekä heidän kykyään hahmottaa tilaa ja suuntia. Lapsia ohjataan tarkoituksenmukaiseen kynäotteeseen ja näppäimistöjen käyttöön.

Esiopetuksessa tuetaan lasten kielellisiä valmiuksia havainnoimalla **eri kieliä** yhdessä lasten kanssa. Erityisesti tarkastellaan lapsiryhmässä ja lähiympäristössä puhuttuja kieliä. Näin tuetaan lasten kielitietoisuuden ja oman kielellisen ja kulttuurisen identiteetin kehittymistä. Samalla lapsia autetaan havaitsemaan ympäröivän maailman kielellinen ja kulttuurinen rikkaus ja kiinnostavuus. Opetuksessa voidaan käyttää esimerkiksi erikielisiä lauluja, leikkejä ja viittomia.

Kielten rikas maailma (kielelliset taidot, suomi/muut kielet, mediakasvatus)

- Euralaisessa esiopetuksessa hyödynnetään aktiivisesti lähikirjastojen palveluja, paikallisia kirjailijoita ym.
- Hyödynnetään Euran kulttuurikasvatussuunnitelmaa Helminauha https://e-julkaisu.com/helminauha8_2025_2026
- Tehdään yhteistyötä Euran kulttuuritoimen kanssa
- Varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja kirjaston välinen yhteistyösopimus (liite 15.)

4.3.3. Minä ja meidän yhteisömme (003)

Lasten elinpiiri laajenee heidän kasvaessaan. Kodin perinteiden, toimintamallien, arvojen ja katsomusten lisäksi lapset kohtaavat toisenlaisia tapoja ajatella ja toimia. Esiopetuksen tehtävä on vahvistaa lasten valmiuksia ymmärtää yhteiskunnan monimuotoisuutta ja toimia siinä. **Aihetta lähestytään historiallisesta ja yhteiskunnallisesta sekä etiikan ja katsomusten näkökulmista.** Lähiyhteisön menneisyyttä sekä ajankohtaisia asioita pohtimalla suunnataan lasten mielenkiintoa yhteiskunnallisiin asioihin. Arjen eettisten valintojen pohdinta sekä omien tunnetaitojen kehittäminen ja rakentavan käyttäytymisen harjoittelu vahvistavat lasten vuorovaikutustaitoja. Tutustuminen lähiyhteisön tapoihin sekä uskontoihin ja muihin katsomuksiin yhdessä kokonaisuuden muiden tavoitteiden kanssa tukee lasten kulttuurisen osaamisen ja vuorovaikutustaitojen kehittymistä sekä ajatteluun ja oppimiseen liittyvää laaja-alaista osaamista. Opetuksessa toimitaan yhteistyössä huoltajien kanssa kunkin perheen taustaa, katsomuksia ja arvoja kuullen.

Kokonaisuuteen liittyvät opetuksen yleiset tavoitteet

Tavoitteena on edistää lasten mielenkiintoa yhteiskunnan, erityisesti lähiyhteisön toimintaan ja vahvistaa heidän osallisuuttaan toimintaympäristössään. Lapsia ohjataan havainnoimaan nykyisyyttä ja heille luodaan mahdollisuuksia eläytyä menneisyyden tapahtumiin ja tilanteisiin. Opetuksessa tuetaan lasten eettisen kohtaamisen ja ajattelun taitoja sekä tunnetaitojen kehittymistä. Lapset tutustuvat opettajan johdolla niin omaan kuin muihinkin lapsiryhmässä tai lähiyhteisössä edustettuina oleviin katsomuksiin ja uskontoihin sekä niihin liittyviin tapoihin ja perinteisiin. Lapsia rohkaistaan kysymään ja heidän pohdinnoilleen ja ihmettelyle annetaan tilaa. Kokonaisuuden työtapoina korostuvat keskustelut sekä erilaiset eläytymisen mahdollistavat menetelmät.

Yksityiskohtaisemmat tavoitteet

Lasten kanssa tutustutaan johonkin lähiympäristön henkilöön tai kohteeseen **historiallisesta näkökulmasta.** Aihetta lähestytään havainnollisesti ja moniaistisesti eri ilmaisutapoja hyödyntäen.

Lisäksi opetuksessa voidaan käsitellä lapsia kiinnostavia muita historiallisia tapahtumia, henkilöitä, kulttuureja ja kulttuuriperintöä. Tiedon lähteinä voidaan käyttää lähiyhteisön jäseniä, esineistöä ja ympäristöä sekä hyödyntää lasten huoltajien asiantuntemusta omasta kulttuuriperinnöstään. Opetuksessa voidaan hyödyntää myös juhlaperinteitä, kertomuksia, perinneleikkejä ja vanhoja lauluja.

Lasten kiinnostusta **yhteiskunnallisiin** asioihin herätetään keskustelemalla heitä kiinnostavista lähiyhteisön ja yhteiskunnan ajankohtaisista asioista. Lasten kanssa tutustutaan mediaan ja kokeillaan median tuottamista leikinomaisesti. Mediatarjonnan sisältöä ja todenmukaisuutta pohditaan yhdessä lasten kanssa. Opetuksessa tutustutaan lasten oikeuksiin hyödyntäen YK:n yleissopimusta lapsen oikeuksista. Lasten kanssa laaditaan ja kehitetään esiopetusryhmän sääntöjä. Samalla autetaan lapsia ymmärtämään, että yhteisön säännöt ovat ihmisten luomia sopimuksia. Lähiympäristöä hyödynnetään niin että lapsilla on mahdollisuus aitoon osallistumiseen ja vaikuttamiskokemukseen.

Esiopetukseen sisältyy koko ryhmälle yhteistä **eettistä kasvatusta**. Kasvatus liitetään lasten arkeen ja käytännön tilanteisiin, joihin liittyy tunteita ja eettisiä valintoja. Lapsia ohjataan tunnistamaan tunteitaan, toimimaan ystävällisesti ja vastuullisesti sekä ratkaisemaan rakentavasti lasten keskinäisiä ristiriitatilanteita. Lasten kanssa pohditaan ystävyyttä ja toisten kunnioittamista, ilon ja pelon aiheita, tyttöinä ja poikana olemiseen liittyviä oletuksia sekä oikean ja väärän erottamista. Yhteisten keskustelujen lisäksi luontevia tapoja eettiseen kasvatukseen antavat esimerkiksi roolileikit sekä sadut ja median kertomukset. Opetuksessa voidaan hyödyntää sosiaalisia taitoja ja tunnetaitoja kehittäviä opetusohjelmia ja materiaaleja.

Esiopetuksen **katsomuskasvatuksessa** yhteisen tutustumisen kohteena ovat lapsiryhmässä läsnä olevat uskonnot ja katsomukset. Uskonnotuutta tarkastellaan esiopetuksessa muiden katsomusten rinnalla. Katsomuskasvatus liitetään arjen asioihin, juhliin ja ajankohtaisiin tapahtumiin, joilla on uskonnollista tai katsomuksellista merkitystä. Tavoitteena on auttaa lapsia ymmärtämään ja kunnioittamaan sekä omia että toisten lasten ja perheiden erilaisia katsomuksellisia perinteitä sekä niihin liittyviä tapoja ja käsityksiä. Lapsia rohkaistaan erilaisten elämäntilanteiden pohdintaan yhdessä toisten kanssa toimien. Samalla heidän valmiutensa ymmärtää uskontoihin ja katsomuksiin liittyviä sanoja ja käsitteitä vahvistuvat. Opetuksessa hyödynnetään esimerkiksi vierailuja ja lähiympäristön tapahtumia.

Minä ja meidän yhteisömme (historia, yhteiskunta, etiikka, katsomuskasvatus)

- Esiopetuksessa hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan Euran kulttuurikasvatussuunnitelmaa Helminauha https://e-julkaisu.com/helminauha8_2025_2026
- Tehdään yhteistyötä Euran kulttuuritoimen ym. paikallisten toimijoiden kanssa Euran esiopetuksessa tutustutaan euralaisiin kulttuurihistoriallisiin kohteisiin:
 - Viikinki-kulttuuri
 - Alvar Aallon arkkitehtuuri
 - Kauttuan Ruukkialue
 - Kauttuan Luistarin alue
 - Kuninkaanhauta
 - Käräjämäki
 - Rivimylly
 - Koskeljärvi/Kolmhaara
 - ym. paikalliset kohteet

Esiopetuksessa annetaan koko ryhmälle yhteistä eettistä kasvatusta arjen käytännön tilanteisiin:

- Lapsia ohjataan tunnistamaan tunteita, toimimaan ystävällisesti ja vastuullisesti sekä ratkaisemaan rakentavasti lasten keskinäisiä ristiriitoja
- Lasten kanssa pohditaan: ystävyyttä, toisten kunnioittamista, ilon ja pelon aiheita, oikean ja väärän erottamista jne. Lapset oppivat eettistä kasvatusta yhteisissä keskusteluissa, roolileikeissä, saduissa, median kertomuksissa jne.
- Yhteistyösopimus Euran seurakunnan kanssa (liite 16)

4.3.4. Tutkin ja toimin ympäristössäni (004)

Lasten toimintaympäristö - lähiluonto ja rakennettu ympäristö sekä muut esiopetuksen oppimisympäristöt - tarjoavat runsaasti aineksia lasten oppimiselle. Erityisen tärkeää opetuksen liittäminen lasten kokemusmaailmaan ja heidän toimintaympäristöönsä on **matemaattisten taitojen** opettelussa sekä **teknologia- ja ympäristökasvatusten** toteuttamisessa. Toimintaympäristöön liittyvät havainnot, kokemukset ja tiedot, niiden jäsentäminen ja kuvaaminen auttavat lapsia kehittymään ajattelijoina ja oppijoina. Kehittyvä taito nimetä asioita sekä ymmärtää ja käyttää erilaisia käsitteitä edistää lasten monilukutaitoa. Esiopetuksen tehtävänä on tukea lasten matemaattisen ajattelun kehittymistä ja kiinnostusta matematiikkaan. Tehtävänä on myös vahvistaa lasten luonnontuntemusta ja luontosuhdetta sekä tutustua arjen teknologiaan. Esiopetuksessa tutustutaan tutkivaan oppimiseen havainnoimalla ja tutkimalla ympäristöä sekä kokeilemalla ja pääättelemällä.

Kokonaisuuteen liittyvät opetuksen yleiset tavoitteet

Esiopetuksessa vahvistetaan pohjaa lasten matemaattisen ajattelun kehittymiselle ja matematiikan oppimiselle. Lapsia ohjataan kiinnittämään huomiota arjessa ja ympäristössä ilmenevään matematiikkaan. Opetus luo mahdollisuuksia luvun, muutoksen ja ajan käsitteiden sekä tason ja avaruuden hahmottamisen ja mittaamistaitojen kehittymiselle. Opetuksen tavoitteena on tarjota oivaltamisen ja oppimisen iloa matemaattisen ajattelun eri vaiheissa oleville lapsille.

Opetuksessa havainnoidaan luontoa. Lasten ympäristöherkkyyden ja luontosuhteen kehittymistä tuetaan tarjoamalla lapsille kokemuksia luonnossa liikkumisesta sekä sen tutkimisesta. Lapsia ohjataan myös havainnoimaan ympäristön teknologiaa sekä kokeilemaan ja keksimään omia ratkaisuja.

Opetuksessa tutustutaan tutkivaan työtapaan. Lapsia rohkaistaan tekemään kysymyksiä ja etsimään niihin yhdessä selityksiä. Lapset opettelevat vertailemaan, luokittelemaan sekä järjestämään havaintojen tai mittausten pohjalta saatuja tietoja. Heitä rohkaistaan tekemään päätelmiä ja keksimään ratkaisuja arjen ongelmiin sekä kokeilemaan ratkaisuja. Opetuksessa harjoitellaan dokumentointia eri välinein sekä esittämään tuloksia eri tavoin.

Yksityiskohtaisemmat tavoitteet

Lapsia kannustetaan kehittämään **matemaattisia taitojaan** toiminnallisesti, leikkien ja eri aisteja käyttäen erilaisissa oppimisympäristöissä. Opetuksessa tutustutaan matematiikkaan ja sen osaluokkiin havainnollisesti ja yhdessä toimien.

Lapsia innostetaan pohtimaan ja kuvailemaan matemaattisia havaintojaan erilaisissa arjen tilanteissa opettajan mallintamisen ja kielellistämisen avulla. Havaintoja harjoitellaan esittämään itse ja kuvien sekä erilaisten välineiden avulla. Toiminta suunnitellaan niin että siinä on paljon mahdollisuuksia luokitella, vertailla, asettaa järjestykseen asioita ja esineitä sekä löytää ja tuottaa säännönmukaisuuksia. Opetukseen kuuluu muistia kehittäviä leikkejä ja tehtäviä. Lapsia kannustetaan myös toimintaympäristöön liittyvien ongelmanratkaisutehtävien päättelyyn ja ratkaisujen etsimiseen.

Lukukäsitteen kehittymistä tuetaan monipuolisesti leikkien ja työskennellen. Lapsia innostetaan havainnoimaan lukumääriä ympäristöstä sekä liittämään ne lukusanaan ja numeromerkkeihin taitojensa mukaan. Lukumääriä vertaillaan ja tutkitaan lukumäärän muutosta käytännön esimerkkejä keksien. Erityisesti opetuksessa kiinnitetään huomiota lasten lukujonotaitojen ja nimeämisen kehittämiseen.

Erilaisilla harjoituksilla tuetaan lasten tason ja tilan hahmottamista. Lapsia kannustetaan tutkimaan ja kokeilemaan 2- ja 3-ulotteisuutta sekä opettelemaan sijainti- ja suhderekäsitteitä, kuten edessä, ylhäällä ja joka toinen, esimerkiksi liikuntaleikkien avulla. Lasten geometrisen ajattelun vahvistamiseksi heille järjestetään mahdollisuuksia rakenteluun, askarteluun ja muovailuun. Opettajan ohjauksessa lapset tutustuvat ympäristössä oleviin muotoihin ja harjoittelevat nimeämään niitä.

Esiopetuksessa kokeillaan mittaamista keholla ja eri välineillä. Opetuksessa harjoitellaan ajankäsitteitä, kuten joskus, eilen ja aamulla. Aikajärjestystä pohditaan yhdessä esimerkiksi vuorokaudenaikoja havainnoimalla.

Opetuksessa hyödynnetään muun muassa leikkejä, pelejä ja tarinoita sekä tieto- ja viestintäteknologiaa.

Esiopetuksen **ympäristökasvatus** tarjoaa lapsille luontokokemuksia sekä mahdollisuuden tutkia ja tutustua kasveihin, eläimiin ja luonnon ilmiöihin. Ympäristöä havainnoidaan eri aistein sekä havaintovälineiden avulla. Opetukseen voi kuulua myös pieniä kokeita. Havainnoista keskustellaan ja havaintotietoa harjoitellaan luokittelemaan. Samalla opetellaan luontoon liittyvien käsitteiden käyttöä ja päätelmien tekemistä sekä pohditaan syy-seuraus suhteita. Lasten luonnontuntemusta hyödynnetään opetuksessa. Lasten kanssa harjoitellaan tiedon hankintaa hakemalla yhdessä tietoa joistakin lapsia kiinnostavista asioista. Opetuksessa luodaan pohjaa kestäväälle elämäntavalle tutustumalla luonnonsuojeluun. Lapsia ohjataan huolehtimaan ympäristöstään ja sen viihtyisyydestä.

Lasten kanssa havainnoidaan ja pohditaan arjessa esiintyviä **teknologisia ratkaisuja** ja niiden ominaisuuksia ja toimivuutta. Opetuksessa tuodaan esille, että teknologia on ihmisen luovan toiminnan aikaansaamaa. Lapset tutustuvat teknologiaan keksimällä, askartelemalla ja rakentamalla itse erilaisia rakenteita ja ratkaisuja eri materiaaleja hyödyntäen. Lapsia kannustetaan kuvailemaan tekemiään ratkaisuja. Opetuksessa voidaan hyödyntää oppimisympäristöjen välineiden lisäksi esimerkiksi lasten omia leikkikaluja ja miettiä niiden toimintaperiaatteita.

Ympäristökasvatus

Ympäristökasvatuksen tavoitteiden lisäksi luonnossa liikkuminen vahvistaa lapsen kokonaisvaltaista kehitystä ja hyvinvointia sekä oppimisedellytyksiä. Luonto on lähellä kaikkia esiopetuksen toimipaikkoja, joten kaikista toimipaikoista on hyvät mahdollisuudet tehdä retkiä lähiympäristön luontoon. Luonto ja metsä oppimisympäristönä edistävät lapsen motorisia taitoja ja tukevat rooli- ja mielikuvitusleikkien kehittymistä. Luonto tarjoaa tilaa luovuudelle, oivalluksille, mielikuvitukselle ja tunteille. Lasten kanssa opetellaan arvostamaan luontoa ja sen monimuotoisuutta. Hyvää oloa tuottavat luontokokemukset, ihastelun ja löytämisen ilo lähiluonnossa edesauttavat positiivisen luontosuhteen syntymistä. Ympäristökasvatuksessa ja kestäväen kehityksen kasvatuksessa tärkeitä lapsille opetettavia arvoja ovat toisen ihmisen ja ympäristön huomioonottaminen sekä kaikkien yhteinen vastuu.

4.3.5. Kasvan, liikun ja kehityn (005)

Itsestä huolehtiminen ja siihen liittyvät arjen taidot ovat osa esiopetuksen tavoitteena olevaa laaja-alaista osaamista. Kehittyäkseen tällä osaamisen alueella lapset tarvitsevat kokemuksia, tietoja ja pohdintaa, joiden pohjalta heidän arvostuksensa ja taitonsa voivat vähitellen kehittyä. Esiopetuksessa tehtävää lähestytään **liikkumisen, ruuan, kuluttajuuden, terveyden sekä turvallisuuden** näkökulmista. Esiopetuksen tehtävänä on luoda pohjaa terveyttä ja hyvinvointia arvostavalle ja liikunnalliselle elämäntavalle sekä kehittää lasten terveysosaamista ja turvataitoja. Lisäksi tehtävänä on edistää kestävään elämäntapaan kuuluvia ruoka-, kulutus- ja puhtaustottumuksia.

Kokonaisuuteen liittyvät opetuksen yleiset tavoitteet

Lapset saavat monipuolisia kokemuksia liikunnasta ja alkavat ymmärtää liikkumisen yhteyttä hyvinvointiin ja terveyteen. Opetus tarjoaa mahdollisuuksia lasten motoristen ja sosiaalisten taitojen kehittymiselle. Erityisesti kiinnitetään huomiota lasten yleisten oppimisedellytysten kannalta tärkeiden havaintomotoristen taitojen kehittymiseen. Lasten kanssa tutustutaan terveelliseen ruokaan ja pohditaan sen merkitystä. Lapsia ohjataan kohtuulliseen kulutukseen. Opetuksessa pohditaan terveyteen liittyviä tekijöitä sekä tuetaan lasten valmiuksia pitää huolta terveydestään. Lapset saavat tietoja turvallisesta liikkumisesta lähiympäristössä sekä esiopetuksen oppimisympäristöissä.

Yksityiskohtaisemmat tavoitteet

Esiopetuksen tavoitteena on innostaa lapsia **liikkumaan** monipuolisesti ja kokemaan liikkumisen iloa. Liikkumisen ja leikkien avulla lasten yhdessä toimimisen taidot kehittyvät. Samalla heidän kehonhallintansa vahvistuu sekä heidän taitonsa hahmottaa omaan kehoaan ja sen eri osia suhteessa ympäröivään tilaan, käytettävään aikaan ja voimaan kehittyi. Ohjatun liikkumisen lisäksi huolehditaan siitä, että lapsilla on mahdollisuuksia päivittäiseen omaehtoiseen liikkumiseen sekä sisällä että ulkona. Yhteistyössä huoltajien kanssa lapsia rohkaistaan liikkumaan myös vapaa-ajalla erilaisissa tiloissa ja ulkona erilaisissa olosuhteissa.

Esiopetuksessa harjoitellaan monipuolisesti ja säännöllisesti arkeen liittyviä motorisia perustaitoja eri ympäristöissä. Näitä ovat tasapaino-, liikkumis- ja välineenkäsittelytaidot. Tasapainoa harjoitellaan pysähtymisiä ja harhauttamisia sisältävien leikkien avulla tai taitoradalla leikitellen. Liikkumistaitoja edistetään kierimistä, kiipeämistä, juoksua ja hyppelyä sisältävillä harjoituksilla. Välineenkäsittelytaitoja harjoitellaan työntämällä ja vetämällä sekä käyttämällä monipuolisesti eri välineitä ja palloja. Lisäksi lapsia innostetaan harjaannuttamaan hienomotorisia taitojaan sorminäppäryyttä ja tarkkuutta kehittävien pelien ja leikkien avulla. Tavoitteena on, että toiminta antaa kaikille lapsille mahdollisuuksia osallistumiseen ja onnistumiseen sekä tukee lasten hyvinvointia ja toimintakykyä.

Esiopetuksessa ruokailutilanteita käytetään päivittäisen terveyttä edistävän syömisen ja **ruokaan liittyvän osaamisen** oppimisympäristönä. Ruokailutilanteista luodaan lasten kanssa mahdollisimman viihtyisiä ja lapsia ohjataan hyviin tapoihin. Suomalaisen ruoka- ja tapakulttuurin lisäksi opetuksessa tutustutaan johonkin muuhun ruoka- ja tapakulttuuriin kotien asiantuntemusta hyödyntäen.

Lasten kanssa tarkastellaan lapsiin kohdistuvaa mainontaa sekä pohditaan **kohtuullisen kuluttamisen** merkityksestä. Esimerkiksi lasten leikeissä ja piirroksissa ilmenevät tulkinnat kulutuksesta ja mainonnasta voivat toimia esiopetuksen kuluttajakasvatuksen pohjana.

Lapsia ohjataan ymmärtämään liikunnan, levon ja hyvien ihmissuhteiden merkitystä **hyvinvoinnille ja terveydelle**. Lasten kanssa pohditaan terveyttä ja sairauksia ja niiden syitä sekä ihmisen mahdollisuuksia vaikuttaa omaan fyysiseen terveyteensä ja mielen hyvinvointiin. Hyvistä ihmissuhteista ja niiden merkityksestä mielen hyvinvoinnille keskustellaan. Kaveruutta ja toisten huomioon ottamista sekä tunteiden tunnistamista ja hallintaa harjoitellaan arjen tilanteissa. Lasten kanssa havainnoidaan nukkumisen ja liikkumisen määrää sekä mietitään niiden yhteyttä päivittäiseen virkeyteen ja hyvään oloon. Opetuksessa haetaan tietoa hygieniasta ja harjoitellaan siihen liittyviä perustaitoja osana esiopetuksen arkea.

Lapset saavat esiopetuksessa tietoa oikeudesta **turvalliseen** elämään, arvostavaan kohteluun ja koskemattomuuteen. Lasten kanssa havainnoidaan ja pohditaan arjen toimintaympäristöihin ja esiopetuksen oppimisympäristöihin liittyviä yleisimpiä fyysisiä ja psyykkisiä vaaratilanteita. Tavoitteena on tukea lasten turvallisuuden tunnetta, antaa heille valmiuksia pyytää ja hankkia apua sekä toimia turvallisesti tavallisimmissa arjen tilanteissa. Lapsia rohkaistaan hakemaan aikuisen apua esiopetuksen ongelmatilanteissa ja kiusaamista kohdatessaan sekä kertomaan huolistaan. Opetuksessa harjoitellaan lähiliikenteessä liikkumisen sääntöjä sekä turvallista toimintaa tieto- ja viestintäteknologisissa ympäristöissä ikäkaudelle sopivalla tavalla.

Kasvan ja kehityksen (liikunta, ruoka, kuluttajuus, terveys, turvallisuus)

- Euralainen esiopetuksen henkilöstö luo oppimisympäristön, joka mahdollistaa
- Päivittäisen monipuolisen liikkumisen, jossa oppimisympäristö on liikkumiseen kutsuva ja innostava
- Yhteistyön mahdollisuuksien mukaan urheiluseurojen kanssa; EuPa, Panelian Raikas, Euran Raiku, Kiukaisten Kisailijat, HOVE ym. paikalliset urheiluseurat
- Hyödynnetään netistä saatavaa materiaalia ("Iloa, leikkiä ja yhdessä tekemistä", "100 pientä askelta", "Liikkuva varhaiskasvatus" jne.)
- Tehdään yhteistyötä Euran liikuntatoimen kanssa (esim. uimakoulut Euran uimahallissa, monitoimihalli)
- Hyödynnetään lähikoulujen sisä- ja ulkoliikuntapaikkoja esiopetuksen toiminnassa

- Tehdään yhteistyötä Panelian jäähallin kanssa (jäähallivuorot, "Eskarilätkä" turnaus ym.)

Ruoka

- Tutustutaan lasten kanssa ruoan kiertokulkuun; esim. mistä ja miten leipä tulee kauppaan
- Tehdään tutustumiskäyntejä paikallisille maatiloille, kauppaan jne.
- Tehdään yhteistyötä paikallisten toimijoiden kanssa, kuten Maatalousnaiset, Sydänyhdistykset, paikalliset elintarvikeyritykset jne.
- Hyödynnetään netistä saatavaa materiaalia, esim. Sapere
- Ruokahävikki on yksi kiertotalouden teema/osa-alue; esiopetuksessa ruokahävikin vähentämistä toteutetaan mm. opetellen tunnistamaan näläntunnetta ja sitä kautta opitaan ottamaan sopiva määrä ruokaa ja näin myös tunnistetaan ruokahävikin vaikuttavuutta. Ruoan arvostaminen on tärkeää ja siitä keskusteleminen sekä tämän tärkeän viestin vieminen ikätasoon vastaavaksi. Samalla opitaan arvostamaan valmiiksi tehtyä ateriaa ja sen eteen tehtyä työtä, keskustellaan yleisesti aiheen tärkeydestä. Ruokahävikiteeman ympärille on kokeiltu mm "nukketeatteria" ja nukkehahmojen kautta tehty lapsille konkreettiseksi ja näkyväksi myös tätä kiertotalouden osiota

Päivittäinen fyysinen aktiivisuus on tärkeä osa jokapäiväistä toimintaa. Esiopetuksessa tulee olla päivittäin mahdollisuus liikkumiseen ja liikkumisen iloon sekä motoristen taitojen kehittämiseen, sillä liikunnalla on iso merkitys lasten nykyistä ja tulevaa hyvinvointia ajatellen.

4.4. Kieleen ja kulttuuriin liittyviä tarkentavia kysymyksiä

Kaikkien lasten esiopetuksessa noudatetaan samoja esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaisia esiopetuksen yleisiä kasvatus- ja oppimistavoitteita. Lasten vaihtelevat kielelliset ja kulttuuriset taustat ja valmiudet otetaan esiopetuksessa huomioon. Esiopetuksen tavoitteena on tukea jokaisen lapsen kieli- ja kulttuuri-identiteettien kasvua sekä opettaa lapsia kunnioittamaan eri kieliä ja kulttuureja. Erityisenä tavoitteena on tukea kaksi- ja monikielisten lasten eri kielten taitoa.

Perusopetuslain mukaan esiopetuksessa käytettävä kieli on suomi tai ruotsi. Opetuskielenä voi olla myös saame, romani tai viittomakieli. Opetuskielenä voidaan käyttää myös muita kieliä, kun se ei vaaranna opetussuunnitelman perusteissa asetettujen tavoitteiden saavuttamista. Erillisessä ryhmässä esiopetus voidaan antaa pääosin tai kokonaan muulla kielellä⁷⁴. Huoltajille tarkoitettu tiedotus ja keskeiset asiakirjat tulee olla saatavana perusopetuslain mukaisella esiopetuksen opetuskielellä.

Erilaiset kieli- ja kulttuuritaustat esiopetuksessa

Saamelaislasten esiopetuksen erityisenä tavoitteena on vahvistaa lasten saamelaista identiteettiä ja tietoisuutta omasta kulttuuristaan sekä antaa lapsille mahdollisuus opetella saamelaisia perinnetietoja ja -taitoja. Opetuksessa voidaan hyödyntää lähiympäristöä sekä yhteistyötä huoltajien ja saamelaisyhteisön kanssa. Esiopetusta voidaan järjestää saamenkielisenä tai kaksikielisenä kielikylpyopetuksena.

Silloin kun esiopetus järjestetään jollakin kolmesta saamen kielestä, sen erityisenä tavoitteena on vahvistaa kielen ymmärtämistä ja kielen käyttötaitoja. Tavoitteena on lisätä lasten valmiuksia toimia saamenkielisessä ympäristössä, oppia saamen kieltä ja saamen kielellä.

Romanilasten esiopetuksen erityisenä tavoitteena on vahvistaa lasten identiteettikehitystä ja tietoisuutta omasta historiastaan ja kulttuuristaan. Lisäksi tuetaan kaksikielisyttä yhteistyössä lasten perheiden kanssa. Lapsille annetaan romanikielen opetusta mahdollisuuksien mukaan. Romanikielen opetuksessa tutustutetaan lapsia romanikieleen ja -kulttuuriin, laajennetaan sana- ja ilmaisuvarantoa sekä rohkaistaan käyttämään kieltä erilaisissa kielenkäyttötilanteissa.

Viittomakieltä käyttävien lasten esiopetus toteutetaan ensisijaisesti viittomakielisessä ryhmässä tai sekaryhmässä, joka koostuu viittomakielisistä ja puhuttua kieltä käyttävistä lapsista. Viittomakielisen esiopetuksen tavoitteena on tukea ja vahvistaa lasten kieli- ja kulttuuri-identiteettiä antamalla heille mahdollisuus omaksua viittomakieltä. Tavoitteena on myös vahvistaa lasten suomalaista tai suomenruotsalaista viittomakielistä ilmaisua ja viittomavarantoa sekä rohkaista käyttämään viittomakieltä ja lisätä lasten valmiuksia toimia erilaisissa kieliympäristöissä.

Esiopetuksessa tuetaan monipuolisesti vieraskielisten ja monikielisten lasten kielitaidon sekä identiteetin ja itsetunnon kehittymistä. Suomen/ruotsin kielen taidon kehittymistä edistetään tavoitteellisenä ja kielitietoisena opetuksena kielellisten taitojen ja valmiuksien osa-alueilla lasten tarpeista ja edellytyksistä lähtien. Oma äidinkieli sekä suomen/ruotsin oppiminen toisena kielenä rakentavat pohjaa lasten toiminnalliselle kaksi- ja monikielisyydelle. Lasten oman äidinkielen/äidinkielten opetusta tarjotaan mahdollisuuksien mukaan. Mikäli kunta järjestää valmistavaa⁷⁵ opetusta, voivat maahanmuuttajataustaiset lapset osallistua siihen. Jos lapsi pystyy seuraamaan esiopetusta, voi hän siirtyä esiopetukseen jo ennen valmistavan opetuksen päättymistä.

Kaksikielinen esiopetus

Kaksikielisen esiopetuksen tavoitteena on hyödyntää lasten varhaisen kielenoppimisen herkkyyksikautta tarjoamalla tavanomaista esiopetusta monipuolisempaa kielikasvatusta. Opetuksessa luodaan motivoivia kieltenoppimistilanteita, joilla rakennetaan pohjaa elinikäiselle kielten opiskelulle. Tavoitteena on, että toiminta monikielisessä ympäristössä kehittää lasten kielitietoisuutta. Lasten kaksi- tai monikielistä kieli-identiteettiä tuetaan ja heille tarjotaan tilaisuuksia käyttää ja omaksua kieliä toiminnallisesti ja leikinomaisesti. Myös monenlaiset kulttuurit, joita tuodaan tietoisesti esiin ja keskusteltavaksi, kohtaavat luontevasti tällä tavoin järjestetyssä opetuksessa.

Suppeamman kaksikielisen esiopetuksen tavoitteena on herättää lasten mielenkiinto ja myönteinen asenne kieltä kohtaan. Laajamittaisessa kaksikielisessä esiopetuksessa pyritään luomaan lapsille valmiuksia toimia kaksikielisessä ympäristössä ja oppia opetuskielen lisäksi myös muulla kielellä.

Kaksikielistä opetusta voidaan toteuttaa usealla tavalla. Yhteistä toteutustavoille on se, että kielet eivät ole pelkästään opetuksen ja oppimisen kohteena, vaan niitä käytetään oppimiskokonaisuuksien opetuksessa ja esiopetuksen arjen toiminnassa.

Laajamittainen kaksikielinen esiopetus

Kotimaisten kielten varhainen täydellinen kielikylpy esiopetuksessa

Ruotsinkielistä kielikylpyä voidaan järjestää suomenkielisessä esiopetuksessa ja suomenkielistä kielikylpyä ruotsinkielisessä esiopetuksessa. Lisäksi sekä suomen- että ruotsinkielisessä esiopetuksessa voidaan järjestää saamenkielistä kielikylpyä. Kotimaisten kielten varhainen täydellinen kielikylpy on ohjelma, joka alkaa esiopetuksesta ja kestää perusopetuksen loppuun. Esiopetuksen ja koulun opetuskieli sekä toinen kotimainen kieli tai saamen kieli muodostavat kokonaisuuden. Esiopetus toteutetaan pääosin kielikylpykielellä. Lasten äidinkielen tai äidinkielten taitojen kehittymistä tuetaan yhteistyössä kotien ja huoltajien kanssa. Kielikylpyopettaja käyttää johdonmukaisesti ainoastaan kielikylpykieltä. Lapsia kannustetaan kielikylpykielen monipuoliseen käyttöön, mutta heillä tulee olla mahdollisuus tulla ymmärretyksi myös äidinkielellään. Lapsia kannustetaan opetuskielisen kulttuurin lisäksi myös toisen kotimaisen kielen mukaiseen tai saamelaiseen kulttuuriin tutustumiseen. Kotimaisten kielten kielikyllyn tavoitteena on antaa lapsille valmiudet jatkaa opiskelua sekä opetuskielellä että toisella kotimaisella kielellä tai saamen kielellä. Esiopetuksen ja tulevan kielikylpykoulun välisessä yhteistyössä varmistetaan, että koulussa on käytettävissä riittävästi tietoa kouluun siirtyvien lasten kielenkehityksen vaiheesta.

Muu laajamittainen kaksikielinen esiopetus

⁷⁵ Perusopetuslaki 5 § (1707/2009) ja Perusopetusasetus 3 § (309/2021)

Muussa laajamittaisessa kaksikielisessä esiopetuksessa osa toiminnasta (vähintään 25 %) toteutetaan jollakin muulla kielellä kuin perusopetuslaissa säädettyllä opetuskielellä. Jotkut lapsista voivat puhua kyseistä kieltä äidinkielenään. Toiminta suunnitellaan siten, että eri kieliryhmät saavat oppimiselleen tarvittavaa tukea. Ryhmissä voi olla myös lapsia, joille kumpikaan opetuksessa käytettävä kieli ei ole äidinkieli. Pääsääntöisesti nämä lapset ohjataan valmistavaan opetukseen, jos sellaista on saatavilla.

Kaksikielisessä esiopetuksessa toiminta suunnitellaan niin, että kahdella kielellä toteutetusta esiopetuksesta muodostuu kokonaisuus, jossa molemmat kielet ovat läsnä ja kehittyvät vähitellen opettajan mallintamisen ja lasten aktiivisen toiminnan kautta. Mikäli mahdollista, kukin opettaja käyttää vain jompaakumpaa kieltä aktiivisesti. Lapsia kannustetaan monipuoliseen kielenkäyttöön. Myös opetuskieliin liittyviä kulttuureita tuodaan lasten ulottuville. Tavoitteena on valmius jatkaa opiskelua molemmilla kielillä. Tavoite asettaa vaatimuksia oppimisympäristöille ja edellyttää yhteistyötä esiopetuksen ja perusopetuksen järjestäjän välillä lasten siirtyessä perusopetukseen.

Suppeampi kaksikielinen esiopetus

Kielirikasteinen esiopetus

Kielirikasteisella esiopetuksella tarkoitetaan esiopetusta, jossa alle 25 % toiminnasta järjestetään säännöllisesti ja suunnitellusti jollakin muulla kuin perusopetuslaissa säädettyllä opetuskielellä. Kielirikasteinen esiopetus antaa luontevia mahdollisuuksia tuoda monikielisyyttä ja kulttuurien kohtaamisia esiin esiopetuksen arjessa ja toimintakulttuurissa. Tavoitteena on, että lapset olisivat sekä kielen oppijoita että käyttäjiä. Tavoitteena voi olla siirtyminen kielirikasteiseen tai muuhun kaksikieliseen perusopetukseen.

Kielellinen ja kulttuurinen moninaisuus euralaisessa esiopetuksessa

Euralaisessa esiopetuksessa on eri kieli- ja kulttuuritaustaisia lapsia. Esiopetuksen tehtävänä on tukea eri kieli- ja kulttuuritaustaisten lasten suomen kielen oppimista sekä kaikin tavoin edistää lasten ja perheiden kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan. Lapsilla tulee olla mahdollisuus kasvaa ja kotoutua yhteiskuntamme jäseniksi omaa kieltänsä ja kulttuuriaan säilyttäen.

Henkilöstön ja huoltajien välinen yhteistyö on ensiarvoisen tärkeää. Henkilöstö kohtaa lapsen huoltajat tasavertaisina riippumatta siitä, mitä kulttuuria he edustavat tai mitä kieltä puhuvat. Henkilöstön tulee kunnioittaa lasten ja perheiden oikeutta omaan kieleen, kulttuuriin, uskontoon ja katsomukseen.

Tulkkipalveluja käytetään tarvittaessa VEOPS-keskusteluissa, jolloin mahdollistetaan molempien osapuolien ymmärretyksi tuleminen. Lapsen aloittaessa esiopetuksessa keskustellaan perheen tavoista ja kulttuurista. Myös suomalaisen esiopetuksen tavat ja periaatteet tuodaan esille keskusteluissa perheiden kanssa. Vastuu lapsen oman äidinkielen kehittämisestä on ensisijaisesti perheellä. Henkilöstö kannustaa huoltajia käyttämään omaa kieltään lapsen kanssa monipuolisesti. Eri kieli- ja kulttuuritaustaisten lasten oman kulttuuritaustan huomioiminen ja arvostaminen mm. toiminnan suunnittelussa on tärkeää.

Kun eri kieli- ja kulttuuritaustainen lapsi tulee esiopetukseen, kielen kehittymiseen kiinnitetään erityistä huomiota. Kielitietoinen opetus ja leikki ovat vahvasti läsnä. Luonnolliset, toistuvat arjen tilanteet ovat paras tapa oppia kieltä vuorovaikutuksessa toisten lasten ja aikuisten kanssa. Näissä tilanteissa henkilöstöllä on tärkeä asioiden, esineiden ja tapahtumien nimeämisen malli.

Mahdollisuuksien mukaan järjestetään myös pienryhmätoimintaa ja opettajan antamaa opetuskielen tukiovetusta. Kuvien käyttö arkipäivän tilanteissa tukee hyvin lapsen kielen oppimista. Lisäksi voidaan käyttää tukena piirtämistä ja tukiviittomia. Lapsen kielellisten valmiuksien ja taitojen kartoittaminen on tärkeää selvitetessä sekä lapsen oman äidinkielen tasoa ja kehittymistä että suomen kielen tasoa ja kehittymistä. Teams-asemalta löytyy vieraskielisille lapsille koottua materiaalia kielen oppimisen tukemiseen.

4.5. Paikallisesti päätettävät asiat

Monipuoliset työtavat

Paikallisessa opetussuunnitelmassa kuvataan,

- millaisia työtapojen valintaa ja käyttöä ohjaavia periaatteita paikallisesti käytetään
- miten henkilöstön itsearviointia sekä huoltajilta ja lapsilta saatua palautetta käytetään työtapojen kehittämisessä.

Arviointi opetuksen ja oppimisen tukena

Paikallisessa opetussuunnitelmassa tarkennetaan perusteissa kuvattuja esiopetuksen arvioinnin periaatteita ja käytäntöjä. Lisäksi paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetään ja kuvataan,

- miten arviointia koskevan tiedon siirron käytännöt toteutetaan lapsen siirtyessä perusopetukseen tai lapsen vaihtaessa esiopetuspaikkaa
- miten henkilöstön itsearviointiin perustuvia tietoja sekä lapsilta ja huoltajilta saatua palautetta käytetään esiopetuksen laadun ylläpitämisessä ja kehittämisessä
- millaista osallistumistodistusta käytetään.

Opetuksen yhteiset tavoitteet ja oppimiskokonaisuudet

Paikalliseen opetussuunnitelmaan liitetään esiopetuksen yhteiset tavoitteet, jotta esiopetuksen yhtenäisyys voi toteutua. Lisäksi opetussuunnitelmassa kuvataan, miten lasten mielenkiinnon kohteet otetaan huomioon oppimiskokonaisuuksien toteuttamisessa. Paikallisessa opetussuunnitelmassa voidaan tarkentaa yhteisten tavoitteiden kuvauksia.

Kieleen ja kulttuuriin liittyviä tarkentavia kysymyksiä

Paikallisessa opetussuunnitelmassa otetaan huomioon, että lasten kieli- ja kulttuuritaustat vaihtelevat. Opetussuunnitelmassa kuvataan eri kieli- ja kulttuuriryhmien opetusta sekä kaksikielistä opetusta niiltä osin kuin paikallinen esiopetuksen järjestäminen edellyttää.

Opetuksen järjestäjä antaa ohjeet, miten mahdollisiin yksikkö- tai toimipaikkakohtaisiin esiopetuksen opetussuunnitelmiin kirjataan tarvittavat täsmennykset, jotta kansallisesti ja paikallisesti asetetut tavoitteet voivat toteutua.

5. Oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuki

Laadukas esiopetus on perusta lapsen kehitykselle, oppimiselle ja hyvinvoinnille. Oppimisen tai esiopetukseen osallistumisen vaikeuksia ehkäistään ennakolta esimerkiksi monipuolisilla työtapoilla ja pedagogisilla menetelmillä, ryhmiä joustavasti muuntelemalla sekä opettajien keskinäisellä ja muun henkilöstön yhteistyöllä. Opetuksessa otetaan huomioon sekä ryhmän että yksittäisen lapsen tarpeet.

Opetuksen järjestäjän tulee varmistaa oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt⁷⁶ osana kaikkia esiopetuksen toimintaa. Oppimisympäristöt tulee rakentaa sekä esiopetuksen ryhmässä että esiopetuksen toimipaikassa kaikille lapsille sopiviksi. Opetuksen käytännön toteutuksessa huomioidaan lasten erilaiset edellytykset oppia. Opetusjärjestelyillä, kuten eriyttämisellä, ryhmien muodostamisella sekä samanaikais- yhteisopetuksella voidaan tukea kaikkien lasten oppimista.

Tässä luvussa määrätään perusopetuslain⁷⁷ mukaisesti oppimisen ja koulunkäynnin tuesta. Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa käytetään oppimisen ja koulunkäynnin tuesta nimitystä oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuki. Esiopetuksen järjestämispaikkaan viitataan pääsääntöisesti käsitteellä esiopetuksen toimipaikka, ja oppilaskohtaisista tukitoimista käytetään nimitystä lapsikohtaiset tukitoimet.

5.1. Lapsen oikeus oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukeen

Lapsella, jolla on vaikeuksia osallistua esiopetuksessa annettavaan opetukseen, on oikeus saada ryhmäkohtaisia tukimuotoja ja lapsikohtaisia tukitoimia oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tueksi⁷⁸. Ryhmäkohtaiset tukimuodot ja lapsikohtaiset tukitoimet järjestetään inklusiivisten periaatteiden mukaisesti. Riittävän varhain aloitetut ryhmäkohtaiset tukimuodot tukevat lapsia oppimisessa ja esiopetukseen osallistumisessa. Lapsikohtaiset tukitoimet suunnitellaan, järjestetään ja päätetään lapsen edun mukaisesti viipymättä, jos ryhmäkohtaiset tukimuodot ovat riittämättömiä. Lapsen edun selvittäminen edellyttää lapsen näkemyksen huomioon ottamista kaikissa häntä koskevissa asioissa. Lapsen näkemys otetaan huomioon lapsen iän ja kehityksen mukaisesti. Ryhmäkohtaisista tukimuodoista määrätään luvussa 5.2 ja lapsikohtaisista tukitoimista määrätään luvussa 5.3.

Lukuvuosisuunnitelmassa kuvataan, miten ryhmäkohtaiset tukimuodot suunnitellaan, toteutetaan ja arvioidaan. Lisäksi kuvataan oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuen järjestämisen rakenteet, toimintatavat, työn- ja vastuunjako, moniammatillinen ja monialainen yhteistyö sekä huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö.

5.1.1. Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet

Oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyjen, ryhmäkohtaisten tukimuotojen ja lapsikohtaisten tukitoimien tavoitteena on turvata se, että kaikki lapset voivat oppia ja toimia ryhmässä esiopetukselle asetettujen tavoitteiden mukaisesti. Lapselle annettavan oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuen⁷⁹ tarkoituksena on mahdollistaa lapsen oikeus saada lapsen tarpeet huomioivaa opetusta ja osallistua esiopetukseen.

Oppimisen ja esiopetuksen osallistumisen tuen järjestämisen lähtökohtana ovat kunkin lapsen ja lapsiryhmän vahvuudet sekä oppimis- ja kehitystarpeet. Esiopetuksessa huolehditaan siitä, että

⁷⁶ Perusopetuslaki 20 b § (1090/2024)

⁷⁷ Perusopetuslaki 4 a luku

⁷⁸ Perusopetuslaki 20 a §

⁷⁹ Perusopetuslaki 20 a §

kaikki lapset saavat onnistumisen kokemuksia oppimisessa ja ryhmän jäsenenä toimimisessa. Näin tuetaan lasten myönteistä käsitystä itsestään. Monipuolista palautetta ja oppimisesta koottua tietoa käytetään suunnitelmallisesti lasten kannustamiseen ja ohjaamiseen. Tällä tehdään oppimisen edistyminen lapsille näkyväksi. Oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuki merkitsee yhteisöllisiä ja oppimisympäristöihin liittyviä ratkaisuja sekä lasten yksilöllisiin tarpeisiin vastaamista. Huomiota kiinnitetään erityisesti esteettömyyteen, saavutettavuuteen sekä oppimisen vaikeuksien ennaltaehkäisyyn ja varhaiseen tunnistamiseen.

Oppimisen vaikeuksilla tarkoitetaan esimerkiksi kielellisiin, lukemisen ja kirjoittamisen valmiuksiin sekä matemaattisten taitojen kehitykseen liittyviä vaikeuksia. Oppimisen vaikeudet voivat myös liittyä motorisiin sekä hahmottamisen haasteisiin. Oppimiseen liittyvien vaikeuksien lisäksi lapsella voi olla vaikeuksia sosiaalisten suhteiden, tunteiden säätelyn, tarkkaavaisuuden tai käyttäytymisen haasteiden vuoksi.

Oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyjen avulla lapsiryhmän tarpeet huomioidaan siten, että esiopetukselle asetetut tavoitteet voidaan saavuttaa⁸⁰. Ryhmäkohtaisia tukimuotoja annetaan oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyiden lisänä⁸¹ ennakoivasti ja suunnitelmallisesti. Ryhmän tarpeisiin perustuvilla opetusjärjestelyillä ja ryhmäkohtaisilla tukimuodoilla edistetään kaikkien lasten oppimista, osallisuutta ja esiopetusyhteisöön kiinnittymistä. Oikea-aikaisten opetusjärjestelyjen ja ryhmäkohtaisten tukimuotojen tavoitteena on mahdollistaa jokaisen lapsen osallistuminen ryhmän yhteiseen toimintaan.

Lapsella on oikeus lapsikohtaisiin tukitoimiin⁸², jos hänellä on oppimisen edellytyksiä tukevista opetusjärjestelyistä ja ryhmäkohtaisista tukimuodoista huolimatta vaikeuksia oppimisessa ja esiopetukseen osallistumisessa. Kun esiopetuksen opettaja tai erityisopettaja havaitsevat, että oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt ja ryhmäkohtaiset tukimuodot ovat riittämättömiä tukemaan lapsen oppimista ja esiopetukseen osallistumista, aloitetaan lapsikohtaisten tukitoimien tarpeen arviointi. Myös muu henkilöstö, opiskeluhoitopalvelujen ammattilaiset tai huoltaja voi tehdä aloitteen tukitoimien tarpeen arvioimiseksi. Lapsikohtaisten tukitoimien tarpeen arvioinnista määrätään tarkemmin luvussa 5.3.1.

Oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuki, jota annetaan esiopetusryhmässä, muodostaa kokonaisuuden opiskeluhoillon kanssa. Yhdessä ne edistävät oppimisen ja osallistumisen lisäksi lasten osallisuutta ja yhteisöön kiinnittymistä. Opiskeluhoillon avulla edistetään ja ylläpidetään lasten oppimista, psyykkistä ja fyysistä terveyttä sekä sosiaalista hyvinvointia. Opiskeluhoiltoa toteutetaan ensisijaisesti yhteisöllisenä opiskeluhoiltona, ja se on keskeinen esiopetukseen osallistumisen tukemisen muoto. Yhteisöllisellä opiskeluhoillolla vaikutetaan ensisijaisesti koko yhteisön toimintakulttuuriin. Yhteisöllisen toimintakulttuurin rakentaminen on keskeistä, jotta lasten erilaisiin tarpeisiin voidaan vastata vaikuttavalla tavalla. Oikeudesta saada yksilökohtaisena opiskeluhoiltona opiskeluhoitopalveluja sekä työntekijöiden velvollisuudesta niihin ohjaamiseen säädetään oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa⁸³. Opiskeluhoillosta määrätään tarkemmin luvussa 6.

Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet euralaisessa esiopetuksessa

Oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuki kuvataan kokonaisuudessaan alla olevassa kuviossa:

80 HE 114/2024 vp: Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi perusopetuslain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi, s. 77–78

81 Perusopetuslaki 20 b §

82 Perusopetuslaki 20 a §

83 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013)

OPPIIMISEN JA ESIOPETUKSEEN OSALLISTUMISEN TUKI

Oppimisen ja osallistumisen tuki

Oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuki rakentuu laadukkaasta esiopetuksen arjesta, jossa oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt (liite 6) ovat keskeisiä. Lapsen tuen suunnittelun pohjaksi on tärkeää muodostaa kokonaiskuva lapsesta, hänen vahvuuksistaan, mielenkiinnon kohteistaan ja tarpeistaan. Tässä hyödynnetään lapsen VEOPS:aa sekä myös lapsen huoltajilta saatavaa tietoa.

Henkilöstö havainnoi, arvioi ja dokumentoi säännöllisesti sekä lapsiryhmän arkea että yksittäisen lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia. Tärkeää on myös havainnoida ja tunnistaa lapsen kehityksessä, oppimisessa ja hyvinvoinnissa ne yksilölliset tarpeet, joiden vuoksi hän tarvitsee tukea. Henkilöstöltä tämä edellyttää yksilöllistä lapsen kehityksen ja oppimisen tuntemista. Tuen tarpeen havainnointi ja tuen antaminen kuuluvat koko henkilöstölle heidän koulutuksensa, työnkuviansa ja vastuidensa mukaan. Henkilöstön osaamista vahvistetaan täydennyskoulutuksen avulla. Työskentelyn tukena toimivat esihenkilöt sekä tarvittaessa varhaiskasvatuksen erityisopettajat.

Henkilökunnan on tärkeää huolehtia lapsiryhmän positiivisesta ryhmäytymisestä, jotta ilmapiiri on välittävä ja myönteinen niin lasten kuin myös lasten ja aikuisten välillä. Jokaisen lapsen tulee saada onnistumisen kokemuksia, jotta myönteinen minäkuva pääsee kehittymään.

Kun henkilöstöllä herää huoli lapsen tuen tarpeesta, on ensin mietittävä henkilöstön omaa työskentelyä sekä oppimisen edellytyksiä tukevia opetusjärjestelyjä, mm. oppimisympäristöä. Myös monipuolisten työtapojen käyttöä on arvioitava. Henkilöstön tulee käyttää työskentelynsä tukena riittävän pitkään ja systemaattisesti OPETOS-lomaketta (liite 3). Esiopetuksessa lapsen tarvitsema tuki järjestetään inklusiivisin periaattein osana lapsen arkea hänen omassa ryhmässään sekä pedagogisin että rakenteellisin järjestelyin (alla oleva kuvio).

Pedagogiset ja rakenteelliset järjestelyt

Asia otetaan puheeksi myös huoltajien kanssa ja kuullaan heidän ajatuksiaan ja kokemuksiaan esille nousseeseen lapsen tuen tarpeeseen liittyen. Henkilöstö voi tässä yhteydessä käyttää apunaan Kysely huoltajille-lomaketta (Kehittämismallikko). Tarvittaessa voidaan konsultoida huoltajien kanssa sovitulla tavalla varhaiskasvatuksen omia tai muiden yhteistyötahojen asiantuntijoita. Huoltajien kanssa sovitaan mahdollisuuksien mukaan arjen tukitoimia myös kotiin.

Varhaiskasvatuksen erityisopettajat

Lapsen tuen tarvetta koskevista asioista vastaavat varhaiskasvatuksen henkilöstön lisäksi varhaiskasvatuksen erityisopettajat. Eurassa työskentelee kaksi konsultoivaa varhaiskasvatuksen erityisopettajaa sekä laaja-alainen erityisopettaja että ryhmässä toimiva erityisopettaja. Varhaiskasvatuksen erityisopettajien erityispedagogista osaamista ja asiantuntemusta hyödynnetään lapsen yksilöllisen tuen tarpeiden varhaisessa tunnistamisessa, erillisten tutkimusten tarpeellisuuden arvioinnissa sekä tukitoimien järjestämisen suunnittelussa yhteistyössä huoltajien sekä mahdollisten lapsen ja perheen kanssa työskentelevien asiantuntijoiden kanssa.

Esiopetuksessa yhtenä oppimisen edellytyksiä tukevana opetusjärjestelynä varhaiskasvatuksen erityisopettaja toteuttaa samanaikaisopetusta varhaiskasvatuksen opettajan kanssa. Lisäksi varhaiskasvatuksen erityisopettaja havainnoi lapsiryhmien toimintaa ja konsultoi henkilöstöä. Konsultaatio on ammattilaisten välistä yhteistyötä, joten sitä ei anneta samaan aikaan, kun esiopetuksesta vastaava opettaja antaa esiopetusta. Konsultaation toteuttamisen käytännön ratkaisut suunnitellaan ensisijaisesti lukuvuosisuunnitelmassa.

Ryhmäkohtaisten tukimuotojen kohdalla toteutuu erityisopettajan antama opetus muun opetuksen yhteydessä. Se voi olla samanaikaisopettajuutta joko koko lapsiryhmälle tai opetusta pienemmissä ryhmissä.

Lapsikohtaisten tukitoimien yhteydessä erityisopettajan antama opetus voi toteutua osittain pienryhmässä tai muun opetuksen yhteydessä. Opetus voi olla myös yksilöllistä opetusta.

Varhaiskasvatuksen erityisopettajan työskentely kirjataan lapsen VEOPS:aan.

Varhaiskasvatuksen erityisopettajat tekevät yhteistyötä koulujen erityisopettajien, koulukuraattorin ja koulupsykologin kanssa, jotta esiopetuksessa tehtävien kartoitusten perusteella heränneisiin huoliin voidaan puuttua mahdollisimman varhain ja esiopetusvuoden aikana ennaltaehkäistä mahdollisia haasteita koulunkäynnin aloitusvaiheessa.

5.1.2. Tuen jatkumo varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja esiopetuksesta perusopetukseen

Lapsen kannalta on tärkeää, että tuki muodostaa johdonmukaisen jatkumon varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen aikana sekä lapsen siirtyessä perusopetukseen. Usein lapsen tuen tarve on havaittu jo ennen esiopetuksen alkamista. Lapsen siirtyessä varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja esiopetuksesta perusopetukseen opetuksen järjestämisen kannalta välttämätön tieto tulee siirtää salassapitovelvoitteiden estämättä⁸⁴. Tiedonsiirto on tärkeää myös lapsen siirtyessä ryhmästä toiseen, toimipaikasta toiseen tai toisen opetuksen järjestäjän esiopetukseen. Opetuksen järjestäjät vastaavat sujuvien tiedonsiirron käytäntöjen luomisesta ja kehittämisestä.

Esiopetuksen, varhaiskasvatuksen ja huoltajan kanssa tehtävällä yhteistyöllä turvataan lapsen kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin jatkumoa. Tietoa lapsen mahdollisesti ennen esiopetusta saamista tukitoimista ja niiden vaikuttavuudesta hyödynnetään esiopetuksessa. Mikäli lapsella on ollut varhaiskasvatuksessa apuvälineitä, hän on saanut tulkitsemispalveluita, lapsikohtaista avustamispalvelua tai erityisopettajan opetusta säännöllisesti tai kokoaikaisesti ryhmäkooltaan pienemmässä ryhmässä, lapsen esiopetuksessa järjestettävien lapsikohtaisten tukitoimien tarve voidaan arvioida ja tuen toteuttaminen suunnitella lapsen siirtyessä esiopetukseen ilman ryhmäkohtaisten tukimuotojen antamista.

Esiopetusta täydentävän varhaiskasvatuksen osalta mahdollinen tuki tulee yhteensovittaa esiopetuksessa annettavan tuen kanssa ja kirjata lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Mikäli lapsi käyttää esiopetuksen lisäksi muita varhaiskasvatuspalveluja, esiopetuksen ja varhaiskasvatuksen henkilöstö tekee yhteistyötä lapsen oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukeen liittyvissä asioissa.

Tuen jatkumo siirtymävaiheissa

Siirtymävaiheet on kuvattu kappaleessa 3.3.

Siirtymävaiheet ovat tärkeä kokonaisuus lapsen kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin kannalta. Lähtökohtana on, että eri toimijat tuntevat tämän polun eri vaiheet sekä käytännöt hyvin. Siirtymävaiheiden yhteistyötä pidetään tärkeänä euralaisessa esiopetuksessa. Näin varmistetaan oleellisen tiedon siirto lapsesta ja tuen saannin jatkuvuus lapsen siirtyessä varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja esiopetuksesta kouluun.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa tehtäessä huoltajien kanssa keskustellaan lapsen mielenkiinnon kohteista, vahvuuksista ja tarpeista sekä lapsen tavasta toimia ja oppia. On tärkeää, että näitä tietoja voidaan edelleenkin hyödyntää uuden oppimisen pohjana esiopetukseen siirryttäessä. Esiopetuksen tiedonsiirtopalavereissa (kpl 3.3) siirretään eteenpäin välttämätön tieto lapsesta. Varhaiskasvatuksesta on salassapitovelvollisuuden estämättä luovutettava esiopetukseen sellaiset tiedot, jotka ovat esiopetuksen järjestämisen, tuottamisen ja tuen arvioinnin kannalta välttämättömiä.

Varhaiskasvatuksen opettaja ja erityisopettaja voivat järjestää myös yksilöllisiä tiedonsiirtopalavereja tulevan luokanopettajan kanssa, jotta lapsen kouluun siirtymisestä tulee tuen osalta joustava ja sujuva. Luokanopettajan läsnäoloon kysytään suullinen lupa huoltajalta.

Tuen jatkumo täydentävässä varhaiskasvatuksessa

Euralaisessa esiopetuksessa ja varhaiskasvatuksessa korostetaan kokopäiväpedagogiikkaa, joka tarkoittaa sitä, että kaikki päivän tilanteet ovat kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin tilanteita. Lapsen tuki suunnitellaan johdonmukaisesti toistuviin perushoidon ja vuorovaikutustilanteisiin, leikkeihin ja lauluihin sekä muihin arjen säännöllisesti toistuviin toimintoihin, jolloin tuki tulee luontevaksi ja systemaattiseksi osaksi lapsen arkipäivää. Kokopäiväpedagogiikka muodostaa eheän tavan toimia sekä esiopetus- että täydentävän varhaiskasvatuksen ajan.

Varhaiskasvatuksessa tehdyt tuen päätökset ovat voimassa täydentävän varhaiskasvatuksen aikana. Varhaiskasvatuksen opettaja kirjaa lapsen VEOPS:aan varhaiskasvatusaikana annettavan yleisen, tehostetun tai erityisen tuen varhaiskasvatussuunnitelman mukaisesti. Mikäli tuen tarve edellyttää päätöksen tekemistä/muuttamista esiopetusvuoden aikana, toimitaan varhaiskasvatussuunnitelman mukaisesti.

Varhaiskasvatuksen tuki järjestetään yksittäisinä tukitoimina lapselle osana lapsiryhmän toimintaa, kun taas oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt ja ryhmäkohtaiset tukimuodot suunnitellaan ja toteutetaan koko ryhmälle varhaiskasvatuksen opettajan/opettajien yhteistyönä. Lapsen edun mukaisesti sekä esiopetuksen että varhaiskasvatuksen tuki mietitään osaksi lapsen arkea. Ryhmätasolla yhteensovittamista tehdään niin, että suunnitellaan ryhmän tarpeisiin vastaavia oppimisen edellytyksiä tukevia opetusjärjestelyjä ja varhaiskasvatuksen pedagogisia ja rakenteellisia tuen muotoja kokonaisuutena, esimerkiksi mitkä asiat ovat tarpeen toteutua ryhmässä koko päivän ajan. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja on mukana tässä prosessissa.

5.2. Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt ja ryhmäkohtaiset tukimuodot

Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt ovat osa esiopetuksen kaikkea toimintaa⁸⁵. Ryhmäkohtaisia tukimuotoja annetaan oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyiden lisäksi⁸⁶. Oppimisen edellytyksiä tukevilla opetusjärjestelyillä ja ryhmäkohtaisilla tukimuodoilla pyritään ennaltaehkäisemään vahvempien tuen tarpeiden muodostumista toteuttamalla ryhmässä sellaisia opetusjärjestelyjä ja tukimuotoja, joista hyötyvät useat lapset. Näin tuetaan kaikkien lasten yhdenvertaista oikeutta oppimiseen ja turvataan lapsille sopivat opetuksen järjestämiseen ja oppimisen tuen tarpeisiin perustuvat järjestelyt.

Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt

Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt ovat keskeinen osa esiopetuksen toimintakulttuuria, ja antavat edellytykset kaikkien lasten osallisuuteen, oppimiseen ja esiopetukseen osallistumiseen. Opettajien ja muun henkilöstön osaaminen, moniammatillinen yhteistyö sekä näiden kehittäminen ja johtaminen ovat oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyjen perusta.

Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt suunnitellaan ja toteutetaan paikallisesti, ja ne kytkeytyvät suoraan sekä esiopetusryhmän että koko yhteisön tarpeisiin. Opettajien oman pedagogisen työn arvioinnista ja kehittämisestä määrätään tarkemmin luvussa 4.2. Oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyjen suunnittelua ja arviointia tulee johtaa toimipaikka- ja ryhmäkohtaisesti.

Oppimisen edellytyksiä tukevilla opetusjärjestelyillä tarkoitetaan esimerkiksi opetusryhmien muodostamista siten, että opettajan on mahdollista ottaa huomioon lapsiryhmän tarpeet ja vahvuudet. Opetusjärjestelyillä tarkoitetaan myös lasten moninaiset tarpeet ja edellytykset huomioon ottavaa opetusta, kuten eriyttämistä. Opetuksen eriyttämisen avulla otetaan huomioon paitsi tuen tarpeet, myös oppimisessaan pidemmällä olevat lapset, ja heille lisähaasteiden tarjoaminen. Kielitietoinen opetus on osa oppimisen edellytyksiä tukevia opetusjärjestelyjä, ja sillä tuetaan lasten kielellistä kehitystä ja eri tiedon- ja taidonalojen käsitteiden ymmärtämistä ja oppimista. (kts. luku 4.3)

Esiopetuksen työtapoja ja oppimisympäristöjä muunnellaan niin, että lasten oikeus oppia ja toimia osana vertaisryhmää toteutuvat lapsen edun mukaisesti. Esiopetuksen inklusiivisen arvoperustan mukaisesti pedagogisten järjestelyjen suunnittelussa ja toteutuksessa tulee ensisijaisesti käyttää toimintatapoja, joissa lapsen tarvitsema tuki toteutuu osana vertaisryhmää.

Pedagogisiin järjestelyihin lukeutuvat päivittäisten ja muiden säännöllisesti toistuvien toimintojen sekä lapselle selkeän ja ennakoitavan päivärytmin luominen. Sensitiiviset ja saavutettavat

⁸⁵ Perusopetuslaki 20 b §

⁸⁶ Perusopetuslaki 20 b §

vuorovaikutus- ja kommunikointitavat ovat osa oppimisen edellytyksiä tukevia pedagogisia ratkaisuja. Niitä voivat olla puhetta tukevat ja korvaavat kommunikointimenetelmät, kuten viittomat, kuvat tai erilaiset teknologiset ratkaisut. Lapsen tarpeisiin vastaaminen edellyttää esiopetuksen henkilöstöltä yhteisiä ja johdonmukaisia pedagogisten työtapojen sekä menetelmien käyttöä sekä erilaisia eriyttämisen muotoja. Pedagogisilla järjestelyillä ja tarvittavien ryhmäkohtaisten apuvälineiden käytöllä pyritään siihen, että kaikki lapset pääsevät osaksi vertaisryhmän toimintaa.

Rakenteellisilla järjestelyillä mahdollistetaan tarvittaessa pedagogisten järjestelyiden toteuttaminen ryhmässä. Rakenteellisiin järjestelyihin kuuluu tilojen esteettömyyttä edistävien järjestelyjen toteuttaminen lapsiryhmän tarpeiden mukaisesti. Rakenteellisia järjestelyjä ovat myös ryhmän lapsimäärän pienentäminen sekä henkilöstön mitoitukseen ja/tai rakenteeseen liittyvät ratkaisut, jotta esiopetukselle asetetut tavoitteet voidaan ryhmässä saavuttaa. Ryhmässä voi työskennellä esimerkiksi avustavaa, ryhmäkohtaista henkilöstöä. Opetuksen järjestäjä vastaa siitä, että henkilöstöllä on riittävä osaaminen lapsen tuen tarpeen havaitsemiseen ja sen toteuttamiseen liittyen. Henkilöstön osaamista voidaan vahvistaa muun muassa täydennyskoulutuksen ja erityisopettajan antaman konsultaation avulla.

Ryhmäkohtaiset tukimuodot

Perusopetuslaissa määritellään kolme ryhmäkohtaista tukimuotoa⁸⁷. Ne ovat yleinen tukiopetus, opetuskielen tukiopetus ja erityisopettajan antama opetus muun opetuksen yhteydessä. Ryhmäkohtaisia tukimuotoja on resursoitava ja annettava suunnitelmallisesti oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyiden lisänä. Ryhmäkohtaisten tukimuotojen järjestämisen tarkoituksena on varhaisessa vaiheessa ja ennaltaehkäisevästi vastata lasten moninaisiin tuen tarpeisiin ryhmässä. Ryhmässä toteutettavat tukimuodot mahdollistavat myös vertaisoppimisen, osallisuuden ja osallistumisen esiopetuksen toimintaan. Tukimuotojen toteuttamisen edellytyksenä on opettajan, erityisopettajan ja muun henkilöstön yhteistyö ja yhteisesti rakentuva näkemys esiopetusryhmän ja ryhmään kuuluvien lasten tuen tarpeista.

Ryhmäkohtaisten tukimuotojen järjestäminen ei edellytä lapsikohtaista arviota, suunnitelmaa tai hallintopäätöstä, vaan niiden toteuttaminen on suunniteltava osana esiopetuksen toimintaa⁸⁸. Opetuksen järjestäjän tulee huolehtia riittävästä resursoinnista siten, että ryhmäkohtaisia tukimuotoja voidaan järjestää lasten tarpeiden mukaisesti. Ryhmäkohtaisia tukimuotoja suunnitellaan tiedossa olevan tarpeen mukaisesti esiopetuksen lukuvuosisuunnitelmassa. Ryhmäkohtaisten tukimuotojen toteuttamista tarkennetaan esiopetuksessa ilmenevien tarpeiden mukaisesti esiopetusvuoden aikana.

Opettajan antaman yleisen tukiopetuksen⁸⁹ tavoitteena on tukea lasten oppimista ja esiopetukseen osallistumista. Esiopetuksessa yleinen tukiopetus tarkoittaa esiopetusryhmän toiminnan eriyttämistä, ja sitä annetaan pääsääntöisesti joustavissa pienemmissä ryhmissä esiopetusryhmän lasten tuen tarpeiden mukaisesti. Yleinen tukiopetus kohdentuu ensisijaisesti oppimiskokonaisuuksiin. Yleistä tukiopetusta järjestetään pedagogisesti tarkoituksenmukaisesti ja suunnitelmallisesti ja sitä annetaan niin usein, kuin on tarpeen. Sitä voidaan antaa myös ennakoivasti ja sillä voidaan vastata lasten sairaspotilaista johtuviin lyhytaikaisiin tuen tarpeisiin. Yleistä tukiopetusta antaa ensisijaisesti esiopetusryhmästä vastuussa oleva opettaja. Yleistä tukiopetusta voi antaa myös muu opettaja samanaikais- tai yhteisopetuksena. Opettajien yhteistyö yleisen tukiopetuksen suunnittelussa, toteutuksessa ja sen vaikuttavuuden arvioinnissa on tärkeää.

Opettajan antaman opetuskielen tukiopetuksen⁹⁰ tavoitteena on lasten opetuskielen taidon vahvistaminen, mikä tukee lasten oppimista ja esiopetukseen osallistumista. Opetuskielen tukiopetus on kielitietoista opetusta. Opetuskielen tukiopetusta järjestetään pedagogisesti tarkoituksenmukaisesti ja suunnitelmallisesti lasten tarpeiden pohjalta siten, että mahdollisimman moni lapsi voi hyötyä siitä. Opetuskielen tukiopetusta voidaan antaa samanaikais- tai

87 Perusopetuslaki 20 b §

88 HE 114/2024 vp, s. 57–58

89 Perusopetuslaki 20 b §

90 Perusopetuslaki 20 b §

yhteisopetuksena. Sitä annetaan osana esiopetuksen opetusta niin usein, kuin on tarpeen. Opetuskielen tukiopetusta antaa ensisijaisesti esiopetusryhmästä vastuussa oleva opettaja. Opetuskielen tukiopetusta voi antaa myös muu opettaja. Opettajien yhteistyö opetuskielen tukiopetuksen suunnittelussa, toteutuksessa ja sen vaikuttavuuden arvioinnissa on tärkeää. Opetuskielen tukiopetuksen suunnittelussa ja toteutuksessa huomioidaan kielitietoisien sekä suomi/ruotsi toisena kielenä -opetuksen näkökulmat.

Erityisopettajan antamalla opetuksella muun opetuksen yhteydessä⁹¹ tarkoitetaan erityisopettajan antamaa ja erityispedagogiseen osaamiseen perustuvaa opetusta, joka tukee oppimista ja esiopetukseen osallistumista. Erityisopettajan antamalla opetuksella tarkoitetaan sellaisen opettajan antamaa opetusta, jolla on erityisopettajan kelpoisuus. Erityisopettajan antama opetus muun opetuksen yhteydessä kohdennetaan sellaisiin koko ryhmän tasolla havaittuihin tuen tarpeisiin ja vaikeuksiin, joihin voidaan vaikuttaa erityisopettajan samanaikaisesti yhteisopetuksena tarjotulla tuella ja opetuksella. Erityisopettajan antamaa opetusta muun opetuksen yhteydessä toteutetaan koko esiopetusryhmän kanssa, mutta se mahdollistaa opetuksen myös pienemmille lapsiryhmille. Ryhmien koko perustuu havaittuun tarpeeseen ja ryhmiä muodostetaan joustavasti.

Erityisopettaja voi antaa myös konsultaatiota, joka kohdentuu ryhmässä toimivalle opettajalle ja muulle henkilöstölle. Konsultaatio on neuvon kysymistä, opetushenkilöstön keskinäistä neuvottelemista ratkaisun löytämiseksi sekä erityisopettajan antamaa neuvontaa opettajalle tai henkilöstöön kuuluvalla henkilöllä lapsia tai opetusta koskeissa asioissa. Erityisopettajan konsultaatio voi liittyä myös esiopetusryhmässä toteutettavaan erityisopettajan antamaan opetukseen, ja konsultaatiolla vahvistetaan tällöin esimerkiksi opettajan ja henkilöstön osaamista tai sovitaan yhteisistä periaatteista samanaikais- ja yhteisopetusta koskien.

Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt euralaisessa esiopetuksessa

(kts. myös kpl Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet)

Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt (pedagogiset/rakenteelliset) ovat osa esiopetuksen kaikkea toimintaa ja keskeinen osa esiopetuksen toimintakulttuuria. Ne mahdollistavat lasten osallisuuden sekä oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen.

Tiedonsiirtopalaverien pohjalta on saatu tulevaan esiopetusryhmään liittyvät oleelliset tiedot lapsista. Oppimisen edellytyksiä tukevia opetusjärjestelyjä eli esiopetuksen arkea koko ryhmän tasolla voi suunnitella inklusiivisten periaatteiden mukaisesti ennakoivasti jo ennen uuden lukuvuoden alkamista tai heti esiopetuksen alkaessa, mm. päivärytmiin, pienryhmien muodostamiseen, oppimisympäristön suunnitteluun ja kuvien käyttöön liittyen. Suunnittelutyötä tehdään pääosin varhaiskasvatuksen opettajien ja muun tiimin kesken OPETOS-lomaketta käyttäen. Myös päiväkodin johtaja on prosessissa mukana, mahdollisuuksien mukaan myös varhaiskasvatuksen erityisopettaja. Esiopetusvuoden kuluessa opetusjärjestelyjä arvioidaan suhteessa sekä koko ryhmän että yksittäisten lasten tuen tarpeisiin.

Alla olevassa kuvassa kuvataan oppimisen edellytyksiä tukevia opetusjärjestelyjä, jotka ovat varhaiskasvatuksen opettajan ja muun tiimin perustehtävää.

⁹¹ Perusopetuslaki 20 b §

Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt

Kokopäiväpedagogiikka

Eurassa sekä varhaiskasvatuksen että esiopetuksen arjessa korostetaan kokopäiväpedagogiikkaa. Kaikki päivän tilanteet ovat kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin tilanteita. Lapsen tuki ulotetaan joustavasti toistuviin perushoidon ja vuorovaikutustilanteisiin, leikkeihin ja lauluihin sekä muihin arjen säännöllisesti toistuviin toimintoihin, jolloin tuki tulee luontevaksi ja systemaattiseksi osaksi lapsen arkipäivää. Kokopäiväpedagogiikka muodostaa eheän tavan toimia sekä esiopetusajan että täydentävän varhaiskasvatuksen ajan.

Pienryhmätoiminta ja joustavat ryhmittelyt

Pienryhmätoiminta ja joustavat ryhmittelyt ovat tavoitteellista ja suunniteltua toimintaa. Ne mahdollistavat lapsille paremman oikeuden osallistua keskusteluun ja vuorovaikutukseen sekä tulla kuulluksi. Pienryhmätoiminnassa/joustavat ryhmittelyt lapset toimivat aikuisen kanssa pienemmässä ryhmässä osan aikaa päivästä. Ryhmät voivat olla pysyviä tai niitä voidaan muodostaa eri tilanteiden ja toimintojen mukaan, myös yksilöllisten tarpeiden perusteella.

Kuvien käyttö

Kuvien käyttö on Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2022) mukaan osa laadukasta varhaiskasvatusta. Kuvien käyttö on keskeinen tapa myös esiopetuksen arjessa. Kuvia käytetään ryhmässä kaikkien lasten kanssa, mutta osa lapsista tarvitsee kuvia toisia enemmän. Kuvia käytetään arjessa

- strukturoimaan päivän etenemistä ja siirtymiä, kuvitettu päiväjärjestys
- puheen tuottamisen ja ymmärtämisen tukena sekä muistin tukena
- toiminnanohjauksen tukena, tilan strukturointi
- lisäämään inklusiivisuutta
- mahdollistamaan osallisuutta
- ilmaisemaan tunteita
- lisäämään tarkkaavuutta

Kielitietoinen opetus

Kielitietoisessa opetuksessa henkilöstö tunnistaa vuorovaikutuksen merkityksen ihmisten välisessä kommunikoinnissa. Henkilöstö tunnistaa myös, että kielet ovat läsnä jatkuvasti ja kaikkialla. Esimerkiksi siirtymätilanteet ja ulkoilu ovat hyviä tilanteita myös kielitietoiseen opetukseen.

Henkilöstö ymmärtää kielen keskeisen merkityksen lasten kehityksessä ja oppimisessa, vuorovaikutuksessa ja yhteistyössä. Henkilöstö tiedostaa, että he ovat lapsille kielellisiä malleja ja kiinnittää huomiota omaan kielenkäyttöön, mm. tunnistaa opetuksen sisältöön liittyviä käsitteitä, kuvailee ja määrittelee niitä lapsille. Henkilöstön tulee muokata omaa opetuksen kieltä lapsen kielelliset taidot huomioiden, esim. selkeä yleiskieli. Henkilöstö rohkaisee lapsia käyttämään kieltä monipuolisesti. Lasten kielelliset lähtökohdat huomioidaan ja heille annetaan aikaa ja mahdollisuuksia vaihteleviin kielenkäytön tilanteisiin.

Heti syksyllä esiopetusvuoden alkaessa ryhmissä kiinnitetään huomiota keskeisiin käsitteisiin, joita esiopetuksessa käytetään (esim. sijaintikäsitteet, työskentelytaitoihin liittyvät käsitteet, matemaattiset käsitteet). Käsitteet tuodaan opetukseen eri oppimisympäristöissä monipuolisten työtapojen avulla.

Esiopetusryhmässä huomioidaan lasten erilaisia kotikieliä. Esim. ryhmässä voidaan toivottaa hyvää syntymäpäivää ja tervehdyksiä lapsen omalla äidinkielellä, ryhmän seinällä voi olla ryhmässä esiintyvien kielten toivotuksia. Mikäli ryhmässä kirjoitetaan esineiden nimiä suomeksi, ne kirjoitetaan myös muilla ryhmässä esiintyvillä kielillä.

Samanaikaisopettajuus

Samanaikaisopetus tarkoittaa sitä, että kaksi opettajaa opettaa samanaikaisesti jotakin ryhmää samassa tilassa. Samanaikaisopettajuudessa ryhmän opettaja vastaa toiminnan suunnittelusta ja tiedottaa etukäteen toista ryhmän opettajaa tai varhaiskasvatuksen erityisopettajaa toiminnan sisällöstä. Tällöin samanaikaisopettaja pystyy ennakoimaan ja valmistautumaan toimintaan huomioiden lasten tuen tarpeet. Lasten tuen tarpeet määrittävät samanaikaisopettajan sijoittumisen ja toiminnan.

Toiminnan aikana voidaan käyttää erilaisia keinoja ja materiaaleja esimerkiksi käsitteiden konkretisoimiseen (enemmän/vähemmän, joka toinen jne.), työskentelyajan visualisointiin ja eriyttämiseen. Eriyttämistä ovat kuvien käyttö toiminnan aikana, ohjeiden pilkkominen, tehtävien osittaminen, helpottaminen tai vaikeuttaminen ja eri vaihtoehtojen antaminen (värikyyn sijaan tussi, paperitehtävien sijaan iPad tai palikat jne.).

Samanaikaisopettajuuden hyötynä on, että lapset ovat inklusiivisesti osana omaa ryhmäänsä taitotasojen mukaan, saavat tarvitsemansa tuen sekä mahdollisuuden edetä omaan tahtiin. Opettajat tekevät lapsista havaintoja, joita voivat yhdessä reflektoida.

Yhteisopettajuus

Yhteisopettajuus on kahden tai useamman opettajan tasa-arvoista yhteistyötä, jossa he vastaavat yhdessä lapsiryhmän opetuksen suunnittelusta ja toteutuksesta sekä oppimisen arvioinnista. Toiminta voi toteutua pienryhmittäin eri tiloissa. Yhteisopettajuus toteutuu ryhmissä, joissa on kaksi opettajaa tai pienennetyssä (veo+vo) esiopetusryhmässä.

Yhteisopettajuuden hyötynä on vastuunjako, tiimityö, yhteinen suunnittelu, toteutus ja arviointi.

Samanaikais- ja yhteisopettajuus ovat lapsille heidän tarpeidensa mukaista oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukea.

Tuen järjestämistä ohjaavat vastuut

Varhaiskasvatuksen opettaja

Varhaiskasvatuksen opettaja tiimensä pedagogisena johtajana vastaa siitä, että esiopetus on suunniteltua, laadukasta esiopetusta ja esiopetuksessa lapselle annettava tuki on tarkoituksenmukaista (pedagogiset järjestelyt). Varhaiskasvatuksen opettaja vastaa myös oppimisympäristön järjestelyistä. Varhaiskasvatuksen opettaja ja erityisopettaja arvioivat yhdessä lasten tuen tarpeita ja sen perusteella muokkaavat ryhmän arkea ja oppimisympäristöä. Varhaiskasvatuksen opettaja vastaa yhteistyöstä huoltajien kanssa.

Varhaiskasvatuksen erityisopettaja

Varhaiskasvatuksen erityisopettaja havainnoi ryhmää ja tunnistaa lasten mahdollisia tuen tarpeita yhdessä varhaiskasvatuksen opettajan kanssa. Erityisopettajalla on myös konsultoiva rooli.

Tarpeen ja mahdollisuuksien mukaan erityisopettaja voi olla mukana suunnittelemassa tai konsultoimassa tulevaa lukukauden suunnittelua. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja on mukana samanaikaisopettajuudessa.

Esihenkilö

Päiväkodin johtaja tukee varhaiskasvatuksen opettajaa opetuksen suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin liittyvissä ratkaisuissa.

Päiväkodin johtajan tehtävänä on yhteistyössä henkilöstön sekä mahdollisesti opiskeluhoillon henkilöstön kanssa (esim. OHR-palaveri) tunnistaa esiopetusryhmän erilaisia tarpeita ja seurata tuen suunnitelmallisuutta ja riittävyyttä. Päiväkodin johtaja varmistaa, että henkilöstöllä on pedagogista osaamista tuen toteuttamiseen. Päiväkodin johtaja osallistuu oppimisen edellytyksiä tukevien järjestelyjen, ryhmäkohtaisten tukimuotojen ja lapsikohtaisten tukitoimien arviointiin.

Tuen vastuut

Ryhmäkohtaiset tukimuodot

Ryhmäkohtaisia tukimuotoja suunnitellaan lukuvuosisuunnitelmaan etukäteen tiedossa olevien tarpeiden perusteella esiopetusvuoden alkaessa. Ryhmän toimintaa tulee suunnitella ja arvioida, tavoitteet asetetaan ryhmän toiminnalle. Näin voidaan vastata ryhmässä tiedossa oleviin ja esiopetusvuoden aikana esille nouseviin oppimisen, kehityksen ja hyvinvoinnin tarpeisiin. Ryhmässä toteutettava pedagogiikka ja pedagogiset järjestelyt vaikuttavat siihen, millaisena lapsen tarpeet ilmenevät.

Lasten tuen tarpeen tunnistaminen varhain on tärkeää. Ryhmäkohtaisten tukimuotojen suunnittelu, toteutus ja arviointi kirjataan lukuvuosisuunnitelmaan lasten tarpeiden perusteella ja se on varhaiskasvatuksen opettajan tehtävää. Työnsä tukena varhaiskasvatuksen opettaja käyttää OPETOS-lomaketta, jota voi käyttää sekä ryhmän tasolla että yksittäisen lapsen tasolla. Opettaja konsultoi ja suunnittelee tukea yhdessä varhaiskasvatuksen erityisopettajan kanssa. Tuen tarpeeseen vastataan oppimista tukevien opetusjärjestelyjen lisäksi ryhmäkohtaisilla tukimuodoilla, jotka näkyvät alla olevassa kuvassa:

RYHMÄKOHTAISET TUKIMUODOT OPETUSJÄRJESTELYJEN LISÄNÄ

Opettajan antama yleinen
tukiopetus (ryhmän toiminnan
eriyttäminen, joustavat
pienryhmät).

Opettajan antama opetuskielen
tukiopetus (opetuskielen taidon
vahvistaminen, käsitteisiin
tutustuminen, lasten tarpeiden
huomiointi).

Erityisopettajan antama opetus
muun opetuksen yhteydessä
(samanaikais- tai
yhteisopettajuus)

Henkilöstölle annettava
konsultaatio.

Ryhmäkohtaiset tukimuodot

Euralaisessa esiopetuksessa korostetaan eri oppimisympäristöjen merkitystä. Lapsiryhmälle voidaan antaa opetusta myös ulkona, joten ryhmämuotoisten tukimuotojen toteuttaminen osana ulkoilua on luontevaa.

Päiväkodin johtaja vastaa siitä, että esiopetuksessa lapselle annettava tuki on tarkoituksenmukaista ja suunnitelmallista. Johtaja on tietoinen siitä, että tuki toteutuu osana esiopetusryhmän toimintaa ja sitä arvioidaan säännöllisesti. Tukimuotoja toteutetaan asetettujen tavoitteiden mukaisesti ja toiminnan suunnittelussa sekä toteuttamisessa huomioidaan aina lapsen etu. Päiväkodin johtaja huolehtii, että esiopetuksen henkilöstöllä on riittävästi pedagogista osaamista lapsiryhmän tuen tarpeet huomioiden. Tämä tapahtuu esim. tiimipalavereissa tai toimipaikan yhteisissä palavereissa.

5.3. Lapsikohtaiset tukitoimet ja niiden järjestäminen

Lapsella on oikeus saada lapsikohtaisia tukitoimia⁹² viipymättä, jos ryhmäkohtaiset tukimuodot ovat riittämättömiä. Lapsikohtaisia tukitoimia annetaan yksilölliseen tarpeeseen perustuen ja säännöllisesti. Lapsi voi saada useampia lapsikohtaisia tukitoimia tuen tarpeidensa mukaisesti. Lapsikohtaisten tukitoimien yhteydessä lapsella on myös oikeus saada ryhmäkohtaisia tukimuotoja.

Lapsikohtaiset tukitoimet järjestetään tuen tarpeen arvioinnin ja tukea koskevan päätöksen perusteella lapsen etu huomioon ottaen ensisijaisesti lapsen omassa esiopetuksen toimipaikassa⁹³. Tukitoimien toteuttaminen kuvataan lapsikohtaisen tuen toteuttamista koskevassa suunnitelmassa⁹⁴.

Säännöllinen erityisopettajan antama opetus osittain pienryhmässä ja muun opetuksen yhteydessä toteutetaan lapsen esiopetusryhmässä muun opetuksen yhteydessä tai pienryhmässä. Säännöllinen erityisopettajan antama opetus on pitkäkestoista, esimerkiksi lukukauden tai -vuoden pituinen jakso.

Esiopetusryhmässä muun opetuksen yhteydessä toteutettaessa lähtökohtana erityisopettajan antaman opetuksen suunnittelemiselle ovat lapsen yksilölliset tarpeet. Kun erityisopettajan opetus annetaan pienryhmässä, tarkoitetaan pienryhmällä sellaista esiopetusryhmää, joka on muodostettu lapsikohtaisen tuen toteuttamiseksi ja erityisopettajan antaman opetuksen mahdollistamiseksi. Pienryhmän koko on paikallisesti määriteltävissä. Erityisopettajan antama opetus lapsikohtaisena tukitoimena voidaan toteuttaa myös yksilöopetuksena, jos se on lapsen tuen tarpeiden kannalta tarkoituksenmukaista.

Erityisopettajan opetus pienryhmässä toteutetaan kokoaikaisesti. Pienryhmä voi olla erityisryhmä tai pienennetty esiopetusryhmä, johon lapsi osallistuu esiopetuksen ajan.

Erityisopettajan antamalla opetuksella tarkoitetaan sellaisen opettajan antamaa opetusta, jolla on erityisopettajan kelpoisuus.

Lapsikohtaiset tulkittamis- ja avustajapalvelut ja apuvälineet mahdollistavat lapsen osallistumisen esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaiseen opetukseen.

Tulkittamispalveluilla tarkoitetaan viittomakielellä tai muilla kommunikaatiomenetelmillä annettavia tulkittamispalveluita. Oikeus tulkittamispalveluun on lapsilla, joilla on kuulovamma, kuulonäkövamma tai puhevamma, ja jotka tarvitsevat palvelua esiopetukseen osallistumiseksi. Tulkittamispalvelut järjestetään lapsen tarpeiden mukaan.

Lapsikohtaiset avustajapalvelut tulevat kyseeseen tilanteessa, jossa muut oppimista ja osallistumista tukevat järjestelyt ja ryhmäkohtainen avustava henkilöstöresurssi eivät tue lapsen yhdenvertaista osallistumista esiopetukseen. Lapsikohtainen avustaja tukee lapsen osallistumista

92 Perusopetuslaki 20 c § (1090/2024)

93 Perusopetuslaki 20 c §

94 Perusopetuslaki 20 e § (1090/2024)

ryhmän toimintaan yhdessä ryhmän muun henkilöstön kanssa. Avustaja voi esiopetustoiminnan aikana auttaa myös muita lapsia, jotta esiopetuksen opettaja voi opettaa lasta hänen yksilölliset tarpeensa huomioiden.

Apuvälineillä tarkoitetaan esiopetukseen osallistumisen edellyttämiä tarpeellisia apuvälineitä, joiden avulla tuetaan lapsen mahdollisuuksia oppia ja toimia esiopetusryhmässä opetukselle asetettujen tavoitteiden mukaisesti. Opetukseen osallistumisen edellyttämät apuvälineet järjestetään lapsen tarpeiden mukaan hänen käyttöönsä ryhmä- ja henkilökohtaisesti. Apuvälineet ovat osa opetusvälineitä. On tärkeää, että lapsen kanssa työskentelevät voivat perehtyä opetukseen osallistumisen edellyttämien apuvälineiden käyttöön sekä ohjaavat tarvittaessa lasta ja huoltajaa näiden käytössä. Lääkinnälliseen kuntoutukseen⁹⁵ tarvittavia apuvälineitä ei järjestetä lapsikohtaisena tukitoimena.

Lapsikohtaisten tukitoimien toteuttamisessa tulee tehdä opettajien ja esiopetusryhmän muun henkilöstön välistä yhteistyötä⁹⁶, ja se voi edellyttää erityisopettajan konsultaatiota. Tukitoimien suunnittelussa voidaan hyödyntää myös muiden asiantuntijoiden kuin esiopetuksen toimipaikan erityisopettajan konsultaatiota. Tästä päätetään opetuksen järjestäjän ohjeiden mukaisesti.

Monialaista yhteistyötä tehdään tarvittaessa lapsikohtaisten tukitoimien suunnittelussa ja toteuttamisessa. Tämä ei kuitenkaan ole edellytys tukitoimien toteuttamiselle.

Esiopetuksen henkilöstön on tehtävä monialaista yhteistyötä erityisesti silloin, kun lapsikohtaiset tukitoimet eivät tue lasta ja hänen kokonaistilannettaan riittävästi tai haastava tilanne olisi riski lapsen fyysiselle tai psyykkiselle terveydelle tai sosiaaliselle hyvinvoinnille. Lapsikohtaiset tukitoimet esiopetuksen henkilöstön toteuttamina kohdentuvat aina oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukemiseen eivätkä korvaa sosiaali- ja terveystoimen palveluja.

Lapsikohtaiset tukitoimet

Tuen muuttuessa lapsikohtaisiin tukitoimia käytetään yhä yksilöllisemmin ja systemaattisemmin. Niiden käyttöä suunnitellaan yhteistyössä esim. varhaiskasvatuksen erityisopettajan, koulupsykologin, puheterapeutin tai toimintaterapeutin kanssa. Monialainen yhteistyö tukee lapsikohtaisten tukitoimien tarpeen arvioimista. Tuen tarpeen arvioinnista vastaa varhaiskasvatuksen opettaja. Jos esiopetusryhmässä työskentelee kaksi opettajaa, opettajat tekevät arviointia yhdessä. Erityisopettaja osallistuu tarvittaessa tuen tarpeen arviointiin. Varhaiskasvatuksen opettaja kirjaa lapsen tuen tarpeen Lapsikohtaisen tuen toteuttamista koskevaan suunnitelmaan (liite).

Lasta kuullaan omasta kehityksestään ja oppimisestaan kuvitetun arvioinnin (liite 18) avulla, jonka varhaiskasvatuksen opettaja tekee yhdessä lapsen kanssa hänen ikänsä ja kehityksensä edellyttämällä tavalla.

Huoltajien kuuleminen tapahtuu esiopetusyksikössä varhaiskasvatuksen opettajan ja huoltajan sopimana ajankohtana (kutsu huoltajien kuulemiseen, liite 19). Tapaamisessa keskustellaan lapsen tuen tarpeesta ja huoltajalla on mahdollisuus osallistua lapsen tukitoimien tarpeen arviointiin. Tapaamisessa täytetään yhteistyössä varhaiskasvatuksen erityisopettajan kanssa keskustellen kirjallinen hakemus hallinnollista päätöstä varten (liite 20).

Lapsikohtaisissa tukitoimissa huomioidaan mm. opetusjärjestelyt (joustavat ryhmittelyt, lapsikohtainen ohjaaminen, pienryhmätoiminta), toiminnan eriyttäminen, ennakointi, mallintaminen, konkreettinen oppiminen, mahdollisuus omaan tilaan/rauhaan työskennellessä, henkilöstömitoitukseen liittyvät ratkaisut. Lapsikohtaiseen tuen toteuttamista koskevaan suunnitelmaan ei aseteta lapsikohtaisia tavoitteita, vaan tavoitteet asetetaan aikuisten pedagogiselle toiminnalle oppimisympäristö vahvasti huomioiden.

Lapsikohtaiset tukitoimet ovat kuvattuna alla olevassa kuviossa:

⁹⁵ Terveystoimintalaki 29 § (1326/2010)

⁹⁶ Perusopetuslaki 20 c §

LAPSIKOHTAISET TUKITOIMET

Lapsikohtaiset tukitoimet

5.3.1. Lapsikohtaisen tuen tarpeen arviointi

Tuen antamisen kokonaisuutta tarkasteltaessa arvioidaan aina kunkin lapsen kohdalla, mitkä ratkaisut parhaiten toteuttavat lapsen etua. Lapsen omat mielipiteet on selvitettävä⁹⁷ ja otettava huomioon hänen ikänsä ja kehityksensä edellyttämällä tavalla. Lapsen huoltajille tai muulle lailliselle edustajalle on annettava mahdollisuus osallistua⁹⁸ lapsen tukitoimien tarpeen arviointiin.

Lapsikohtaisen tuen tarpeen arvioinnissa⁹⁹ on selvitettävä oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuen tarve, toteutetut opetusjärjestelyt ja ryhmäkohtaiset tukimuodot sekä mahdollisesti toteutetut lapsikohtaiset tukitoimet. Näiden perusteella arvioidaan, mitkä ovat lasta parhaiten tukevat tukitoimet. Arvioinnissa saa käsitellä ainoastaan tukitoimien suunnittelun ja toteuttamisen kannalta tarpeellista tietoa.

⁹⁷ Perusopetuslaki 20 d § (1090/2024)

⁹⁸ Perusopetuslaki 20 d §

⁹⁹ Perusopetuslaki 20 d §

Poissaolot tai opetuskielen oppimisen varhainen vaihe eivät voi lähtökohtaisesti olla peruste lapsikohtaiselle tuen tarpeelle. Käyttäytymisellä reagoivien lasten tukemiseksi käytetään ensisijaisesti ryhmäkohtaisia tukimuotoja. Lasta voidaan tukea myös lapsikohtaisilla tukitoimilla, jos se on lapsen edun mukaista.

Tuen tarpeen arvioinnista vastaa esiopetuksen opettaja¹⁰⁰. Jos esiopetusryhmässä työskentelee kaksi opettajaa, opettajat tekevät arviointia yhdessä. Erityisopettaja osallistuu tarvittaessa tuen tarpeen arviointiin.

Jos lapsen tuen tarpeen arviointi edellyttää monialaista osaamista, osallistuvat tukitoimien tarpeen arviointiin tarvittaessa lisäksi opiskeluhuoltopalvelujen ammattilaiset tai muut asiantuntijat¹⁰¹. Lapsen asioissa moniammatillista ja monialaista yhteistyötä tehdään aina ensisijaisesti perheen sekä oppilas- ja opiskelijahuoltolain¹⁰² mukaisten opiskeluhuoltopalveluiden ammattilaisten kanssa. Huoltajan suostumuksella lapsen tuen tarpeen arviointiin voidaan pyytää muita asiantuntijoita sosiaali- ja terveystieteistä¹⁰³. Monialainen yhteistyö tukee lapsikohtaisten tukitoimien tarpeen arvioimista. Monialainen yhteistyö tai lääketieteellisen lausunnon tai tarkan diagnoosin saaminen päätöksen liitteeksi ei ole edellytys tuen suunnittelulle, toteuttamiselle tai tukea koskevan päätöksen tekemiselle.

Jos lapsi on varhaiskasvatuksessa saanut pedagogisia, rakenteellisia tai hoidollisia tuen muotoja¹⁰⁴ tai tukipalveluita¹⁰⁵, näiden toteutumista ja vaikuttavuutta koskeva tieto huomioidaan arvioitaessa lapsikohtaisten tukitoimien tarvetta esiopetuksessa. Mikäli lapsi on saanut tulkintapalveluita tai apuvälineitä varhaiskasvatuksessa, ja tarve jatkuu lapsen siirtyessä esiopetukseen, nämä lapsikohtaiset tukitoimet voidaan aloittaa ilman ryhmäkohtaisten tukimuotojen antamista. Mikäli lapsi on saanut säännöllistä tai kokoaikaista erityisopettajan antamaa opetusta tai lapsikohtaista avustamispalvelua varhaiskasvatuksessa, ja tukipalvelu on vastannut lapsen tarpeita ja on lapsen edun mukainen, voidaan lapsikohtaisten tukitoimien tarpeen arviointi aloittaa jo ennen esiopetuksen alkamista.

Katso edellinen kappale.

5.3.2. Lapsikohtaisen tuen toteuttamista koskeva suunnitelma

Lapsikohtaisen tuen tarpeen arviointiin perustuen on laadittava tuen toteuttamista koskeva suunnitelma¹⁰⁶. Suunnitelman laatii esiopetuksen opettaja¹⁰⁷. Jos esiopetusryhmässä työskentelee kaksi opettajaa, opettajat valmistelevat suunnitelman yhdessä. Erityisopettaja osallistuu tarvittaessa tuen toteuttamista koskevan suunnitelman laatimiseen. Suunnitelma on laadittava yhteistyössä lapsen ja huoltajan tai lapsen muun laillisen edustajan kanssa¹⁰⁸. Suunnitelma voidaan kuitenkin laatia ilman huoltajan myötävaikutusta, mikäli huoltaja näin valitsee.

Suunnitelmasta on käytävä ilmi

- lapsikohtaisen tuen tarpeen arviointiin perustuvat tarvittavat lapsikohtaiset tukitoimet
- perustelut siitä, miksi lapsikohtaisia tukitoimia tarvitaan tai ei tarvita
- mahdolliset muut tiedot ja selvitykset, joita tuen tarpeen arvioinnissa on hyödynnetty
- miten lapsikohtaisia tukitoimia toteutetaan

¹⁰⁰ Perusopetuslaki 20 d §

¹⁰¹ Perusopetuslaki 20 d §

¹⁰² Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 3 §

¹⁰³ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki

¹⁰⁴ Varhaiskasvatuslaki 15 b § (1183/2021)

¹⁰⁵ Varhaiskasvatuslaki 15 c § (1183/2021)

¹⁰⁶ Perusopetuslaki 20 e §

¹⁰⁷ Perusopetuslaki 20 e §

¹⁰⁸ Perusopetuslaki 20 e §

- miten lapsikohtaisten tukitoimien toteutumista ja vaikuttavuutta seurataan¹⁰⁹.

Lapsikohtaisten tukitoimien suunnittelussa ja toteuttamisessa huomioidaan oppimista ja esiopetukseen osallistumista tukevat pedagogiset ja rakenteelliset järjestelyt ryhmässä. Tukitoimien toteuttamista suunniteltaessa ja toteutumista arvioitaessa otetaan huomioon lapsen ajatukset ja näkemykset.

Lapsikohtaisen tuen toteuttamista koskevaa suunnitelmaa hyödynnetään tehtäessä tukea koskevaa päätöstä. Tukea koskeva päätös tehdään suunnitelluista tukitoimista.

Suunnitelman toteutumista ja tukitoimien riittävyttä on arvioitava¹¹⁰ tarvittaessa, kuitenkin vähintään kerran lukuvuoden aikana, lapsen tuen tarpeiden mukaisesti. Tätä useammin se on tarkistettava, jos lapsen tarpeet sitä edellyttävät.

Mikäli lapsi on saanut lapsikohtaisia tukitoimia esiopetuksessa, tuen toteutumista ja vaikuttavuutta koskeva tieto otetaan huomioon lapsen siirtyessä perusopetukseen. Mikäli lapsella on esiopetuksessa ollut käytössä henkilökohtaisia apuvälineitä, hän on saanut lapsikohtaisia tulkitsemis- tai avustajapalveluita tai erityisopettajan opetusta säännöllisesti tai kokoaikaisesti pienryhmässä, tämä tulee huomioida lapsen siirtyessä perusopetukseen. Oppilaskohtaisten tukitoimien tarve arvioidaan siirtymävaiheessa ja tuen toteuttaminen suunnitellaan yhteistyössä perusopetuksen kanssa. Perusopetuksessa oppilaalle laaditaan tuen toteuttamista koskeva suunnitelma ja tehdään tukea koskeva päätös perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti¹¹¹.

Monialainen yhteistyö ensisijaisesti opiskeluhoitopalvelujen ammattilaisten kanssa lapsikohtaisten tukitoimien tarpeen arvioinnissa voi tukea lapsikohtaisten tukitoimien suunnittelemista. Yhteistyö ei ole kuitenkaan edellytys tukitoimista tehtävän päätöksen tekemiselle. Lausunnosta voi olla apua opetuksen järjestäjälle päätöksen tekemisessä. Esiopetuksen henkilöstön antama tuki kohdentuu aina oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukemiseen, eikä päätös voi perustua ainoastaan psykologiseen tai lääketieteelliseen arvioon. Opetuksen järjestäminen ja lapsikohtaiset tukitoimet eivät korvaa sellaisia palveluja, joista järjestämisvastuussa on opetuksen järjestäjän sijasta jokin muu taho, kuten hyvinvointialue.

Lapsikohtaisen tuen toteuttamista koskeva suunnitelma

Tuen tarpeen arviointiin perustuen on laadittava tuen toteuttamista koskeva suunnitelma. Eurassa on käytössä Opetushallituksen suunnittelema lomakepohja (liite 17). Laatisesta vastaavat varhaiskasvatuksen opettaja tai opettajat, erityisopettaja osallistuu laadintaan tarvittaessa. Suunnitelma on laadittava yhteistyössä lapsen ja huoltajan kanssa. Suunnitelmasta on käytävä ilmi lapsikohtaiset tukitoimet, perustelut em. tukitoimien tarpeesta tai jos niitä ei tarvita, tukitoimien toteutus, vaikuttavuus sekä tiedot ja selvitykset, joita tuen tarpeen arvioinnissa on hyödynnetty.

5.3.3. Tukea koskeva päätös

Opetuksen järjestäjän on tehtävä kirjallinen hallintopäätös¹¹² lapselle annettavista lapsikohtaisista tukitoimista. Päätös tulee tehdä ilman viivytystä, kun tarve lapsikohtaisille tukitoimille on arvioitu ja suunnitelma tukitoimien toteuttamisesta tehty. Hallintopäätösmentelyssä noudatetaan hallintolakia¹¹³.

Opetuksen järjestäjän tulee kuulla lasta ja tämän huoltajaa tai laillista edustajaa ennen hallintopäätöksen tekemistä hallintolain mukaisesti¹¹⁴. Kuuleminen voidaan toteuttaa joko kirjallisesti tai suullisesti. Opetuksen järjestäjä voi tehdä myönteisen tai kielteisen päätöksen.

¹⁰⁹ Perusopetuslaki 20 e §

¹¹⁰ Perusopetuslaki 20 e §

¹¹¹ Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014

¹¹² Perusopetuslaki 20 f § (1090/2024)

¹¹³ Hallintolaki

¹¹⁴ Hallintolaki 34 §

Päätös on perusteltava hallintolain mukaisesti¹¹⁵. Perusteluissa on ilmoitettava, mitkä tuen tarpeen arviointiin ja suunnitelmaan liittyvät seikat ja mahdolliset muut selvitykset ovat vaikuttaneet ratkaisuun sekä mainittava sovelletut säännökset.

Hallintopäätöstä ei ole tarpeen tehdä, jos huoltajan tai muiden luvussa 5.1 mainittujen henkilöiden aloitteesta huolimatta lapsi ei tuen tarpeen arvioinnin perusteella¹¹⁶ tarvitse lapsikohtaisia tukitoimia, ja tuen tarpeen arviointiin osallistuneet ovat asiasta yksimielisiä. Kielteinen tukea koskeva hallintopäätös tehdään, jos huoltaja sitä vaatii lapsikohtaisen tuen tarpeen arvioinnista huolimatta. Jos lapsikohtaisille tukitoimille ei ole tuen tarpeen arvioinnin perusteella lainkaan tarvetta, yksityiskohtaista suunnitelmaa lapsikohtaisen tuen toteuttamisesta ei tarvitse tehdä.

Lapsella ja huoltajalla on oikeus saada asiasta hallintolaissa hallintopäätökselle asetetut vaatimukset täyttävä päätös, johon he voivat hakea oikaisua¹¹⁷. Hallintopäätös lapsikohtaisista tukitoimista voidaan panna täytäntöön lainvoimaa vailla olevana¹¹⁸. Täytäntöönpanolla ennen päätöksen lainvoimaa on keskeinen merkitys oikeusturvan kannalta. Hallintopäätös muutetaan tai kumotaan, mikäli tuen tarve muuttuu.

Hallintopäätöksessä on määrättävä lapsikohtaisista tukitoimista lapsen tuen tarpeen arvioinnin ja sen perusteella laaditun tuen toteuttamista koskevan suunnitelman mukaisesti¹¹⁹. Päätöksessä päätetään lapsen tuen tarpeen mukaisesti seuraavista asioista:

- säännöllinen erityisopettajan antama opetus osittain pienryhmässä ja muun opetuksen yhteydessä
- kokoaikainen erityisopettajan antama opetus pienryhmässä
- tulkitsemispalvelut
- avustajapalvelut
- apuvälineet

Päätös sisältää vain ne perusopetuslain¹²⁰ mukaiset lapsikohtaiset tukitoimet, joita lapsikohtaisen tuen toteuttaminen edellyttää. Päätöksessä ei kuvata suunnitelmaa lapsikohtaisten tukitoimien toteuttamisesta.

Jos muu opetuksen järjestäjä kuin kunta ei järjestä lapsikohtaisia tukitoimia, päätöksen silloin tekee opetuksen järjestäjän esityksestä lapsen asuinkunta¹²¹.

Tukea koskeva päätös Euran kunnassa

Eurassa varhaiskasvatuspäällikkö tekee hallintopäätöksen lapselle annettavista lapsikohtaisista tukitoimista.

Tuen päätökseen liittyvä kuuleminen toteutetaan esiopetusryhmän varhaiskasvatuksen opettajan toimesta erityisopettajan avustuksella. Varhaiskasvatuksen opettaja antaa huoltajille hyvissä ajoin kutsun kuulemiseen (liite 19) eli tilaisuuteen, jossa keskustellaan lapsen tuen tarpeen arvioinnista ja tuen suunnitelmaan liittyvistä seikoista. Lapsen kuuleminen toteutetaan osana pedagogista toimintaa lapsen ikätaso huomioiden. Lapsen kuuleminen saatetaan huoltajille kuulemistilaisuudessa tiedoksi.

Varhaiskasvatuspäällikölle toimitetaan

- Huoltajien kuulemisen lomake
- Tuen toteuttamista koskeva suunnitelma (sisältäen maininnan varhaiskasvatuksen tuesta)

¹¹⁵ Hallintolaki 45 §

¹¹⁶ Perusopetuslaki 20 d §

¹¹⁷ Perusopetuslaki 42 § (959/2015) ja Hallintolaki 46 § (581/2010)

¹¹⁸ Perusopetuslaki 20 f §

¹¹⁹ Perusopetuslaki 20 e §

¹²⁰ Perusopetuslaki 20 c §

¹²¹ Perusopetuslaki 20 f §

Opetuksen järjestäjä voi tehdä myönteisen tai kielteisen päätöksen. Päätös on perusteltava hallintolain mukaisesti. Perusteluissa on ilmoitettava, mitkä tuen tarpeen arviointiin ja suunnitelmaan liittyvät seikat ja mahdolliset muut selvitykset ovat vaikuttaneet ratkaisuun sekä mainittava sovelletut säännökset.

Hallintopäätöstä ei ole tarpeen tehdä, jos huoltajan tai muiden luvussa 5.1 mainittujen henkilöiden aloitteesta huolimatta lapsi ei tuen tarpeen arvioinnin perusteella tarvitse lapsikohtaisia tukitoimia ja tuen tarpeen arviointiin osallistuneet ovat asiasta yksimielisiä. Kielteinen tukea koskeva hallintopäätös tehdään, jos huoltaja sitä vaatii lapsikohtaisen tuen tarpeen arvioinnista huolimatta. Jos lapsikohtaisille tukitoimille ei ole tuen tarpeen arvioinnin perusteella lainkaan tarvetta, yksityiskohtaista suunnitelmaa lapsikohtaisen tuen toteuttamisesta ei tarvitse tehdä.

Lapsikohtaisista tukitoimista tehty viranhaltijapäätös lähetetään huoltajalle Päikky-järjestelmän Suomi.fi-viestintää käyttäen. Päätös sisältää muutoksenhakuohjeet. Hallintopäätös voidaan kuitenkin laittaa täytäntöön ennen lainvoiman alkamista. Eurassa hallintopäätös muutetaan tai kumotaan, mikäli tuen tarve muuttuu. Tukea on arvioitava vähintään kerran vuodessa.

5.4. Oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukeen liittyvä yhteistyö

Esiopetus järjestetään yhteistyössä siten, että jokainen lapsi saa oman kehityksensä ja tarpeidensa mukaista opetusta, kasvatusta sekä tarvitsemaansa tukea. Oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuki edellyttää toimivia paikallisia yhteistyörakenteita ja yhteisöllisten toimintatapojen kehittämistä.

5.4.1. Huoltajan ja lapsen kanssa tehtävä yhteistyö

Huoltajan kanssa tehtävän yhteistyön merkitys korostuu, kun lapsi tarvitsee tukea oppimiseensa tai esiopetukseen osallistumiseen. Esiopetuksen henkilöstön tulee tuntea säädökset ja määräykset, jotka liittyvät huoltajan kanssa tehtävään yhteistyöhön lapsen tukeen liittyvissä asioissa. Kaikille huoltajille kerrotaan oppimisen edellytyksiä tukevista opetusjärjestelyistä, sekä lapsen oikeudesta ryhmäkohtaisiin tukimuotoihin ja tarvittaessa lapsikohtaisiin tukitoimiin.

Lapsi osallistuu yhteistyöhön tarkoituksenmukaisella, ikäänsä ja kehitykseensä sopivalla tavalla. Lasta kuullaan ja hänen mielipiteensä otetaan huomioon.

Esiopetuksen henkilöstön on tärkeää olla yhteydessä huoltajaan, kun lapsella ilmenee oppimiseen ja esiopetukseen osallistumiseen liittyviä tuen tarpeita tai hänen hyvinvointinsa on vaarantumassa. Huoltajalle annetaan riittävästi tietoa esimerkiksi lasta koskevien asioiden käsittelystä, tietojen saannista ja niiden luovuttamisesta sekä salassapidosta. Tavoitteena on toimia yhteisymmärryksessä lapsen ja huoltajan kanssa. Huoltajille kerrotaan, että he tai lapsi eivät voi kieltäytyä oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuesta, eikä heidän suostumustaan tarvita tuen tarpeen arviointiin ja tuen suunnitteluun¹²². Lapsi voi tarvita myös yksilökohtaisen opiskeluhuollon tukea. Tämä perustuu vapaaehtoisuuteen ja edellyttää huoltajan suostumusta (katso Opiskeluhoito luku 6).

Huoltajan ja lapsen kanssa tehtävä yhteistyö

Huoltajien ja henkilöstön väliset keskustelut ovat keskeisin yhteistyön muoto esiopetusvuoden aikana, jotta sekä huoltajien tiedot että henkilökunnan havainnot osataan oikealla tavalla käyttää hyödyksi, voimavaraksi, joka turvaa lapsen kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin jatkuvuuden. Huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön avainsanoja lapsen tuesta puhuttaessa ovat luottamus ja kunnioitus. Yhteistyön tavoitteena on lapsen etu ja hyvinvointi sekä oppimisen tukeminen.

Lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia seurataan yhdessä huoltajien kanssa keskusteluissa tuonti- ja hakutilanteissa, puhelimitse sekä erikseen sovittavissa henkilökohtaisissa tapaamisissa. Lapseen liittyvät asiakirjat kirjataan Päikky-järjestelmään, josta huoltajat näkevät ne myös. Taksikuljetuksessa olevien lasten huoltajien suhteen henkilöstön on huolehdittava kaikesta tiedottamisesta ja rohkaistava huoltajia olemaan yhteydessä esiopetuksen henkilöstöön kaikissa mieltä askarruttavissa asioissa tai kuulumisten vaihdossa.

Jokaiselle lapselle laaditaan VEOPS yhteistyössä huoltajien ja henkilöstön kanssa. Suunnitelmaa laadittaessa keskustellaan lapsen vahvuuksista ja mielenkiinnon kohteista, mutta yhtä lailla mahdollisista tuen tarpeista. Huoltajille tulee kertoa mahdollisimman konkreettisesti tilanteita, joissa tuen tarve nousee esille. Huoltajien kanssa sovitaan jatkotoimenpiteistä oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyiden suhteen ja mahdollisten ryhmäkohtaisten tukimuotojen käyttöönotosta. Mahdollisia yhteistyötoimijoita voivat olla esimerkiksi varhaiskasvatuksen erityisopettaja, terveydenhoitaja tai mahdolliset terapeutit.

Tukea suunniteltaessa otetaan huomioon seuraavia asioita:

- henkilöstö on aloitteellinen huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön suhteen ja kertoo huoltajille heti, mikäli lapsen kasvussa, oppimisessa ja/tai hyvinvoinnissa kohdataan haasteita
- keskustelun tarkoituksena on olla avointa ja rehellistä sekä huoltajien että henkilöstön taholta, jolloin konkreettinen kuva lapsesta oppijana ja ryhmässä toimijana on keskiössä
- lapsi ja huoltaja ovat mukana tuen suunnittelussa ja heidän näkemyksensä otetaan huomioon ymmärtäen ja kunnioittaen

Esiopetuksessa (perusopetuslaki) ja täydentävässä varhaiskasvatuksessa (varhaiskasvatuslaki) annettavaa tukea voidaan avata huoltajille seuraavan kuvion avulla:

Esiopetuksen ja täydentävän varhaiskasvatuksen tuki

5.4.2. Moniammatillinen ja monialainen yhteistyö

Esiopetuksessa tehdään sekä moniammatillista että monialaista yhteistyötä. Moniammatillista yhteistyötä on esiopetuksen eri ammattiryhmien yhteistyö, joka yhdistää eri ammattiryhmien tiedot ja taidot. Moniammatillinen yhteistyö on keskeistä lapselle sopivien oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyjen sekä ryhmäkohtaisten tukimuotojen ja lapsikohtaisten tukitoimien suunnittelemiseksi ja toteuttamiseksi.

Monialaisella yhteistyöllä tarkoitetaan eri hallinnonalojen ammattilaisten yhteen kokoavaa ja niiden rajat ylittävää toimintaa ja yhteistyötä. Yhteistyötä tehdään ensisijaisesti opiskeluhuoltopalvelujen ammattilaisten (ml. lastenneuvola) kanssa. Muita keskeisiä yhteistyötahoja ovat muut sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut, kuten terapiapalvelut kasvatus- ja perheneuvonta sekä lastensuojelu. Mikäli lapsella on esimerkiksi terveydentilasta, sosiaalisista olosuhteista tai muusta syystä johtuen elämässä tilanne, joka vaikuttaa hänen oppimiseensa tai esiopetukseen osallistumiseen, esiopetuksen henkilöstö tekee suunnitelmallista monialaista yhteistyötä. Monialaista yhteistyötä ohjaa lapsen edun ensisijaisuus. Monialainen yhteistyö toteutetaan ensisijaisesti huoltajan suostumuksella. Yhteistyötä tehtäessä tulee noudattaa salassapitoa ja tiedonsiirtoa koskevia säännöksiä¹²³.

Lapsi saattaa tarvita esiopetuksen aikana pitkäaikaissairauden hoitoon, lääkitykseen ja/tai ruokavalioon liittyviä järjestelyjä. Terveydenhuollon asiantuntijoiden kanssa tehdään yhteistyötä esimerkiksi esiopetuksen henkilöstön ohjauksen ja konsultaation osalta.

Esiopetuksen toimipaikassa tehdään tarvittaessa monialaista yhteistyötä liittyen terveydenhuollon järjestämään ja toteuttamaan lääkinnälliseen kuntoutukseen ja apuvälineiden käyttöön. Esiopetuksen henkilöstö ei vastaa lapsen kuntoutuksen toteuttamisesta, mutta tekee tarpeen mukaista yhteistyötä lasta kuntouttavien ammattilaisten kanssa. Yhteistyössä tulee sopia selkeästi vastuut ja periaatteet, miten lapsen kuntoutuksen toteutus yhteensovitetaan esiopetuksen järjestämisen kanssa. Kuntoutuksen järjestelyissä tulee huomioida aina lapsen etu.

Moniammatillinen ja monialainen yhteistyö

Moniammatillisuus on varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen keskeinen voimavara. Lapsen kasvun, kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin tukeminen edellyttää monipuolista osaamista, jota moniammatillisuus tuo mukanaan. Toimivan yhteistyön kannalta kaikkien ammattiryhmien ydinosaaaminen käytetään hyödyksi tehtävänkuvan mukaisesti.

Esiopetus on lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia tukevaa ennaltaehkäisevää työtä. Monialaisen yhteistyön tavoitteena on tiedon ja osaamisen jakaminen niin, että lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia sekä koko perheen hyvinvointia voidaan edistää parhaalla mahdollisella tavalla.

Eurassa esiopetushenkilöstö tekee yhteistyötä varhaiskasvatuksen erityisopettajien, terveydenhoitajien, kasvatus- ja perheneuvonnan, koulukuraattorin ja -psykologin, lapsiperheiden palvelujen sekä muiden tarvittavien yhteistyötahojen kanssa (liite 21). Yhteistyötä lastensuojelun kanssa on kuvattu liitteessä 22.

Eurassa toimii Perhekeskus Suvituulen monialainen neuvolatiimi, jonka toiminnasta yhteistyössä varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen kanssa kerrotaan liitteessä 23.

Oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuki, (KOTU) -palaverin käytäntö

Oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuki on jokaisen esiopetuksen piirissä olevan lapsen oikeus. Jokaisessa esiopetuksen toimipaikassa kokoontuu syksyn aikana Kehityksen ja oppimisen tuen tukiryhmä (KOTU), joka käsittelee lapsen kehitykseen ja oppimiseen liittyviä asioita. Ryhmän tarkoituksena on edistää lasten tasapainoista ja tervettä kehitystä ja oppimista. Ryhmän toiminta on ennaltaehkäisevää, konsultoivaa ja lasten kasvatusta tukevaa.

Ennen työryhmän kokoontumista esiopetuksen henkilöstöllä on mahdollisuus arvioida omaa huoltaan Kehityksen ja oppimisen tuki-lomakkeen (liite 24) avulla. Lapsen tuen tarpeesta tai kehitykseen liittyvistä haasteista keskustellaan aina huoltajien kanssa ennen palaveria. Huoltajilla on tieto palaverin ajankohdasta, jotta he voivat halutessaan tuoda lapsen kasvuun, kehitykseen ja oppimiseen liittyviä asioita ryhmään käsiteltäväksi. KOTU-palaverissa ei käsitellä opiskeluhuoltoon liittyviä asioita, joihin on oma käytäntönsä kuvattu kappaleessa 6. Palaveri on varhaiskasvatuspalveluiden sisäistä moniammatillista toimintaa ja siihen osallistuvat:

- varhaiskasvatuksen opettajat

- varhaiskasvatuksen erityisopettaja (kokoonkutsuja + muistio)
- yksikön esihenkilö.

Palaverin jälkeen huoltajien kanssa keskustellaan mahdollisista sovitusta tukitoimista. Mikäli KOTU-palaverissa todetaan selkeä huoli lapsen kasvun, kehityksen tai oppimisen suhteen, jatketaan asian käsittelyä yhdessä huoltajien ja heidän luvallaan muiden tarvittavien asiantuntijoiden kanssa.

Yhteistyö opiskeluhoollon toimijoiden kanssa

Yhteistyö kuvataan kappaleessa 6., jossa on linkki esiopetuksen opiskeluhoollon suunnitelmaan.

5.5. Esiopetuksen poikkeava järjestäminen lapsen tuen tarpeesta tai terveydentilasta johtuvasta syystä

5.5.1. Varhennettu oppivelvollisuus

Varhennetun oppivelvollisuuden tavoitteena on vahvistaa lapsen oppimisvalmiuksia niin, että hänellä on mahdollisuus oppia ja kehittyä täyteen potentiaaliinsa. Esiopetuksen alkamista varhennetaan ja oppivelvollisuus alkaa vuotta säädettyä aikaisemmin¹²⁴, jos lapsen arvioidaan tarvitsevan enemmän aikaa esi- ja perusopetukselle asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi oppimiskykyyn ja kokonaiskehitykseen vaikuttavan vamman, sairauden tai toimintakyvyn rajoitteen vuoksi. Tällöin lapselle tehdään päätös varhennetusta oppivelvollisuudesta¹²⁵.

Vamma voi tarkoittaa esimerkiksi näkö- tai kuulovammaisuutta, kehitysvammaisuutta, vaikeita kehityshäiriöitä tai laaja-alaisia oppimisen vaikeuksia. Mikäli lapsella on pitkäaikaissairaus, joka vaikuttaa lapsen kognitiivisiin taitoihin ja toimintakykyyn, voi se olla syy varhennettuun oppivelvollisuuteen. Sellainen pitkäaikaissairaus, joka ei vaikuta lapsen oppimiskykyyn, voidaan huomioida oppimisen edellytyksiä tukevilla opetusjärjestelyillä, kuten avustajan työskentelyllä ryhmässä. Tällöin varhennetun oppivelvollisuuden hallintopäätökselle ei ole perusteita. Toimintakyvyn rajoite tarkoittaa päivittäiseen selviytymiseen, osallisuuteen ja hyvinvointiin vaikuttavia tekijöitä, jotka aiheuttavat lapselle osallisuuden esteitä tai laajoja avun ja tuen tarpeita.

Varhennetun oppivelvollisuuden päätöksen saaneen lapsen oppivelvollisuus alkaa sinä vuonna kuin lapsi täyttää 6 vuotta, ja hänellä on oikeus saada esiopetusta sinä vuonna, jona lapsi täyttää viisi vuotta¹²⁶. Tällöin esiopetus voi kestää kaksi vuotta lapsen ollessa 5- ja 6-vuotias. Lapsen tulee osallistua esiopetukseen, joka kuuluu oppivelvollisuuteen¹²⁷. Huoltaja päättää, osallistuuko lapsi esiopetukseen 5-vuotiaana. Lapsen huoltajalle tulee antaa ajoissa tietoa varhennetusta oppivelvollisuudesta.

Varhaiskasvatuksen tai opetuksen järjestäjä päättää varhennetusta oppivelvollisuudesta hallintolain mukaisesti ennen perusopetuksen alkamista. Jos lapsi ei ole varhaiskasvatuksessa tai esiopetuksessa, varhennetusta oppivelvollisuudesta päättää lapsen asuinkunta. Päätös varhennetusta oppivelvollisuudesta voidaan tehdä myös huoltajan aloitteesta. Päätös tehdään lapsen ollessa varhaiskasvatus- tai esiopetusikäinen. Päätöstä ei voi tehdä perusopetuksen alkamisen jälkeen.

Hallintopäätöksen valmistelussa tehdään yhteistyötä varhaiskasvatuksen sekä esi- ja perusopetuksen asiantuntijoiden kesken. Arvioitaessa varhennetun oppivelvollisuuden tarvetta lapselle, tulisi vammaa, sairautta tai toimintakyvyn rajoitetta tarkastella eri näkökulmista,

¹²⁴ Oppivelvollisuuslaki 2 §

¹²⁵ Oppivelvollisuuslaki 2 §, varhennetun oppivelvollisuuden mukaisia päätöksiä voi valmistella 1.10.2025 alkaen ja päätökset voi ratkaista 1.8.2026-31.8.2026 välillä

¹²⁶ Perusopetuslaki 26 a §

¹²⁷ Oppivelvollisuuslaki 3 §

jotta saadaan kokonaiskuva lapsen tuen tarpeista ja oppimisen edellytyksistä. Yhteistyö on tärkeää, jotta lapsen oppimisen polku varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja esiopetuksesta perusopetukseen muodostaa lapsen edun mukaisen jatkumon.

Varhennettua oppivelvollisuutta koskevaa hallintopäätöstä tehtäessä hyödynnetään lapsesta mahdollisesti annettuja psykologisia tai lääketieteellisiä lausuntoja tai muuta vastaavaa selvitystä. Päätöksenteon kannalta olennaista on, että lausunnosta tai selvityksestä käy ilmi, miksi lapsi hyötyisi varhennetusta oppivelvollisuudesta. Päätöstä tehtäessä voidaan myös hyödyntää terveydenhuollon kanssa yhteisesti aiemmin tai arvioinnin aikana muodostettua näkemystä lapsen tilanteesta. Päätös tehdään aina perustuen lapsen tilanteen kokonaisarviointiin, hänen vahvuuksiinsa ja yksilöllisen tuen tarpeisiinsa. Varhennettua oppivelvollisuutta koskeva hallintopäätös tulee perustella ja mahdollinen lausunto tai muu vastaava selvitys liitetään päätökseen.

Varhennetun oppivelvollisuuden päätöksen saaneelle lapselle tulee tehdä tukea koskeva päätös¹²⁸, joka tehdään lapsikohtaisen tuen tarpeen arvioinnin¹²⁹ ja lapsikohtaisen tuen toteuttamista koskevan suunnitelman¹³⁰ mukaisesti. Tukea koskevassa päätöksessä päätetään tarvittavista lapsikohtaisista tukitoimista, ja tukitoimiin tulee sisältyä joko säännöllinen erityisopettajan opetus osittain pienryhmässä ja muun opetuksen yhteydessä tai kokoaikainen erityisopettajan opetus pienryhmässä.

Varhennetun oppivelvollisuuden päätöksen saaneen lapsen siirtyminen esiopetuksesta perusopetukseen

Kun lapsella on varhennetun oppivelvollisuuden hallintopäätös ja tuen tarve jatkuu perusopetuksessa, lapsen opetus järjestetään siten, että oppilaalla on oikeus perusopetuksessa aloittaessaan oppilaskohtaisiin tukitoimiin ja tarvittaessa perusopetuksen oppimäärästä tai opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamiseen. Jos oppilaskohtaisten tukitoimien ja perusopetuksen oppimäärästä tai opetussuunnitelman tavoitteista poikkeaminen ovat riittämättömiä ja lapsi ei oppimiskykyyn vaikuttavan vamman, sairauden tai toimintakyvyn rajoitteen vuoksi kykene perusopetuksessa opiskelemaan oppiaineita, opetus voidaan järjestää toiminta-alueittain.

Esi- ja perusopetuksen henkilöstö tekee moniammatillista ja monialaista yhteistyötä, kun arvioidaan perusopetukseen siirtyvän varhennetun oppivelvollisuuden päätöksen lapsen opetuksen järjestämistä ja tukitoimia perusopetuksessa. Tällöin hyödynnetään mahdollisia varhennettua oppivelvollisuutta varten annettuja lausuntoja tai muuta lapsen tilanteen arvioimisen tueksi jo aiemmin tehtyä tai arvioinnin yhteydessä tehtävää yhteistyötä terveydenhuollon ammattihenkilöiden kanssa. Arvioitaessa opetuksen järjestämistä perusopetuksessa tulee lapsen vammaa, sairautta tai toimintakyvyn rajoitetta tarkastella eri näkökulmista lapsen kokonaistilanteen ymmärtämiseksi. Perusopetuksen järjestämistä ja oppilaskohtaisia tukitoimia koskeva arviointi perustuu arvioon oppimäärän tavoitteista suoriutumisen ja opetukseen osallistumisen edellyttämien tukitoimien tarpeesta ja opetuksen järjestämisen tarkoituksenmukaisuudesta. Tietty lääketieteellinen diagnoosi ei automaattisesti tarkoita tiettyjen tukitoimien toteuttamista tai päätöstä perusopetuksen järjestämisestä oppilaalle oppimiskykyyn vaikuttavan vamman, sairauden tai toimintakyvyn rajoitteen perusteella¹³¹. Arviointiin perustuvaa tukea koskevaa päätöstä ei tehdä ainoastaan lääketieteelliseen arvioon pohjautuen, koska perusopetuksessa opetushenkilöstön tuki kohdentuu aina oppimisen ja koulunkäynnin tukemiseen ja tavoitteena on mahdollistaa jokaiselle oppilaalle opetussuunnitelman tavoitteiden ja perusopetuksen oppimäärän saavuttaminen sekä opetukseen osallistuminen.

Varhennetun oppivelvollisuuden hallintopäätöksen saaneen lapsen perusopetuksen aloitusta myöhennetään vain perustellusta syystä ja tarkoin harkiten (kts. luku 5.5.5). Tällainen syy voi olla esimerkiksi se, että lapsi ei ole sairaudesta johtuen osallistunut lainkaan tai juuri lainkaan esiopetukseen, ja esiopetukseen osallistumisen katsotaan olevan lapsen edun mukaista.

128 Perusopetuslaki 20 f §

129 Perusopetuslaki 20 d §

130 Perusopetuslaki 20 e §

131 Perusopetuslaki 20 i § (1090/2024)

Varhennettu oppivelvollisuus Eurassa

Varhaiskasvatuksen erityisopettaja on mukana varhennetun oppivelvollisuuden prosessissa yhteistyössä huoltajien kanssa. Lapsen huoltajia tiedotetaan ja heidän kanssaan käydään läpi varhennettuun oppivelvollisuuteen liittyvät käytännöt, kuten oppivelvollisuuden alkamisajankohta sekä yhteistyökäytännöt perusopetuksen kanssa esiopetuksen aikana. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja vastaa siitä, että sekä lasta (ikä- ja kehitystaso huomioiden) että huoltajaa kuullaan. Varhaiskasvatuksen opettaja vastaa Lapsikohtaisen tuen toteuttamista koskevan suunnitelman kirjaamisesta. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja kirjaa suunnitelmaan omia havaintojaan.

Lapsen huoltajat päättävät lapsen osallistumisesta varhennettuun oppivelvollisuuteen. Päätöksen varhennetusta oppivelvollisuudesta tekee Euran kunnan hallintosäännön mukaan sivistysjohtaja.

Eurassa varhennetun oppivelvollisuuden piirissä oleva oppilas voi suorittaa varhennetun esiopetuksen, esiopetuksen tai aloittaa oppivelvollisuutensa päiväkotiryhmissä, esiopetusryhmissä tai Kirkonkylän koulun erityisluokilla.

Varhennettu oppivelvollisuus ja siirtyminen esiopetuksesta perusopetukseen

Esiopetuksesta perusopetukseen siirtymisen tavoitteena on luoda eheä jatkumo. Varhaiskasvatuksen erityisopettajat toimivat moniammatillisessa yhteistyössä huoltajien ja koulujen erityisopettajien kanssa lapsen koulua ja opetusryhmää suunniteltaessa.

Käytännössä

- varhaiskasvatuksen erityisopettaja kutsuu koolle lapsen yksilökohtaisen palaverin, johon osallistuu huoltajien lisäksi tulevan koulun opettaja, mahdolliset asiantuntijat sekä esiopetuksen henkilöstö
- varhaiskasvatuksen erityisopettaja voi kutsua tulevan koulun opettajan tutustumaan lapseen esiopetuksessa
- tuleva koulu järjestää muutaman tutustumisen lapselle tulevassa oppimisympäristössä
- huoltajat käyvät tutustumassa tulevaan kouluun

5.5.2. Sairaalaopetus ja konsultatiivinen sairaalaopetuspalvelu

Erikoissairaanhoidossa potilaana olevan lapsen sairaalaopetus

Lapsen vakava sairaus tai vaikea elämäntilanne edellyttää erityistä pohdintaa esiopetuksen järjestämisessä ja tarvittavan tuen suunnittelussa. Erikoissairaanhoidossa potilaana olevan lapsen esiopetus järjestetään ensisijaisesti lapsen omassa esiopetuksen järjestämispaikassa¹³². Sairaalan toimintayksikön sijaintikunta on kuitenkin velvollinen järjestämään sairaalassa potilaana olevalle lapselle opetusta siinä määrin kuin se hänen terveytensä huomioon ottaen on mahdollista.

Hoidosta vastaavan sairaalan toimintayksikön sijaintikunta on velvollinen järjestämään myös muulle kuin sairaalassa erikoissairaanhoidossa potilaana olevalle lapselle esiopetusta ja tukea siinä määrin kuin se hänen terveytensä, pedagogiset erityistarpeensa ja erikoissairaanhoidon hoidolliset ja kuntoutukselliset toimenpiteet huomioon ottaen on perusteltua. Sairaalaopetusta tulee järjestää, jos esiopetusta ei muutoin pystytä järjestämään lapsen edun mukaisesti. Myös kunnat, joissa sijaitsee erikoissairaanhoidon muu toimintayksikkö, voivat järjestää sairaalaopetusta erikoissairaanhoidossa olevalle lapselle.

Hoidosta vastaavan sairaalan tai muun erikoissairaanhoidon toimintayksikön sijaintikunta ja lapsen opetuksen järjestäjä sekä lapsen kotikuntalain mukainen kotikunta taikka kotikunnattoman lapsen asuinkunta sopivat yhdessä lapsen esiopetuksen järjestämisestä¹³³. Esiopetuksen järjestämisestä on kuultava lasta, hänen huoltajaansa tai muuta laillista edustajaa sekä lapsen opetuksen järjestäjää ja opiskeluhoitopalvelujen ammattilaisia. Jos lapsen opetuksen

¹³² Perusopetuslaki 4 a § (1090/2024)

¹³³ Perusopetuslaki 4 a §

järjestäjä on eri kunta kuin lapsen hoidon aikainen kotikunta, myös lapsen kotikuntaa tai asuinkuntaa on kuultava¹³⁴. Jos yhteisymmärrykseen ei päästä, hallintopäätöksen tekee sairaalan sijaintikunta¹³⁵.

Konsultatiivinen sairaalaopetuspalvelu

Sairaalan tai muun erikoissairaanhoidon toimintayksikön sijaintikunnan on varsinaisen sairaalaopetuksen lisäksi järjestettävä konsultatiivista sairaalaopetuspalvelua lapsen omassa esiopetuksen järjestämispaikassa¹³⁶. Konsultatiivinen sairaalaopetuspalvelu kohdennetaan ensisijaisesti opettajille, sillä konsultaatiolla tarkoitetaan ammattilaisten ja asiantuntijoiden välistä neuvottelua ratkaisun löytämiseksi tai neuvon saamiseksi.

Konsultatiivisen sairaalaopetuspalvelun tehtävänä on tarjota henkilöstölle konsultatiivista tukea lapsen oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen suunnittelemiseksi ja toteuttamiseksi. Palvelua järjestetään sellaisissa tilanteissa, joissa tarvitaan vaativaa monialaista osaamista ennaltaehkäisevien tai korjaavien toimenpiteiden suunnittelemiseksi tai tekemiseksi muiden kuin sairaalassa erikoissairaanhoidossa potilaana olevien lasten esiopetukseen¹³⁷. Konsultatiivista sairaalaopetuspalvelua on järjestettävä myös muiden kuin sairaalassa erikoissairaanhoidon potilaana jo olevien lasten opetuksen järjestämiseen.

Konsultatiivisen sairaalaopetuspalvelun tarkoituksena on vahvistaa opettajien ja muun henkilöstön osaamista ja vahvistaa varhaista tukea osana esiopetuksen toimintakulttuuria. Lisäksi konsultatiivinen sairaalaopetuspalvelu vahvistaa sairaalaopetuksen ja esiopetuksen henkilöstön moniammatillisen ja monialaisen yhteistyön rakenteita. Oikea-aikaisella palveluiden antamisella lapsen omassa esiopetusryhmässä voidaan ehkäistä ongelmien kasautumista ja tukea esiopetukseen osallistumista.

Opetuksen järjestäjän tulee hoidosta vastaavan sairaalan tai muun erikoissairaanhoidon toimintayksikön sijaintikunnan kanssa moniammatillisessa yhteistyössä sopia konsultatiivisesta sairaalaopetuspalvelusta ja järjestää siirtymisen kannalta välttämätön tuki esiopetuksen järjestämiseksi¹³⁸. Mikäli opetuksen järjestäjä on muu kuin lapsen hoidon aikainen kotikunta tai ilman kotikuntaa olevan lapsen asuinkunta, myös lapsen kotikuntaa tai asuinkuntaa tulee kuulla. Sairaalaopetuksen päättyessä lapsi jatkaa siinä esiopetuksen toimipaikassa, johon hän kuului ennen sairaalaopetuksen järjestämistä.

Sairaalaopetus ja konsultatiivinen sairaalaopetuspalvelu

Eurassa pyritään aina ensisijaisesti järjestämään esiopetus lapsen omassa esiopetuksen järjestämispaikassa huolimatta erikoissairaanhoidollisesta tarpeesta. Usein tällainen tilanne vaatii laajaa monialaista yhteistyötä ja selvitystyötä oppimisympäristön ja tarvittavien resurssien varmistamiseksi.

Sairaalaopetusta järjestetään esioppilaalle lapsen vakavan sairauden tai jos vaikea elämäntilanne edellyttää erityistä pohdintaa esiopetuksen järjestämisestä. Tällainen voisi olla esimerkiksi liikenneonnettomuudesta toipumisjakson ajalle.

Sairaalaopetuksen järjestämisen paikasta ei ole määritelty laissa, kun taas vastaavasti sairaalakoululla on osoite ja sairaalakoulu voi sijaita sairaalassa tai koulussa riippuen alueen järjestämistavasta.

Muu kuin erikoissairaanhoidon potilaana oleva lapsi on avohoidossa oleva potilas.

Satakunnan hyvinvointialueen sairaalakouluna on Porissa sijaitseva Tiilimäen koulu. Tiilimäen koulu on Turun yliopistollisen keskussairaalan erityisvastuualueen alaisena.

¹³⁴ Perusopetuslaki 4 a §

¹³⁵ Perusopetuslaki 4 a §

¹³⁶ Perusopetuslaki 4 a §

¹³⁷ Perusopetuslaki 4 a §

¹³⁸ Perusopetuslaki 4 a §

5.5.3. Muut opetuspalvelut

Lapsi voi saada esiopetuksen aikana myös muita opetuspalveluita, mikäli lapsi tarvitsee niitä esiopetukseen osallistumisen tueksi. Muut opetuspalvelut ovat lapselle maksuttomia palveluja¹³⁹ vastaavalla tavalla kuin tulkitsemis- ja avustajapalvelut sekä apuvälineet. Muiden opetuspalveluiden järjestämistavasta päättää opetuksen järjestäjä, ja palvelun järjestämisestä tehdään hallintolain mukainen päätös.

5.5.4. Lapsen esiopetuksen järjestäminen poikkeavasti terveydentilasta johtuvasta syystä

Lapsen esiopetus voidaan järjestää osittain toisin kuin perusopetuslaissa ja -asetuksessa¹⁴⁰ säädetään ja määrätään, jos se on perusteltua lapsen terveydentilaan liittyvästä syystä. Esimerkiksi lapsen pitkäaikaissairaus voi estää tai vaikeuttaa lapsen osallistumista esiopetuksessa järjestettävään opetukseen. Esiopetukseen osallistumisajan lyhentäminen tai esiopetuksen poikkeava järjestäminen ei ole mahdollista ilman päätöstä esiopetuksen poikkeavasta järjestämisestä. Hallintopäätös tulee tehdä aina, jos poikkeaminen ei ole tilapäinen tai vähäinen.

Huoltaja tekee opetuksen järjestäjälle hakemuksen esiopetuksen järjestämisestä poikkeavasti. Päätös voidaan tehdä vain lapsen tilanteesta johtuvilla, terveydentilaan liittyvillä syillä. Terveydentilan arvioivat terveydenhuollon ammattilaiset. Hallintopäätöstä varten tarvitaan asiantuntijalausunto esiopetukseen osallistumiseen vaikuttavasta tilanteesta, joka liitetään huoltajan hakemukseen. Koska kysymyksessä on opetuksen järjestäjän päätös, tulee päätöksen tekijän aina arvioida lapsen kokonaistilanne myös pedagogisesti eli miten lapsen oikeus esiopetukseen mahdollistuu. Päätös esiopetuksen poikkeavasta järjestämisestä tehdään aina tapauskohtaisesti yksittäisen lapsen tilanteen perusteella. Päätöksen on oltava lapsen edun mukainen.

Esiopetuksen poikkeavaa järjestämistä koskevassa päätöksessä on yksilöitävä, miten lapsen esiopetus poikkeaa perusopetuslaissa, -asetuksessa ja esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa säädetystä ja/tai määrätystä. Päätöksessä tulee käydä ilmi päätöksen voimassaoloaika. Päätös esiopetuksen poikkeavasta järjestämisestä on voimassa määräajan, enintään lukuvuoden. Jos lapsen saama esiopetuksen määrä alittaa esiopetuksen vähimmäistuntimäärän 700 tuntia tai jos päätös koskee esiopetuksen järjestämispaikkaa, ratkaisun toimivuutta tulee säännöllisesti arvioida. Kaikki päätöksessä päätetyt asiat tulee perustella.

5.5.5. Perusopetuksen aloituksen myöhentäminen

Lapsen perusopetuksen aloittamista voidaan myöhentää vuodella¹⁴¹, jos se on lapsen edun mukaista. Huoltaja tekee opetuksen järjestäjälle hakemuksen perusopetuksen aloittamisesta vuotta säädettyä myöhemmin. Hakemukseen tulee liittää psykologinen ja tarvittaessa lääketieteellinen selvitys. Opetuksen järjestäjä tekee myönteisen tai kielteisen hallintopäätöksen. Päätös tulee perustella, ja psykologiset ja mahdolliset lääketieteelliset selvitykset liitetään päätökseen.

Hallintopäätös perusopetuksen aloituksen myöhentämisestä tulee tehdä vain perustellusta syystä ja tarkoin harkiten. Päätöstä ei voi tehdä esimerkiksi siitä syystä, että perusopetuksessa ei olisi mahdollisuutta vastata lapsen oppimisen ja koulunkäynnin tuen tarpeeseen. Päätös perusopetuksen aloituksen myöhentämisestä tehdään ennen kuin lapsi aloittaa perusopetuksessa.

¹³⁹ Perusopetuslaki 31 §

¹⁴⁰ Perusopetuslaki 18 § (1090/2024)

¹⁴¹ Perusopetuslaki 27 §

Kun lapsen perusopetuksen aloitusta on myöhennetty vuodella, lapsella on oikeus osallistua esiopetukseen vielä yhden esiopetusvuoden ajan.

Perusopetuksen aloituksen myöhentäminen Eurassa

Perusopetuksen aloittaminen vuotta säädettyä myöhemmin on harkittava aina tarkasti ja tapauskohtaisesti. Yhteistyö huoltajan, esiopetuksen henkilöstön, varhaiskasvatuksen erityisopettajan ja asiantuntijoiden välillä on tärkeää. Asiantuntijalla on selvitystä tehdessään käytössä tiedot tai asiakirjat esiopetushenkilöstön/varhaiskasvatuksen erityisopettajan näkemyksestä koulunkäynnin myöhentämiseen. Mikäli koulunkäynnin myöhentämiseen päädytään, huoltaja täyttää Koulunkäynnin poikkeava aloittaminen-lomakkeen ja toimittaa sen sivistysjohtajalle liitteineen. Sivistysjohtaja tekee joko myönteisen tai kielteisen viranhaltijapäätöksen hakemukseen.

Päätöksen jälkeen lapsen tulee ilmoittautua esiopetukseen ja mahdollisesti täydentävään varhaiskasvatukseen yhteistyössä sovitun mukaisesti

5.6. Paikallisesti päätettävät asiat

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden luku 5 lisätään paikalliseen opetussuunnitelmaan sellaisenaan, ja siihen lisätään paikallisesti päätettävät asiat alla olevan mukaisesti.

Paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetään ja kuvataan:

- Luvun 5.1 osalta
 - Oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuen järjestämistä ohjaavat paikalliset käytännöt ja vastuut
 - Päiväkodin johtajan tai rehtorin vastuut tuen toteuttamisessa
 - Lukuvuosisuunnitelman rakenne tuen järjestämisen osalta sekä laatimisen ja tarkentamisen periaatteet ja vastuut
 - Toiminta siirtymävaiheissa ja tiedonsiirtoon liittyvät käytännöt ja vastuut
 - Esiopetuksen ja esiopetusta täydentävän varhaiskasvatuksen tuen yhteensovittamisen paikalliset käytännöt
- Luvun 5.2 osalta
 - Oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyiden toteuttaminen, yhteistyörakenteet ja vastuut järjestäjä-, toimipaikka- ja ryhmätasolla
 - Ryhmäkohtaisten tukimuotojen toteuttamisen käytännöt ja vastuut
- Luvun 5.3 osalta
 - Ryhmäkohtaisten tukimuotojen riittävyyden ja lapsikohtaisten tukitoimien tarpeen arviointiin ja tukitoimien toteuttamista koskevan suunnitelman laatimiseen liittyvät käytännöt ja vastuut
 - Tukea koskevan päätöksen valmistelun käytännöt ja vastuut sekä päätöksestä päättämisen vastuu
- Luvun 5.4 osalta
 - Yhteistyökäytännöt huoltajan ja lapsen kanssa lapsikohtaisten tukitoimien arvioinnissa, suunnittelussa ja päätöksenteossa
 - Opiskeluhuoltopalvelujen ammattilaisten sekä muiden monialaisen yhteistyön tahojen kanssa tehtävän yhteistyön ja kehittämisen periaatteet
- Luvun 5.5 osalta
 - Varhennetun oppivelvollisuuden päätöksentekoon ja toteuttamiseen liittyvät yhteistyökäytännöt ja vastuut
 - Sairaalaopetuksen järjestämiseen liittyvät yhteistyökäytännöt ja vastuut
 - Sairaalaopetuksen konsultaatiopalvelun toteuttamisen yhteistyökäytännöt ja vastuut
 - Lapsen esiopetuksen poikkeavaan järjestämiseen ja päätöksentekoon liittyvät käytännöt ja vastuut

- *Perusopetukseen aloittamiseen vuotta säädettyä myöhemmin kuuluva yhteistyö, käytännöt ja vastuut*

6. Opiskeluhoolto

Tässä luvussa määrätään perusopetuslain mukaisesti opiskeluhoollon keskeisistä periaatteista ja opetustoimeen kuuluvan opiskeluhoollon tavoitteista sekä oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa¹⁴² määrätyn opetuksen järjestäjän opiskeluhooltosuunnitelman laatimisesta.

Tässä luvussa käytetään oppilas- ja opiskelijahuoltolain käsitteistön sijasta opiskelijasta käsitettä lapsi ja oppilaitoksesta nimitystä esiopetus tai esiopetusyksikkö. Koulutuksen järjestäjään viitataan käsitteellä opetuksen järjestäjä. Perusopetuslain mukaisesta käsitteestä oppilashuolto käytetään ilmaisua opiskeluhoolto. Mitä jäljempänä todetaan hyvinvointialueesta, koskee myös Helsingin kaupunkia¹⁴³.

Opiskeluhoollolla¹⁴⁴ tarkoitetaan lapsen hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa esiopetuksessa. Lapsella on oikeus saada maksutta opiskeluhoolto¹⁴⁵, jota opetukseen osallistuminen edellyttää. Opiskeluhooltotyössä otetaan huomioon lapsen edun ensisijaisuus¹⁴⁶.

Opiskeluhoolto toteutetaan opetustoimen ja hyvinvointialueen suunnitelmallisena yhteistyönä¹⁴⁷ lasten ja heidän huoltajiensa sekä tarvittaessa muiden yhteistyötahojen kanssa. Opiskeluhoolto on sekä yhteisöllistä että yksilökohtaista työtä. Yhteisöllinen opiskeluhoolto on ennalta ehkäisevää ja ensisijainen tapa toteuttaa opiskeluhoolto esiopetuksessa. Se on kaikkien esiopetuksessa työskentelevien ammattilaisten yhteinen tehtävä. Lisäksi lapsilla on oikeus opiskeluhooltopalveluihin, joita ovat ikäryhmälle tarkoitetut neuvolapalvelut sekä kuraattori- ja psykologipalvelut¹⁴⁸. Opiskeluhooltopalvelut järjestetään lähipalveluna, jolle opetuksen järjestäjän tulee tarjota asianmukaiset tilat¹⁴⁹.

Euran kunnan esiopetuksen opiskeluhooltosuunnitelmaan pääset tutustumaan:

[PAINA TÄSTÄ](#)

6.1. Paikallisesti päätettävät asiat ja opetuksen järjestäjän opiskeluhooltosuunnitelma

Opetuksen järjestäjän on laadittava opiskeluhoollon kokonaisuuden toteuttamiseksi opetuksen järjestäjän opiskeluhooltosuunnitelma¹⁵⁰. Järjestäjäkohtaisen opiskeluhoollon yleisestä suunnittelusta, kehittämisestä, ohjauksesta ja arvioinnista vastaa monialainen opiskeluhoollon ohjausryhmä¹⁵¹. Opiskeluhooltosuunnitelma laaditaan yhteistyössä¹⁵² esiopetuksen ja opiskeluhooltopalvelujen henkilöstön, lasten ja heidän huoltajiensa kanssa. Hyvinvointialueella on terveydenhuoltolain mukainen yhteistyövelvoite¹⁵³ opetuksen järjestäjän opiskeluhooltosuunnitelman valmistelussa.

¹⁴² Perusopetuslaki 14 § ja Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 13 § (377/2022)

¹⁴³ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1 § (1225/2020)

¹⁴⁴ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 3 §

¹⁴⁵ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 9 § (1225/2020)

¹⁴⁶ YK:n Yleissopimus lapsen oikeuksista 1989

¹⁴⁷ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 3 §

¹⁴⁸ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 3 § ja 4 §

¹⁴⁹ Terveydenhuoltolaki (1326/2010) 15 a § (378/2022) ja Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 9 §

¹⁵⁰ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 13 §

¹⁵¹ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 14 §

¹⁵² Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 13 §

¹⁵³ Terveydenhuoltolaki 15 a §

Opetuksen järjestäjän opiskeluhooltosuunnitelma korvaa opiskeluhoollon osalta paikallisen opetussuunnitelman. Se sisältää¹⁵⁴ opetuksen järjestäjäkohtaisesti määritellyt opiskeluhoollotyön tavoitteet ja keskeiset periaatteet sekä toimenpiteet opiskeluhoollon toteuttamiseksi ja seuraamiseksi (omavalvonta) sekä esiopetusyksikkökohtaisesti tarkennetut tiedot asiakokonaisuuksista 1-5. Opetuksen järjestäjän tulee kuvata opiskeluhooltosuunnitelmassa, miten suunnitelman toteutumista esiopetusyksiköissä seurataan ja tarkistetaan¹⁵⁵ tarvittaessa.

Opetuksen järjestäjän tulee valmistella kutakin koulutusmuotoa koskevan määräyksen mukainen opiskeluhooltosuunnitelma. Opetuksen järjestäjä päättää paikallisesti, miten tarvittavat tiedot asiakokonaisuuksista kootaan ja miten esiopetusyksiköiden toimintaa niiden avulla ohjataan. Opiskeluhoolltopalvelujen osalta tämä tehdään yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa. Suunnitelma liitetään kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan¹⁵⁶.

Opetuksen järjestäjä vastaa¹⁵⁷ siitä, että opiskeluhoollon toteuttamista, arviointia ja kehittämistä varten suunnitelmassa on esiopetusyksikkökohtaisesti seuraavat tiedot (asiakokonaisuudet 1-5):

1) Arvio opiskeluhoollon kokonaistarpeesta ja käytettävissä olevista opiskeluhoolltopalveluista

Arvioon opiskeluhoollon kokonaistarpeesta ja käytettävissä olevista opiskeluhoolltopalveluista (ikäryhmälle tarkoitetut neuvolapalvelut sekä kuraattori- ja psykologipalvelut) kootaan tiedot kultakin esiopetusyksiköltä. Tiedot ilmoitetaan opetuksen järjestäjän opiskeluhooltosuunnitelmassa opiskeluhoolltopalvelujen ammattilaisten henkilötyövuosina. Arvioilla varmistetaan opiskeluhoolltopalvelujen riittävyys¹⁵⁸ huomioiden lasten ja esiopetusyksiköiden tarpeet, terveystarkastusten ja henkilöstömitoitusten toteutuminen sekä palvelujen järjestäminen määrääjassa.

Arvio opiskeluhoollon kokonaistarpeesta

Arvioon kokonaistarpeesta sisältyvät yksilökohtaisessa ja yhteisöllisessä opiskeluhoollotyössä sekä opiskeluhoollon yhteistyössä tarvittavat resurssit. Kokonaistarpeen arvioissa huomioidaan esimerkiksi esiopetusyksiköiden määrä ja esiopetuksen lapsimäärä sekä toimintaympäristön erityispiirteet. Arviossa huomioidaan lisäksi esimerkiksi oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukea tarvitsevien sekä maahanmuuttotasaisten lasten lukumäärät ja osuudet.

Arvio käytettävissä olevista opiskeluhoolltopalveluista

Opetuksen järjestäjän arviossa käytettävissä olevista opiskeluhoolltopalveluista ilmoitetaan kaikkien opiskeluhoolltopalvelujen ammattilaisten (ikäryhmälle tarkoitetut neuvolapalvelut sekä kuraattori- ja psykologipalvelut) henkilötyövuodet.

2) Esiopetuksen toimenpiteet yhteisöllisen opiskeluhoollon edistämiseksi

Yhteisöllinen opiskeluhoollto on tärkeä osa esiopetuksen toimintakulttuuria ja sen kehittäminen edellyttää johtamista. Lasten terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen kuuluu oppilas- ja opiskelijahuoltolain 6 §:n (opetussuunnitelman mukainen ja opetuksen järjestäjän opiskeluhoollto) mukaisesti yhteisöllisen työn kokonaisuuteen. Tällä tarkoitetaan toimintaa¹⁵⁹, jonka avulla seurataan ja kehitetään yhteisöllistä ja yksilöllistä hyvinvointia sekä terveellisen, turvallisen ja esteettömän oppimisympäristön syntymistä, edistetään mielenterveyttä ja oppimista sekä ehkäistään syrjäytymistä. Esiopetuksen henkilökunnalla on ensisijainen vastuu esiopetusyhteisön hyvinvoinnista¹⁶⁰.

Opetuksen järjestäjän opiskeluhooltosuunnitelmassa kuvataan

¹⁵⁴ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 13 §

¹⁵⁵ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 13 §

¹⁵⁶ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 13 §

¹⁵⁷ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 13 §

¹⁵⁸ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 15 § ja 17 § ja Terveystarkastuslaki 15 §

¹⁵⁹ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 6 § (886/2017)

¹⁶⁰ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 4 §

- yhteisöllisen opiskeluhoollon toimintatavat esiopetuksessa
- esiopetusyksikkökohtaisten opiskeluhooltoryhmien¹⁶¹ johtaminen, kokoonpano ja toimintatavat

3) Toimenpiteet tarvittavien tukitoimien järjestämiseksi (yksilökohtainen opiskeluhoolto)

Yksilökohtaisella opiskeluhoollolla¹⁶² tarkoitetaan ikäryhmälle tarkoitettuja neuvolapalveluja, opiskeluhoollon kuraattori- ja psykologipalveluja sekä yksittäistä lasta koskevaa monialaista yksilökohtaista opiskeluhoolltoa, jota toteutetaan monialaisessa asiantuntijaryhmässä. Yksilökohtaisessa opiskeluhoolllossa seurataan ja edistetään lapsen kokonaisvaltaista terveyttä, hyvinvointia, osallisuutta ja oppimista, ehkäistään ongelmia ja tarjotaan varhaista tukea.

Yksilökohtainen opiskeluhoolto perustuu esiopetuksessa huoltajan suostumukseen¹⁶³. Lapsen osallisuus ja toivomukset¹⁶⁴ otetaan huomioon toimenpiteissä ja ratkaisuissa hänen ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti. Yksilökohtaisessa työssä noudatetaan tietojen luovuttamista, saamista ja salassapitoa koskevia säännöksiä¹⁶⁵.

Opetuksen järjestäjän opiskeluhoolltosuunnitelmassa kuvataan

- lapsen ohjaaminen opiskeluhoolltopalveluihin¹⁶⁶ (ikäryhmälle tarkoitettut neuvolapalvelut, kuraattori- ja psykologipalvelut)
- yksittäisen lapsen tueksi¹⁶⁷ koottavan monialaisen asiantuntijaryhmän kokoaminen, huoltajan suostumuksen hankkiminen ja työskentelyyn osallistuminen
- opiskeluhoolltokertomusten¹⁶⁸ laatiminen, säilytys ja vastuuhenkilön nimeäminen opetuksen järjestäjän opiskeluhoolltorekisterille
- lapsen erityisruokavalion tai lääkityksen ilmoittamisen käytänteet esiopetuksessa

4) Yhteistyön järjestäminen lasten ja heidän perheidensä sekä esiopetuksessa työskentelevien ja muiden lasten hyvinvointia tukevien tahojen kanssa

Opiskeluhoolto on kaikkien esiopetuksessa työskentelevien ja opiskeluhoolltopalvelujen ammattilaisten yhteinen tehtävä¹⁶⁹. Lasten, huoltajien, esiopetuksen henkilöstön ja opiskeluhoolltopalvelujen ammattilaisten sekä yhteistyötahojen osallisuus opiskeluhoollon toimintatapojen suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa on opiskeluhoolllossa keskeistä. Tämä edellyttää yhteisiä toimintatapoja ja erityisesti opetuksen järjestäjän ja hyvinvointialueen yhteistyötä.

Opetuksen järjestäjän opiskeluhoolltosuunnitelmassa kuvataan

- lasten, huoltajien, esiopetuksen henkilöstön ja opiskeluhoolltopalvelujen osallisuus¹⁷⁰ opetuksen järjestäjän opiskeluhoolltosuunnitelman laatimisessa ja yhteisöllisen opiskeluhoollon toteuttamisessa
- esiopetuksen ja muun henkilöstön perehdytys ja osaamisen varmistaminen yhteisöllisessä työssä
- opiskeluhoollon monialainen yhteistyö¹⁷¹ oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuen sekä sairaalaopetuksen yhteydessä

161 Oppilas- ja opiskelijahuollolaki 14 §

162 Oppilas- ja opiskelijahuollolaki 5 §

163 Eduskunnan sivistysvaliokunnan mietintö 14/2013 vp.

164 Oppilas- ja opiskelijahuollolaki 18 §

165 EU:n tietosuoja-asetus (679/2016), tietosuoja-laki (1050/2018), laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999), oppilas- ja opiskelijahuollolaki 22 § (377/2022) ja 23 §, perusopetuslaki 40 §, laki potilaan asemasta ja oikeuksista (1992/785) ja laki sosiaalihoollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (2000/812)

166 Oppilas- ja opiskelijahuollolaki 16 § (377/2022)

167 Oppilas- ja opiskelijahuollolaki 19 §

168 Oppilas- ja opiskelijahuollolaki 20 § (377/2022) ja 21 § (377/2022)

169 Oppilas- ja opiskelijahuollolaki 4 §

170 Oppilas- ja opiskelijahuollolaki 13 §

171 Perusopetuslaki 4 a luku

- yhteistyö esiopetuksen ja muiden lasten hyvinvointia tukevien tahojen kanssa kuten perheneuvola, lastensuojelu ja erikoissairaanhoido
- yhteisöllisen ja yksilökohtaisen opiskeluhoollon periaatteista ja toiminnasta tiedottaminen¹⁷² lapsille, huoltajille, henkilöstölle ja yhteistyötahoille

5) Suunnitelmat lasten suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä sekä kriisisuunnitelma

Lapsella on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön¹⁷³, johon kuuluu fyysinen, psyykkinen, sosiaalinen ja pedagoginen turvallisuus. Turvallisuuden varmistaminen edellyttää opetuksen järjestäjältä suunnitelmallista toimintakulttuurin kehittämistä, yhteistä valmistelua ja yhteisten toimintatapojen luomista esiopetusyksiköiden kanssa. Opetuksen järjestäjä perehdyttää henkilöstönsä ja opiskeluhoollon palvelujen ammattilaiset toimintatapoihin erilaisissa ongelmatilanteissa sekä huolehtii tiedottamisesta ja suunnitelmien päivityksestä.

Suunnitelmat lasten suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä

Opetuksen järjestäjän opiskeluhoollon suunnitelmassa kuvataan erikseen toimenpiteet väkivallan, kiusaamisen ja häirinnän ehkäisemiseksi, niiden esiintyvyyden seuraamiseksi ja ongelmatilanteisiin puuttumiseksi sekä jälkiseurannan edellyttämät käytänteet. Suunnitelmassa kuvataan opettajan, päiväkodin johtajan tai rehtorin velvoite ilmoittaa¹⁷⁴ tietoonsa tulleesta oppimisympäristössä tai matkalla esiopetukseen tai kotiin tapahtuneesta häirinnästä, kiusaamisesta, syrjinnästä tai väkivallasta niistä epäillyn ja niiden kohteena olevan lapsen huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle. Lisäksi kuvataan toimintatavat tukea tarvitsevan lapsen (teen kohde ja tekijä) ohjaamiseksi opiskeluhoollon palveluihin. Kuvaus yhteistyöstä¹⁷⁵ huoltajien kanssa sekä viranomaisyhteistyö ml. toimintatavat koskien ilmoitusvelvollisuutta sosiaalitoimeen ja/tai poliisille ovat osa suunnitelmia.

Kriisisuunnitelma (suunnitelma kriisi-, uhka- ja vaaratilanteiden varalle)

Opetuksen järjestäjän opiskeluhoollon suunnitelmaan sisältyy kriisisuunnitelma, jossa kuvataan toiminta äkillisissä kriiseissä, uhka- ja vaaratilanteissa. Suunnitelmassa kuvataan kriisitilanteiden ehkäisy, niihin varautuminen ja toimintatavat kriisitilanteissa sekä toimintavalmiuksien harjoittelu. Lisäksi suunnitelmassa kuvataan tämän kokonaisuuden johtamisen periaatteet, yhteistyö sekä työn- ja vastuunjakot. Suunnitelmassa kuvataan sisäisen ja ulkoisen viestinnän sekä opetuksen järjestäjän ja esiopetuksen välisen tiedottamisen periaatteet. Suunnitelma valmistellaan yhteistyössä hyvinvointialueen ja muiden tarvittavien viranomaisten kanssa ottaen huomioon muut uhka-, vaara ja kriisitilanteita koskevat ohjeistukset sekä psykososiaalisen tuen järjestämisen periaatteet.

¹⁷² Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 11 §

¹⁷³ Perusopetuslaki 29 §

¹⁷⁴ Perusopetuslaki 29 §

¹⁷⁵ Perusopetuslaki 40 §, oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 23 §, lastensuojelulaki 25 § (88/2010) ja sosiaalihuoltolaki (1301/2014) 35 §

7. Erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatusopilliseen järjestelmään perustuva esiopetus

Valtioneuvosto voi myöntää rekisteröidylle yhdistykselle tai säätiölle luvan esiopetuksen järjestämiseen¹⁷⁶. Järjestämisluvassa opetuksen järjestäjälle voidaan määrätä erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatusopilliseen järjestelmään perustuva erityinen koulutustehtävä.

Erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatusopilliseen järjestelmään perustuvassa esiopetuksessa toiminnan, kasvatuksen ja opetuksen tulee noudattaa esiopetukselle asetettuja yleisiä tavoitteita sekä oppimiskokonaisuuksien toteuttamiselle asetettuja yhteisiä tavoitteita. Esiopetuksessa noudatetaan näitä esiopetuksen opetussuunnitelman perusteita sitouttamatta lapsia tiettyyn opetuksen taustalla olevaan maailmankatsomukseen tai kasvatusjärjestelmän taustalla olevaan arvo- ja kasvatusfilosofiseen järjestelmään. Poikkeamista ja painotuksista määrätään järjestämisluvassa ja valtioneuvoston asetuksessa¹⁷⁷.

7.1. Paikallisesti päätettävät asiat

Esiopetuksen paikallinen opetussuunnitelma voi olla järjestäjäkohtainen tai yksikkö- tai toimipaikkakohtainen tai näiden yhdistelmä opetuksen järjestäjän päätöksen mukaisesti. Erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatusopilliseen järjestelmään perustuva paikallinen esiopetuksen opetussuunnitelma voi olla omaleimainen opetuksen järjestämisluvassa ja valtioneuvoston asetuksen¹⁷⁸ asettamissa rajoissa. Paikallinen opetussuunnitelma ei voi olla ristiriidassa esiopetusta koskevan lainsäädännön tai esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden kanssa.

Opetuksen järjestäjä päättää ja kuvaa opetussuunnitelmassa sen lisäksi, mitä perusteasiakirjassa aiemmin määrätään,

- mitkä ovat erityiseen maailmankatsomukseen liittyvät esiopetuksen arvoperustaa täydentävät näkökulmat ja miten nämä näkökulmat näkyvät esiopetuksen toimintakulttuurissa, työskentelytavoissa ja oppimiskokonaisuuksien painotuksissa
- mitkä ovat erityiseen kasvatusopilliseen järjestelmään liittyvät pedagogiset periaatteet ja ratkaisut sekä miten nämä periaatteet ja ratkaisut näkyvät esiopetuksen toimintakulttuurissa, työskentelytavoissa ja oppimiskokonaisuuksien painotuksissa.

¹⁷⁶ Perusopetuslaki 7 §

¹⁷⁷ Valtioneuvoston asetus (422/2012) 3 § ja 10 §

¹⁷⁸ Valtioneuvoston asetus (422/2012) 3 § ja 10 §